

T.C.

İSTANBUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

FAİZ KAVRAMI VE TİCARİ İŞLERDE FAİZ

MEHMET DEVRAN KAYMAZ

ÖZEL HUKUK YÜKSEK LİSANS PRAOGRAMI

DANIŞMAN

Doç. Dr. Salih Önder YEŞİLTEPE

İSTANBUL-2016

T.C.

İSTANBUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

FAİZ KAVRAMI VE TİCARİ İŞLERDE FAİZ

MEHMET DEVRAN KAYMAZ

ÖZEL HUKUK YÜKSEK LİSANS PRAOGRAMI

DANIŞMAN

Doç. Dr. Salih Önder YEŞİLTEPE

İSTANBUL-2016

ÖNSÖZ

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu ile 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun yürürlüğe girmesi ile TBK m. 88 ile 120'nin oran sınırlamasına ilişkin hükümlerinin ticari işler açısından uygulanabilirliği hususunda öğretide görüş farklılıkları olduğu bilinmektedir. TBK'nın faiz sınırlaması ile TTK'nın ticari işlere ilişkin faiz serbestisi şeklindeki düzenleme uygulamada farklı değerlendirmelere tabi tutulmuştur. Farklı mahkemelerden farklı kararlar, hatta Yargıtay dairelerinin dahi bir biri ile çelişen uygulamaları ile karşılaşılmaktadır.

İşin esasına uygulanacak yasal düzenlemeyi belirleyebilmek, yani olaya uygulanacak hukuk kuralını tespit etmek için, öncelikle adi iş ve ticari iş ayırımının yapılmış olması gerekir. Ticari işler ise, TTK 3 ve 19. maddelerindeki düzenlemeler doğrultusunda belirlenmektedir. Bu tespitler yapılmadan veya işin niteliğine bakılmadan, TBK'nın oran sınırlamalarına ilişkin hükümlerinin tüm hukuki ilişkilere uygulanacağını ileri sürülmesi, adi iş borçlu ve alacaklısı ile ticari iş borçlu ve alacaklısı açısından adil olmayan sonuçlar meydana getirecektir.

TBK'nın sınırlayıcı hükümlerinin tüm hukuki işlemler açısından emredici nitelikte olduğunu ileri sürülmesi, kanun koyucunun amacına ve ticari hayatın gereklerine de uygun değildir. Zira, ticari hayat, sermayeyi her an kazanca çevirme isteğiyle hareket etmektedir. Bu nedenle, sermayeden yoksun kalınan süre karşılığı ödenen bir bedel olan faizin, ticari işlerde TBK'nın bu hükümleriyle sınırlandırılması, doğru olmadığı gibi, sağlam ekonomik zeminlere sahip olmayan bizim ki gibi ülkelerde kötü niyetli borçlular açısından da hiç adil olmayan bir avantaja dönüşebilmektedir.

Öte yandan, faiz oranına ilişkin, amaca aykırı sınırlayıcı hükümler nedeni ile birçok tacir ve ticari işletme oldukça zor durumda kalmaktadır. Bunun sosyal ve ekonomik yansımaları ise, bizim gibi gelişmekte olan ülkelerde çok daha ağır olmaktadır. Bu şekilde sonuçlar, diğer hukuk dalları açısından da belirleyici olmaktadır. Örneğin, alacağını kararlaştırılandan sonra uzun bir süre alamayan tacir, sermayesinden yoksun kaldığı bu süreyi belirledikleri faizle telafi imkânı varken, belirlenen faiz oranı TBK'ya aykırı diye sınırlandırılması nedeniyle büyük kazanç kayıplarına hatta iflas ile karşı karşıya kalabilecektir. İflas eden işletmede, işsiz kalan işçinin ekonomik olarak zor duruma girmesiyle, sosyal hayatı etkilenmekte ve birçok boşanma davası veya aile içi şiddet olayları yaşanmaktadır. Bu durum, hem iş hukuku hem ceza, hem de aile hukukunu ilgilendiren bir takım hukuki ve sosyal yıkıcı sonuçlar doğurmaktadır.

Bununla birlikte, bu çalışmada şimdilik pek uygulaması olmasa da getirdiği yenilikler dolayısıyla meclis görüşmeleri sırasında Avrupa Birliği'nin ticari işlemlerde geç ödemelere ilişkin 2000/35 sayılı yönerge ve bu yönergeyi değiştiren aynı isimli 2011/7 sayılı yönerge esas alınarak Türk Ticaret Kanunu'na eklenen 1530. maddenin 2 ilâ 8. fıkraları ayrıca ele alınmıştır.

Tezin hazırlanması sürecinde değerli bilgilerini ve katkılarını esirgemeyen ve hayatıma yeni bir yön veren saygıdeğer danışman hocam; Doç. Dr. Salih Önder YEŞİLTEPE'ye, tezin sözlü savunmasında yol gösterici katkıları dolayısıyla değerli jüri üyeleri Yrd. Doç. Dr. Ayşegül SEZGİN HUYSAL ile Yrd. Doç. Dr. İlker ÖZTAŞ'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

M. Devran KAYMAZ

İstanbul, 2016

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	iv
İÇİNDEKİLER	vii
ÖZET	xii
ABSTRACT	xiii
KISALTMALAR	xiv
GİRİŞ.....	17

BİRİNCİ BÖLÜM

FAİZ KAVRAMI, FAİZİN TEMEL ÖZELLİKLERİ VE HUKUKİ NİTELİĞİ, FAİZ ORANI İLE TÜRK HUKUKU AÇISINDAN FAİZİN TARİHİ GELİŞİMİ VE TÜRK HUKUKUNDA FAİZE İLİŞKİN HÜKÜMLERE GENEL BAKIŞ

I. GENEL OLARAK	19
II. FAİZ KAVRAMI.....	19
III. FAİZİN TEMEL ÖZELLİKLERİ VE HUKUKİ NİTELİĞİ	20
A. Para Borcu Olması.....	20
B. Fer’i Nitelikli Olması	22
1. Faizin Asıl Alacağa Bağlı Olması	22
2. Faizin Asıl Alacaktan Bağımsız Olması.....	24
C. Zamana Bağlı Olarak İşlemesi.....	25
D. Faizin Anaparayı Geçmesi	26
IV. FAİZ ORANI	27
A. Anapara Faizinde.....	27
B. Temerrüt Faizinde	28
C. Yabancı Para Borçlarında Faiz	30
V. TÜRK HUKUKU AÇISINDAN FAİZİN TARİHİ GELİŞİMİ	30
A. Eski Türk Devletlerinde Faiz Uygulamaları	32
B. Osmanlı İmparatorluğunda Faiz	33
C. Cumhuriyet Döneminde Faiz.....	34
1. 3095 Sayılı Kanun Öncesi Dönem	34
2. 3095 Sayılı Kanun Dönemi	35
3. Türk Borçlar Kanunu ve Türk Ticaret Kanununun Yürürlüğe Girmesinden Sonraki Dönem.....	36
VI. TÜRK HUKUKUNDA FAİZE İLİŞKİN HÜKÜMLERE GENEL BAKIŞ.....	37

A.	Türk Borçlar Kanunu'nun Faize İlişkin Genel Nitelikli Hükümleri.....	37
1.	Genel Olarak.....	37
a.	Faize İlişkin Genel Düzenlemeler	37
b.	Temerrüt Faizine İlişkin Genel Düzenleme.....	38
c.	Anapara Faizine İlişkin Genel Düzenleme	38
d.	Faizin Fer'i Niteliğine İlişkin Düzenleme.....	39
e.	Türk Borçlar Kanununun Faize İlişkin Diğer Bazı Düzenlemeleri.....	40
2.	Türk Borçlar Kanununda Faize İlişkin Sınırlamalar	40
3.	Türk Borçlar Kanunu'nun Faize İlişkin Sınırlamalarının Yürürlük Sorunu	42
B.	Türk Ticaret Kanununun Faize İlişkin Genel Nitelikli Hükümleri	42
C.	3095 Sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun Hükümleri	43
D.	Yabancı Para Borçları Bakımından Faiz.....	45
E.	Diğer Kanunlarda Faize İlişkin Hükümler.....	47
1.	Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun.....	47
2.	Türk Hukukunda Faize İlişkin Diğer Bazı Düzenlemeler	48

İKİNCİ BÖLÜM

FAİZ TÜRLERİ VE BENZER KAVRAMLARDAN AYIRT EDİLMESİ

I.	GENEL OLARAK	49
II.	FAİZ TÜRLERİ.....	49
A.	Kaynağı Bakımından	49
1.	İradi (Akdi) Faiz.....	49
2.	Kanuni Faiz	50
B.	İşleyişi (İşletim Süresi) Bakımından	50
1.	Anapara (Sermaye/Kapital/Resülmal) Faizi	50
2.	Temerrüt (Direnim/Gecikme) Faizi	51
a.	Borçlunun Temerrüdünün Şartları	51
(2)	Borcun İfasının Mümkün Olması	52
(3)	Alacaklının Borçluya İhtarda Bulunması veya İhtar Yerine Geçen Bir Durumun Bulunması	53
(4)	İhtar Şartının Aranmadığı Haller	55
b.	Borçlunun Kusurunun Gerekmemesi	55
C.	Hesaplama (Uygulanış) Biçimi Bakımından	56
1.	Basit (Adi) Faiz	56

2. Bileşik (Mürekkep) Faiz.....	56
D. İlgili Olduğu İşin Niteliği (Tabi Olduğu Hukuki İlişki) Bakımından.....	57
1. Adi İşlerde Faiz.....	58
2. Ticari İşlerde Faiz	58
III. FAİZ KAVRAMININ BENZER KAVRAMLARDAN AYIRT EDİLMESİ.....	58
A. Vade Farkı	58
B. Kâr Payı (Temettü)	60
C. Ticaret Ortaklıklarında Sermaye Payı Nedeniyle Oluşan Faiz	60
D. Hazırlık Devresi Faizi.....	61
E. Kira Parası	62
F. Tazminat	63
G. Temerrüt Komisyonu	64
H. Aşkın (Munzam) Zarar	64
İ. Ceza Koşulu.....	67
J. Gecikme Zammı	69
K. İcra İnkâr Tazminatı.....	70

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TİCARİ İŞLERDE FAİZ

I. GENEL OLARAK	72
II. TİCARİ İŞ.....	72
A. Ticari İş Kavramı	72
1. Türk Ticaret Kanununun 3. Maddesine Göre Ticari İşler.....	73
a. Türk Ticaret Kanununda Düzenlenen Hususlar	73
b. Bir Ticari İşletme ile İlgili İşlem ve Fiiller.....	74
B. Ticari İş Karinesi	76
C. Taraflardan Sadece Biri İçin “Ticari İş” Niteliğinde Sayılan Sözleşmeler	76
III. TİCARİ İŞLERDE FAİZİN ÖZELLİKLERİ.....	78
A. Ön Görülmemiş Olsa Dahi Faize Hak Kazanılması	78
B. Bileşik Faizin (Faize Faiz Yürütülmesi) Uygulanabilmesi	78
C. Faiz Oranlarının Serbestçe Belirlenebilmesi	80
IV. TİCARİ İŞLERDE FAİZ ORANI	85
A. Genel Olarak	85
B. Ticari İşlerde Anapara Faizi Oranı.....	85

1.	Sözleşme ile Kararlaştırılan Anapara Faiz Oranı	85
2.	Kanunda Öngörülen Anapara Faiz Oranı.....	86
a.	Türk Parası Bakımından.....	86
b.	Yabancı Para Borçları Bakımından.....	86
C.	Temerrüt Faiz Oranı	87
1.	Sözleşme ile Kararlaştırılan Temerrüt Faiz Oranı	87
2.	Kanunda Öngörülen Temerrüt Faiz Oranı	87
a.	Türk Parası Bakımından.....	87
b.	Yabancı Para Borçları Bakımından.....	88
V.	TİCARİ İŞLETMELER ARASINDA MAL VE HİZMET TEDARİKİ SÖZLEŞMELERİNDE BORÇLUNUN TEMERRÜDÜ VE UYGULANACAK TEMERRÜT FAİZİNE İLİŞKİN DÜZENLEME	88
A.	Genel Olarak	88
1.	Hükmün Uygulanma Alanı	89
a.	Taraf-Kişi Bakımından	89
b.	Konu Bakımından	91
2.	TTK m. 1530 Kapsamında Borçlunun Temerrüdüne İlişkin Şartlar	93
a.	Ticari İşletmeler Arasında Mal veya Hizmet Tedarikine İlişkin Sözleşme Olmalı	94
b.	Para Alacaklısı Olan Ticari İşletmenin Tedarik Borcunu Yerine Getirmiş Olması Gerekir	94
c.	Para Borçlusunu Olan Ticari İşletmenin Sözleşme veya TTK m. 1530'da Belirtilen Sürelerde Borcunu Ödememiş Olması	95
(1)	Sözleşmede Vadenin Hiç Kararlaştırılmamış Olması Halinde Temerrüt (TTK m. 1530/4).....	95
(a)	Fatura veya Eşdeğer Ödeme Talebinin, Para Borçlusunu Tarafından Malın Tesliminden veya Hizmetin İfasından Sonra Alması Halinde (TTK m. 1530/4, a)	96
(b)	Fatura veya Eşdeğer Ödeme Talebinin Para Borçlusunu Tarafından Alındığı Tarihin Belirsiz Olması Halinde (TTK m. 1530/4, b)	96
(c)	Fatura veya Eşdeğer Ödeme Talebinin, Para Borçlusunu Tarafından Malın Tesliminden veya Hizmetin İfasından Önce Alması Halinde (TTK m. 1530/4, c)	97
(d)	Kanunda veya Sözleşmede, Mal veya Hizmetin Kabul veya Gözden Geçirme Usulünün Öngörüldüğü Hallerde (TTK m. 1530/4, d)	97
(2)	Sözleşmede Belirli Vade Kararlaştırılmış Olması Halinde Temerrüt (TTK m. 1530/5).....	98
(3)	Bedelin Taksitle Ödeneceği Kararlaştırılan Sözleşmelerde (TTK m. 1530/8) ...	99

3.	TTK m. 1530'da Yer Alan Borçlunun Temerrüdünün Sonuçları.....	99
a.	1530/7'ye Göre Uygulanacak Temerrüt Faizi Oranı	101
b.	Alacağın Tahsili Masrafları	101
c.	Aşkın Zarar	101
B.	TTK m. 1530'un Yürürlük Sorunu	102
VI.	FAİZİN BAŞLANGICI, DURMASI VE DÜŞMESİ	102
A.	Faizin Başlangıcı	102
1.	Anapara Faizi Bakımından	102
2.	Temerrüt Faizi Bakımından.....	102
3.	Haksız Fiillerde.....	105
4.	Sebepsiz Zenginleşmede.....	106
5.	Geçici Ödemelere İlişkin Türk Borçlar Kanunu'nun 76. Maddesi Açısından.....	106
6.	Kıymetli Evrakta.....	108
B.	Faizin Durması.....	108
1.	Aciz Vesikasına Bağlanmış Alacaklarda	109
2.	Faizsiz Konkordato Akdedilmesi	109
C.	Faizin Düşmesi	110
	SONUÇ.....	112
	KAYNAKLAR.....	117
	TABLO (YILLARA GÖRE TCMB REESKONT VE AVANS FAİZ ORANLARI)	124
	ÖZGEÇMİŞ.....	126

ÖZET

Faiz Kavramı Ve Ticari İşlerde Faiz

Tacir olmanın hüküm ve sonuçlarından olan ticari işlerde faiz konusu, ticari hayatın bir gereği olarak adi işlerden farklı düzenlemeler gerektirmektedir. Bunun bir sonucu olarak 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda ticari işlerde faiz serbestisi ilkesi benimsenmiştir. Çalışmamızda bu hususlarda gözetilerek öncelikle faizin tarihi gelişimi, faiz kavramı faiz oranları ve türleri incelenmiştir. Ardından ticari iş kavramı ele alınmış, ticari işlerde faiz serbestisi ilkesinin 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun faiz oranlarını sınırlayan hükümleri karşısındaki durumu, öğretilerdeki görüşler ile uygulamaya ilişkin örnek yargı kararları ele alınıp değerlendirmelerde bulunulmuştur. Son olarak, Avrupa Birliğinin Ticari İşlemlerde geç ödemelere ilişkin 2000/35 sayılı Yönerge ve bu Yönergeyi değiştiren aynı isimli 2011/7 sayılı Yönerge esas alınarak Türk Ticaret Kanununa eklenen Ticari İşletmeler Arasında Mal Ve Hizmet Tedariki Sözleşmelerinde Borçlunun Temerrüdü, Temerrüdün Şartları Ve Uygulanacak Temerrüt Faizine İlişkin 1530. maddenin 2 ila 8. maddeleri ayrıca incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: faiz, faiz türleri, ticari iş, ticari işlerde faiz, ticari işletme.

ABSTRACT

The Concept Of Interest And Interest In Commercial Affairs

The provision and the result of being a Merchant; The subject of interest in commercial jobs requires different arrangements than normal affairs as a necessity of commercial life. As a result; in 6102 numbered Turkish Commercial Code interest rate liberalization principle has been accepted. With regards to these matters, interest has been studied as the historical development of interest, concept and types of interest and the interest rates. After that, the concept of commercial affairs ,the situation of freedom of interest in commercial affairs against 6098 numbered Turkish Code of Obligations which restrict the interest rates, opinions in that discipline and examples of applications for judicial decisions are studied and evaluated. Finally, 2nd and 8th parts of the 1530th item about the debtor's default, default conditions and default interest in goods and service supply contract between corporations which were added to Turkish Commerce Law based on the European Union's 2011/7 numbered instruction which replaced 2000/35 numbered instruction about late payment in commercial affairs with the same name have been investigated separately.

Keywords; interest, interest types, commercial business, interest in commercial affairs, commercial enterprise.

KISALTMALAR

ABD.	:Ankara Barosu Dergisi
b.	:Bent
BK	: 818 sayılı Borçlar Kanunu
Bkz.	:Bakınız
C.	:Cilt
DEÜHFD.	:Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
dn.	:dipnot
E.	:Esas Sayısı
(e)BK	:818 sayılı Borçlar Kanunu
EİTİAD	:Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Dergisi
(e)TTK	:6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu
f.	: fıkra
GÜHFD.	:Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
HD.	:Yargıtay Hukuk Dairesi
HGK.	:Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
HMK.	:6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
HMUK	:Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanunu
İBD.	:İstanbul Barosu Dergisi
İzBD.	:İzmir Barosu Dergisi
K.	:Karar sayısı

KHK.	:Kanun Hükümünde Kararname
Koop. K.	:Kooperatifler Kanunu
M.	:Madde
MÜH-HAD	:Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuki Araştırmalar Dergisi
ÖPVHİK	:Ödünç Para Verme İşleri Hakkında Kanun
ÖPVIHKHK	:90 sayılı Ödünç Para Verme İşleri Hakkında Kanun Hükümünde Kararname
RG.	:Resmi Gazete
S.	:Sayı
s.	:sayfa
T.	:Tarih
TBBD	:Türkiye Barolar Birliği Dergisi
TBK	:6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TCMB	:Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
TKHK	:Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun
TMK	:4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
TTK	:6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu
vb.	:ve benzeri
vd.	:ve devamı
vs.	:ve saire
VUK	:Vergi Usul Kanunu
YBHGK	:Yargıtay Büyük Hukuk Genel Kurulu

YİBHKG :Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Hukuk Genel Kurulu Kararı

YKD :Yargıtay Kararları Dergisi

GİRİŞ

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu 13.01.2011'de TBMM genel kurulunda kabul edilerek¹, 01.07.2012'de yürürlüğe girmiştir². Kanunda, global dünyadaki gelişmeler ile teknolojik alandaki hızlı değişim ve ilerlemeler dikkate alınarak, ticaret hukuku yönünden bir çok yenilik, yeni kurum ve kavramlar ihdas edilmiş; işlevi kalmayanları ise ilga etmiştir. Faize ilişkin olarak ise, (e)TTK' nın³ koyduğu kurallar esasta korunmuş olmakla birlikte, faizin taraflar arasında serbestçe belirlenebilmesi ve özel kanundaki kurallara genel geçerlilik kazandırılması, Türk Ticaret Kanununa ise ticaret hukuku yönünden özel sayılabilecek hükümler konulması tercih edilmiştir⁴.

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu 11.01.2011'de TBMM genel kurulunda kabul edilerek⁵ 01.07.2012' de yürürlüğe girmiştir⁶. Türk Borçlar Kanunu'nda da 6102 sayılı gelişen ve değişen koşullara uygun olarak birçok alanda değişiklik yapılmış; yeni kavramlar ile yeni hukuki müesseseler normatif düzenleme olarak hukuk sistemimize girmiştir. Türk Borçlar Kanunu bu kapsamda, 88. ile 120. maddelerinde faiz oranlarının üst haddi sınırlanmasına ilişkin emredici hükümler getirmiştir.

Türk Borçlar Kanunu'nun faiz oranlarını üst haddi sınırlandıran bu hükümleri ile Türk Ticaret Kanunu'nun "*ticari işlerde faizde oran serbestisi*"ne ilişkin 8. maddesi ve uygulanacak hükümler başlıklı 9. maddesindeki düzenlemeler öğretide tartışmalara neden olmakla birlikte, farklı yargısal uygulamaları da beraberinde getirmiştir. Uygulama farklılıklarına ilişkin içtihatlar ile öğretideki tartışmalar, tezin konusu ve kapsamı dikkate alınarak ele alınmıştır. Bu kapsamda; 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun, 6102 sayılı Türk Ticaret

---

¹ RG, T. 14.02.2011, S. 27846.

² 6103 sayılı Türk Ticaret Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun m. 43 (RG, T. 14.02.2011, S. 27846).

³ 6762 sayılı (e)TTK, 6102 sayılı Kanun'un 1533. maddesi ile yürürlükten kaldırılmıştır.

⁴ 6102 sayılı Kanun genel gerekçesi.

⁵ RG, T. 04.02.2011, S. 27836.

⁶ 6101 Sayılı Türk Borçlar Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun m. 11 (RG, T. 04.02.2011, S. 27836).

Kanunu, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu ile kısmen de olsa 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun'un faize ilişkin hükümleri de dikkate alınarak incelenmiştir.

Çalışmamızın birinci bölümünde; faiz kavramı, temel özellikleri, hukuki niteliği, oranı ile Türk hukuku ekseninde tarihi gelişimi ve Türk hukukunda faize ilişkin genel düzenlemeler üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde; faizin türleri ve faiz benzeri kavramlar incelenmiştir. Üçüncü bölümde; ticari işlerde faiz kavramı eksenli olarak ticari iş, ticari işin özellikleri ile ticari işlerde faiz oranları incelenmiştir. Bu başlık altında ayrıca, öğretilerdeki görüşler ve Yargıtay uygulaması da dikkate alınarak, TBK'nın faiz hadlerine ilişkin hükümlerinin ticari işler açısından değerlendirmesi yapılmıştır. Ardından Türkiye Büyük Millet Meclisi görüşmeleri sırasında Türk Ticaret Kanunu'na eklenen, Avrupa Birliği'nin Ticari İşlemlerde Geç Ödemelere İlişkin 2000/35 sayılı Yönergesi ve bu Yönergeyi değiştiren aynı isimli 2011/7 sayılı Yönergeyi esas alan "*Ticari İşletmeler Arasında Mal ve Hizmet Tedariki Sözleşmelerinde Borçlunun Temerrüdü, Temerrüdün Şartları ve Uygulanacak Temerrüt Faizine İlişkin*", **Ticari hükümlerle yasaklanmış işlemler ile mal ve hizmet tedarikinde geç ödemenin sonuçları** kenar başlıklı Türk Ticaret Kanunu'nun 1530. maddesinin 2 ilâ 8. fıkraları incelenmiştir. Son olarak, faiz başlangıcı, durması ve düşmesi kavramları incelenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

FAİZ KAVRAMI, FAİZİN TEMEL ÖZELLİKLERİ VE HUKUKİ NİTELİĞİ, FAİZ ORANI İLE TÜRK HUKUKU AÇISINDAN FAİZİN TARİHİ GELİŞİMİ VE TÜRK HUKUKUNDA FAİZE İLİŞKİN HÜKÜMLERE GENEL BAKIŞ

I. GENEL OLARAK

Bu başlık altında faiz kavramı ele alınarak, öğreti ve uygulamadaki faize ilişkin tanımlar, Türk hukuku ekseninde faizin tarihi gelişimi, hukuki niteliği ve temel özellikleri üzerinde durulacaktır. Bu çerçevede Türk Borçlar Kanunu, Türk Ticaret Kanunu ve 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun genel hatlarıyla ele alınacaktır.

II. FAİZ KAVRAMI

Konusu bir miktar paranın ödenmesinden ibaret olan borçlarda, borcun doğduğu veya muaccel olduğu tarihten itibaren, ödemenin yapıldığı tarihe kadar, kısa veya uzun bir süre geçmiş olabilir. İşte borçlunun, böyle bir süreden faydalanması dolayısı ile alacaklıya, Kanun veya akit gereğince ve bir oran dâhilinde olmak üzere ödemesi gerekli olan para miktarına faiz denir⁷.

Öğretide, genel kabul gören görüşe göre, *faiz*; hukuki yönden alacağın hukuki (medeni) semeresi; ekonomik yönden ise, borçlanılmış sermayenin geliridir⁸. İktisat teorisyenlerine göre ise, *faiz*; tasarruf sahiplerine, tasarruflarını ödünç vermeleri karşılığı ödenen bir bedeldir⁹. Anayasa mahkemesine göre; *"faiz, kişi veya kurumların kullanımına terk ve tahsis edilen nakdî sermayeye karşılık sermaye sahibi lehine oluşan medenî bir "semere" veya "ivaz" dır. Ayrıca alacaklının zararını karşılama işlevi olan, edimini taahhüdüne uygun biçimde süresinde; muaccel borcunu vadesinde ödemeyen borçlunun, bu süreden yararlanmış olma sonucu*

⁷ TEKİNAY, Selahattin/AKMAN, Sermet/BURCUOĞLU, Haluk/ALTOP, Atilla; Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler, B. 6, İstanbul, 1996, s. 1045.

⁸ AYDOĞDU, Murat; "6098 sayılı Türk Borçlar Kanununda Faiz ile İlgili Düzenlemeler", DEÜHFD., C. 12, S. 1, 2010, İzmir 2012, s. 86 ve dn. 1'de yer alan yazarlar.

⁹ DİNLER, Zeynel; İktisada Giriş, B. 4, Bursa, 1998, s. 253.

*alacaklı lehine doğan nakdî bir ödentidir. Kaynağı, asıl alacağın kaynağını oluşturan, hukukî işlem, hukukî fiil veya kanundur*¹⁰. Faiz alacağı, anaparadan ayrı fakat ona bağlı bir alacaktır^{11,12}.

Mevzuatta faizin herhangi bir tanımı bulunmamakla birlikte **Helvacı**, faizi; *“alacaklının nakdinden (likitinden) bir süre için yoksun kalması nedeni ile nakdin kullanılması olanağını borçluya bırakması karşılığında elde ettiği, miktarı kanun ya da hukuki işlem ile belirlenmiş, para borçları bakımından özel olarak düzenlenen, tahsili için zaruri ve kusurun varlığı şart olmayan bir tür tazminat, bir medeni semere”* şeklinde tanımlamaktadır^{13,14}.

III. FAİZİN TEMEL ÖZELLİKLERİ VE HUKUKİ NİTELİĞİ

Faiz, işlev olarak, liberal-kapitalist sistemin piyasa düzenleyici araçlarından en önemlisidir. Etkili bir faiz sistemi, borçluyu borcunu zamanında ödemeye teşvik edici etkiye sahip olduğu gibi, borcunu vadesinde ödememek suretiyle haksız kazanç elde etmesinin de önüne geçer¹⁵.

A. Para Borcu Olması

Türk Borçlar Kanunu'nun *temerrüt faizine ilişkin 120 ilâ 122. maddeleri, geçici ödemelere ilişkin 76. maddesi, ön ödemeli taksitle satışlarda alıcının temerrüdüne ilişkin 271. maddesi, tüketim ödücüne ilişkin 387 ve 388. maddeleri ile vekâlet verenin borçlarına ilişkin 510. maddesi, iş sahibinin hak ve borçlarına ilişkin 529. maddesi, komisyoncunun haklarına ilişkin 538. maddesi, adi ortaklıkta ortakların*

¹⁰ AYM, T.15.12.1998, 1997/34E, 1998/79K. sayılı iptal kararı (RG, T. 26.11.1999, S. 23888)

¹¹ **OĞUZMAN, Kemal/ÖZ, Turgut**; Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Gözden Geçirilmiş, C. 1, B. 12, İstanbul, 2014, s. 313.

¹² Anayasa Mahkemesi, T. 15.12.1998, 97/34E., 98/79K. sayılı kararı ile, 3095 sayılı Kanun'un m. 1/1, 2 ve 2/1, 2. fıkralarını, Anayasanın 2 ve 5. maddelerine aykırı bularak iptal etmiştir.

¹³ **HELVACI, Mehmet**; Borçlar ve Ticaret Kanunu Bakımından Para Borçlarında Faiz Kavramı, İstanbul, 2000, s. 65; **HELVACI, Mehmet/KAYA, Arslan (ÜLGEN, Hüseyin/KENDİGELEN, Abuzer/ERTAN NOMER, Füsün)**; Ticari İşletme Hukuku, Yeni TTK'ya Göre Güncellenmiş, B. 4, İstanbul, 2015, s. 73.

¹⁴ 19. Yüzyılın en önemli iktisat teorisyenlerinden M. J. Keynes'e göre, faiz tasarrufun değil, likiditeden vazgeçmelerinin bedelidir (**DİNLER**, s. 255).

¹⁵ **HELVACI/KAYA (ÜLGEN/KENDİGELEN/ERTAN N.)**, s. 74.

yaptığı giderler ve işlere ilişkin 627. maddesi, faizin para borcuna bağlı olarak işleme gerektiğine ilişkin yasal düzenlemelerdir¹⁶.

Türk Ticaret Kanunu'nun 8. maddesi de para borcunda faize ilişkindir.

3095 sayılı Faiz Kanunu'nun 5335 sayılı Kanun'un 14. maddesi ile değişik 1 ve 2. maddeleriyle, aynı Kanun'un 4. maddesine 3678 sayılı Kanun'un 30. maddesiyle eklenen *yabancı para borcuna* ilişkin 4/A maddesi de para borcuna ilişkin faizi düzenlemiştir.

Bu bilgiler ışığında ve faiz, para borçlarında söz konusu olduğuna göre, öncelikle para borcunun tanımlanması gerekir. 1567 sayılı Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında Kanun'a¹⁷ dayanılarak çıkarılan 32 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararında; "*Türk parası, Türkiye Cumhuriyeti kanunlarına göre Türkiye'de tedavülde bulunan veya tedavülden kaldırılmış olsa bile değiştirme süresi dolmamış paraları ifade eder*" denilmek suretiyle bir tanım yapılmaya çalışılmıştır. Öğretide bu tanım paranın özelliklerini belirtmediği, sadece Türk parasına özgü olduğu için eleştirilmiştir¹⁸.

Para; bir ekonomide mal ve hizmetlerin alım-satımında kullanılan ve herkes tarafından kabul edilen bir mübadele aracıdır¹⁹. *Para borcu ise*; borçluyu, belirli veya belirlenebilir bir para meblağı ile ifade edilen soyut mali bir gücü alacaklıya sağlama yükümlülüğü altına sokan bir nev'i (cins) borcu olarak tanımlanabilir²⁰. Mübadele aracı olan para, mal ve hizmet edimleri bakımından bir değer ölçüsü (hesap birimi) bir ödeme ve tasarruf (değer biriktirme) aracıdır²¹. Takasla alveriş sisteminin yanında paranın icadiyla birlikte çeşitli uygarlıklarca değişik para çeşitleri kullanılmıştır. Bunlar *mal para, temsili para, altın ve gümüş sertifikaları, banknot (banka notu), kâğıt para ve kaydî para (banka parası, mevduat parası)* olarak

¹⁶ Yargıtay, 4. HD, T. 24.04.1984, E.1853, K.4083 sayılı kararında faizin para borçlarında mümkün olduğunu belirtmiştir (HELVACI, s. 47 ve dn. 117'de yer alan karar).

¹⁷ 1567 sayılı Kanun 20.02.1930 tarihinde kabul edilmiştir (RG, T. 25.02.1930, S. 1433).

¹⁸ DEMİR, Duygu; "Bileşik Faiz", Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, s. 16.

¹⁹ DİNLER, s. 355.

²⁰ HELVACI, s. 45.

²¹ GİRAY, s. 1-5; BARLAS, Nami; Para Borçlarının İfasında Borçlun Temerrüdü ve Bu temerrüt Açısından Düzenlenen Genel Sonuçlar, İstanbul, 1992, s. 5.

kategorize edilebilir. Birinci derece likit olabilen her şey para olarak kabul edilir, dolayısı ile para efektif olabildiği gibi kaydî de olabilir; para, aynı zamanda bir iktisat politikası aracıdır²². Görüldüğü üzere, günümüz teknolojik yenilikleri ve özellikle elektronik ticaret alanındaki gelişmeler dikkate alındığında, paranın sadece metal ya da banknot olarak anlaşılması gerekir²³.

B. Fer'i Nitelikli Olması

Faiz, hukuki niteliği itibarı ile fer'i niteliklidir. Bu husus TBK'nın 131. ve 152. maddelerindeki düzenlemelerden de açıkça anlaşılmaktadır. Esasen faizin, ancak bir para borcuna bağlı olarak ortaya çıkabilmesi olgusu da faizin bu niteliğini açıkça ortaya koymaktadır²⁴.

Faiz alacağının talep edilebilmesi için, alacaklının bir zarara uğramış olması gerekmediği gibi, borçlunun da kusuruna bakılmaz.

Fer'i haklar (borçlar), asıl borca bağlı fakat asıl borçtan ayrı ve asıl borcun hizmetinde olan borçlardır²⁵. Bu nedenle faizin fer' i niteliği ikili bir ayırımı tabi tutularak incelenecektir.

1. Faizin Asıl Alacağa Bağlı Olması

Faiz alacağının doğumu için ilk şart, daha önceden mevcut olan bir alacağın varlığıdır. Asıl alacak mevcut olmadıkça, kendiliğinden bir faiz alacağı doğmaz²⁶. Bu itibarla faiz alacağının doğumu hatta varlığı asıl alacağın doğumuna ve varlığına bağlıdır²⁷. Herhangi bir nedenle anapara alacağı doğmamışsa veya sona ermişse, faiz alacağı da doğmaz veya işlemesi durur²⁸.

---

²² DİNLER, s. 357-361.

²³ HELVACI, s. 45 ve dn. 110'da yer alan yazarlar.

²⁴ HELVACI, s. 50; HELVACI/KAYA (ÜLGEN/KENDİGELEN/ERTAN N.), s. 73.

²⁵ HELVACI, s. 51.

²⁶ AYDOĞDU, Murat/AYAN, Serkan; Türk Borçlar ve Ticaret Hukukunda Yer Alan Faizle İlgili Düzenlemelerin Değerlendirilmesi, B. 2, Ankara, 2014, s. 3.

²⁷ TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP, s. 1047; FEYZİOĞLU, s. 809.

²⁸ REİSOĞLU, Safa; Borçlar Hukuku Genel Hükümler, B. 14, İstanbul, 2000, s. 247; OĞUZMAN/ÖZ, C. 1, s. 313.

Faiz, asıl borca bağılı olarak doğar ve asıl alacağın ödeme veya başka bir sebeple sona ermesi durumunda faiz alacağı da sona erer (TBK m. 131/1). Faiz alacağının devam etmesi için, sözleşme ile ya da ifa anına kadar (asıl alacak sona ermeden önce) yapılacak bildirimle/ihtirazı kayıtle saklı tutulmuş olması ya da durum ve koşullardan saklı tutulduğunun anlaşılması gerekir ((e)BK m. 113/2; TBK m. 131/2)²⁹.

Faiz borcunun asıl alacağa bağılı olarak sonuç doğurduğu hallerden biri de, zaman aşımıdır³⁰. Bağılı alacaklarda zaman aşımını düzenleyen TBK 152. maddesine göre; *asıl alacak zamanaşımına uğrayınca, ona bağılı faiz ve diğer alacaklarda zamanaşımına uğramış olur*. Bu sebeple çeşitli sözleşmelerden doğan ve farklı zamanaşımı sürelerine tabi olan para borçları nedeni ile oluşacak temerrüt faizleri de bu sözleşmelerin zamanaşımı sürelerine tabidir³¹. Faiz alacağı asıl alacakla birlikte zaman aşımına uğrar (TBK m. 131/1). Fakat Borçlar Kanunu’muzdaki düzenleme gereğince anapara faizine ilişkin alacaklar beş yıllık bir zaman aşımına tabidir ((e)BK m. 126/b. 1; TBK m. 147/b. 1). Bu nedenle faizin ana alacaktan önce zaman aşımına uğraması mümkündür.

Aksi kararlaştırılmadığı sürece, asıl alacağın temliki, faiz alacağının da temliki sonucunu doğurur (TBK m. 189/2).

TMK m. 946 uyarınca; menkul rehninde, rehnin paraya çevrilmesi suretiyle satılması halinde menkul rehninin (güvencenin) kapsamına anaparanın yanı sıra faiz de dâhildir. Aynı şekilde TMK m. 875 uyarınca; gayrimenkul rehninin kapsamına anaparanın yanı sıra faizler de dâhildir. Bunun gibi kefalet sözleşmesinde faiz verilmesi şartı var ise, kefil işlemiş olan faizin yanı sıra işlemekte olan bir yıllık faizden de sorumludur ((e)BK m. 490/3; TBK m. 589/2, b. 3)³².

---

²⁹ **NOMER, Haluk N.**; Borçlar Hukuku Genel Hükümler, B. 13, İstanbul, 2013, s. 234; **HELVACI**, s. 51; **AYDOĞDU/AYAN**, s. 3; **OĞUZMAN/ÖZ**, C. 1, s. 286-313; **ARSLAN, Kaya**; “Adi ve Ticari İşlerde Faiz”, Makalelerim I., İstanbul, 2012, s. 7.

³⁰ **HELVACI**, s. 52

³¹ **HELVACI**, s. 52; **TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP**, s. 1073.

³² **OĞUZMAN**, C.1, s. 304; **REİSOĞLU**, s. 277.

2. Faizin Asıl Alacaktan Bağımsız Olması

Faiz alacağı, fer'i bir hak olmasına rağmen asıl alacağın bir parçası değil, ona bağlı yan bir hak veya edimdir³³. Bu nedenle, faiz alacağının ödenmesi kısmi ödeme sayılmaz, asıl alacak ödenmemiş olsa dahi, alacaklı faize ilişkin ödemeyi kabul etmek zorundadır³⁴. Faiz alacağının doğumu ve talep edilebilmesi için onun işlenmiş faiz niteliğinde olması gerekir.

Asıl alacağa ilişkin dava açılırken veya icra takibi başlatılırken faiz alacağına ilişkin hakkın alacaklı tarafından saklı tutulmuş olması koşuluyla, faiz alacağı, sonradan dava veya takip konusu yapılabilir (TBK m. 131/2)³⁵.

Faiz alacağı ile asıl alacağın birlikte devredilmesi zorunlu değildir (TBK m. 189/2). Diğer bir ifadeyle, asıl alacakla birlikte işlenmiş faizlerde devredilmiş sayılır şeklindeki TBK m. 189/2 düzenlemesi karşısında, asıl alacak veya faiz ayrı ayrı devir konusu olabilecektir. Öyleyse, taraflar sözleşmede açıkça belirlemiş olmaları koşulu ile faiz alacağının asıl alacaktan bağımsız olarak devredilmesini (TBK m. 189 ve 198) kararlaştırabilecekleri gibi, asıl alacağı ibra ile sona erdirip faiz alacağının bir müddet daha devam etmesini kararlaştırabilirler³⁶. Asıl alacak için açılan dava onun faizine ilişkin zamanaşımını kesmez. Ayrıca işlenmiş faiz alacağı bağımsız olarak haczedilebilir veya rehnedilebilir³⁷. Nihayet, faiz alacağı da her alacak gibi borcu sona erdiren sebeplerle ortadan kalkar (TBK m. 131)³⁸.

Faizin asıl alacaktan bağımsız olduğuna ilişkin düzenlemelerden biri de TBK m. 100/1' deki hükümdür. Düzenlemeye göre; *borçlu, faiz veya giderleri ödemedede*

³³ **EREN, Fikret**; Borçlar Hukuku Genel Hükümler (6098 sayılı Türk Borçlar Kanununa Göre Hazırlanmış), B. 14, Ankara, 2012, s. 979 ve dn. 281'de yer alan yazarlar; **HELVACI/KAYA (ÜLGEN/KENDİGELEN/ERTAN N.)**, s. 73.

³⁴ **REİSOĞLU**, s. 276; **AYDOĞDU/AYAN**, s. 5.

³⁵ *Faiz asıl alacağa bağlı olmasına rağmen asıl alacaktan ayrı olarak dava veya takip konusu yapılabilir. Faiz isteğinin ayrı bir davaya konu yapılması halinde, dava tarihi itibarıyla asıl alacağın ödenmemiş olması, ödenmiş ise de ihtirazi kayıt konulması şarttır*, Yargıtay 8.HD, T. 25.03.2010, 2009/5761E, 2010/1314K. sayılı Kararı (YKD, C. 36, S.11, 2010, s. 2070)

³⁶ **HELVACI**, s. 60.

³⁷ **REİSOĞLU**, s. 277; **OĞUZMAN/ÖZ**, C.1, s. 303; **AYDOĞDU/AYAN**, s. 5.

³⁸ **EREN**, s. 979; **REİSOĞLU**, s. 276; **KILIÇOĞLU, Ahmet M.**; Borçlar Hukuku Genel Hükümler, B. 17, Ankara, 2013, s. 612.

gecikmemiş ise, kısmen yaptığı ödemeyi ana borçtan düşme hakkına sahiptir. (E)BK 84. maddesinden farklı olarak, TBK 100/1'e eklenen *"aksine anlaşma yapılamaz"* ifadesiyle hükmün emredici nitelikte olduğu kabul edilmiştir.

Faiz alacağının, asıl alacaktan bağımsızlaştığı bir diğer durumda TBK 129. maddesi gereğince üçüncü şahıs lehine yapılan sözleşmelerle, faiz alacağı bir başka kişiye bırakılarak asıl alacak ile faizin ayrılması sağlanabilecektir³⁹.

Faizin, asıl alacaktan tamamen bağımsızlaştığı hal ise faiz alacağının kıymetli evraka bağlanması ile ortaya çıkmaktadır. *"Hamiline yazılı pay senedi (TTK m. 661) ve tahvillerin kuponları ayrılmakla bu kuponlar bağımsız bir alacak mahiyeti kazanacağından, esas borç düşse bile, kuponlarla ilgili alacak devam eder. Bu durum TBK m. 131/3' te, -kıymetli evraka ilişkin özel hükümlerin saklı tutulmasıyla- ayrıca öngörülmüştür"*⁴⁰. Görüldüğü üzere, ticaret hukukunda faiz alacağı hamiline yazılı bir senetle (tahvil veya faiz kuponu) bağımsız hale getirilebilir⁴¹. Bu sonuç, TTK 645-649. maddelerinden kaynaklanan hakkın senede bağlılığı ilkesinden kaynaklanmaktadır. Bu durumda asıl alacak sona erse bile faiz alacağı devam edebilir, faiz alacağı senedin teslimi ile devredilmiş olur, esas alacağın devri durumunda TBK m. 189/2'nin aksine hamiline yazılı senette mündemiç faizler alacağının devredilmiş olması sonucunu doğurmaz⁴². Aynı sonuç ipotekli borç senetleri ve irat senetleri açısından da geçerlidir (TMK m. 917, 923, 924, 925, 927, 936)⁴³.

C. Zamana Bağlı Olarak İşlemesi

Faiz borcu, para borcuna bağlı olarak ve bu paradan mahrumiyetin süresi boyunca yani zamanla artarak birikir. Başka bir ifadeyle, alacaklının nakitinden yoksun kalmasının tazmini, öte yandan borçlunun alacaklının nakitinden bu süre

³⁹ HELVACI, s. 61.

⁴⁰ BOZER, Ali/GÖLE, Celal; Ticari İşletme Hukuku, B. 2, Ankara, 2013, s. 228; ÖZTAN Fırat; Kıymetli Evrak Hukuku, B. 3, Ankara, 2001, s. 37-40.

⁴¹ HELVACI/KAYA (ÜLGEN/KENDİGELEN/ERTAN N.), s. 73.

⁴² HELVACI, s. 61; ARSLAN, Çetin/KIRMIZI, Mustafa; Türk Hukukunda Faiz ve Munzam Zarar, (Açıklamalı-İçtihatlı), Ankara, 2010 s. 40.

⁴³ DOMANIÇ, Hayri; Türk Ticaret Kanunu Şerhi, C. I, İstanbul, 1988, s. 60.

boyunca faydalanmasının karşılığı olarak ortaya çıkmaktadır⁴⁴. Faizin zamana bağlı olarak işlemeden kastedilen, belirli bir zamanın geçmesi şartına bağlı olarak işlemek değildir. Keza, alacaklının nakitinden ne kadar süre ile mahrum kalacağını baştan bildiği ve bu nedenle faizi önceden hesaplayabildiği durumlarda da faiz istenebilir. Başka bir ifadeyle paradan mahrum kalınacak dönem için önceden faiz kararlaştırılabileceği gibi anapara alacağının içinde yer alabilir. Ancak bu durumda da anaparanın ne kadar olduğu belirlenebiliyorsa geriye kalan kısım anapara faizi hükümlerine tabi olacaktır⁴⁵.

Türk Borçlar Kanunu'nun 88 ve 388. maddeleri, TTK'nın 8 ve 9. maddeleri ile 3095 sayılı Kanun' un 1. maddesinde faizin zamana bağlı olarak işlemesi düzenlenmiştir. Türk Hukuk sisteminde, Roma Hukukundan farklı olarak süre ay üzerinden değil, yılı esas almıştır. Kanunlarımıza göre kural olarak bu süre bir yıldır. Buna göre, faiz alacağını oluşturan miktar, belirli bir sürede ve bu süre için para borcunun hangi hukuki ortamda doğduğu hususu da dikkate alınarak kanun ya da taraflarca belirlenmiş oranın anaparaya uygulanması ile oluşacaktır⁴⁶.

D. Faizin Anaparayı Geçmesi

Murabaha Nizamnamesi'nin 4. maddesi, "*ikrazat (ödünç) kaç yıl vadeli olursa olsun faiz miktarı sermayeyi aşamaz*" şeklindedir. Bu düzenleme gereği nizamnamenin yürürlükte olduğu dönemlere ilişkin olarak, üzerinden kaç yıl geçerse geçsin faiz anaparayı aşamayacaktır. Bu yasak 3095 sayılı Kanun dönemine kadar sadece adi ödünce ilişkin olarak uygulanmıştır. Ticari ödünçte ise (e)TTK m. 1473 gereği Murabaha Nizamnamesi ilga edildiğinden (e)TTK m.8 gereği ticari işlerde faiz serbest olduğundan uygulanmıyordu. Ancak, şimdiki hukuk düzenimizde, 3095 sayılı Kanun yürürlüğe girmesinden sonra (m. 5/1) adi işler açısından da böyle bir sınırlama mevcut değildir. Yani hem adi hem de ticari işlerde faiz sermayeyi (anaparayı) geçebilir.

---

⁴⁴ HELVACI, s. 63.

⁴⁵ HELVACI, s. 64.

⁴⁶ HELVACI, s. 63, 114.

IV. FAİZ ORANI

A. Anapara Faizinde

Türk Borçlar Kanunu'nun 88. maddesinin birinci fıkrası uyarınca, *"faiz (anapara faizi) ödeme borcunda uygulanacak yıllık faiz oranı, sözleşmede kararlaştırılmamışsa faiz borcunun doğduğu tarihte yürürlükte olan mevzuat hükümlerine göre belirlenecektir."* Fıkra da geçen *"yürürlükteki mevzuat"* kavramından, 3095 sayılı Kanun'un anlaşılması gerekir. 3095 sayılı Kanun'un 1. maddesi uyarınca kanuni faiz oranı 01.01.2006 tarihinden geçerli olmak üzere yıllık % 9'dur. Bu durumda, anapara faizi ödeme borcu sözleşme ile kararlaştırılmış ise bu oran esas alınacaktır. Ancak sözleşme ile kararlaştırılacak yıllık anapara faizi oranı yasal (3095 sayılı Kanun uyarınca belirlenen) oranın yüzde elli fazlasını aşamayacaktır. Zira TBK'nın 88. maddesinin 2. fıkrası, sözleşme ile kararlaştırılabilecek anapara faizi oranının kanuni faiz oranının % 50'sini aşamayacağını emredici olarak düzenlemiştir. Kanuni faiz oranı, % 9 olduğuna göre % 50 artırımlı hali % 13.50 (% 9 + 4,5 veya $9 \times 1,50$)'dir.

Görüldüğü üzere, TBK m. 88 uyarınca adi işlerde sözleşme ile yıllık faiz (anapara faizi) oranı en fazla, % 13,50 olarak kararlaştırılabilecektir. Düzenleme karşısında, yıllık ortalama % 13,50'yi aşan sözleşme hükümleri geçersiz sayılacak ve % 13.50'lik faiz oranı uygulanacaktır.

Türk Borçlar Kanunu'nun 88. maddesi ile, Anayasanın sosyal devlet ve sosyal adalet ilkeleri gözetilerek anapara faizleri açısından bir üst sınır getirilmiştir. Böylece ağır hukuki, ekonomik ve sosyal sonuçlar doğuran keyfi uygulamaların önüne geçilebilecektir⁴⁷.

Yargıtay, adi işlerde (e)BK döneminde somut olayı dikkate alarak yüksek anapara veya temerrüt faizi oranlarını BK m. 20 ve 21 ile TMK m. 2 çerçevesinde

---

⁴⁷ Bkz. gerekçe TBK m. 88.

iptal etmekteydi⁴⁸. Ancak bundan sonra TBK m. 88 ve 120'deki normatif düzenlemelerin dikkate alınacağı kuşkusuzdur.

B. Temerrüt Faizinde

Türk Borçlar Kanunu'nun yürürlüğe girmesi ile emredici nitelikteki 120. maddesindeki düzenleme uyarınca, 3095 sayılı Kanun'un ilgili hükümleri yedek hukuk normu olarak uygulama alanı bulacaktır⁴⁹.

Türk Borçlar Kanunu'nun 120. maddesi, gerek düzenlemenin içeriği gerek düzenlemenin gerekçesinde, faiz oranı konusunda TBK'nın 88. maddesi ile paralellik arz etmektedir⁵⁰.

Türk Borçlar Kanunu'nun 120. maddesiyle, temerrüt faizine ilişkin temel prensipler düzenlenmiştir. Kanun koyucu, düzenlemenin birinci fıkrası ile; ekonomik koşullara göre, zaman içinde sıkça değiştiği gerekçesinden hareketle, temel bir kanun olan TBK' da, sabit bir oranın belirtilmesini uygun görmemiş ve temerrüt faizi oranını iradi olarak belirlenmediyse temerrüt olgusunun gerçekleştiği tarihte yürürlükte olan mevzuat hükümlerine göre belirleneceğini düzenlemiştir. Buna göre, faiz ödeme borcunda uygulanacak yıllık temerrüt faizi oranının sözleşmede kararlaştırılmamış olması durumunda, faiz borcunun doğduğu tarihte yürürlükte olan mevzuat (3095 sayılı Kanunun) hükümlerine göre faiz oranı belirlenecektir.

Düzenlemenin ikinci fıkrasında; Anayasanın 2. maddesinde ifadesini bulan sosyal devlet ilkesinin bir gereği olarak, uygulamada örnekleri sıkça görülen olağanüstü faiz oranları karşısında, borçluların korunmaları gerektiği düşüncesiyle, faiz oranına bir sınırlama getirmiştir. Buna göre, sözleşme ile kararlaştırılacak yıllık

---

⁴⁸ Yargıtay HGK, T. 07.02.2007, E.2007/19-63, K.2007/52 sayılı Kararında; "...fahiş ve ahlaka da uygun görülemeyecek faiz oranlarını öngören ve BK'nın 19. Maddesine aykırı olan sözleşme çerçevesinde, bu miktara ilave olarak, 2.280.673.138.602 TL tutarındaki faizin de kendisine ödenmesini istemiştir. Bu istemin, MK 2. Maddesindeki dürüstlük kuralıyla bağdaşmadığı açıktır" <http://legalbank.net/belge/y-hgk-e-2007-19-63-k-2007-52-t-07-02-2007-fahis-faiz-iddiasi/352869/mk+2+ayk%c4%b1r%c4%b1+faiz>, (Erişim T: 16.12.2015).

⁴⁹ AYDOĞDU, s. 92.

⁵⁰ ZEVKLİLER, Aydın/ERTAŞ, Şeref/HAVUTÇU, Ayşe/AYDOĞDU, Murat/CUMALIOĞLU, Emre; 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre Hazırlanmış Borçlar Hukuku Genel Hükümler ve Özel Borç İlişkileri Ana İlkeler, İzmir, 2013, s. 286.

temerrüt faizi oranı, 3095 sayılı Kanun'un 1. maddesine göre belirlenen yıllık ortalama faiz oranının yüzde yüz fazlasını aşamayacaktır. Yani taraflar sözleşme ile en fazla, % 18 (9x2) olarak temerrüt faizi oranı belirleyebilecektir.

Düzenlemenin son fıkrasına ise; akdî faiz oranı taraflarca kararlaştırılmış ancak temerrüt faizi kararlaştırılmamış ve yıllık akdî faiz oranı da birinci fıkrada belirtilen faiz oranından (3095 sayılı K m.1) fazla ise, temerrüt faizi oranı olarak akdî faiz oranının uygulanacağı kabul edilmiştir. Tersi durumda ise, yani (yasal) temerrüt faizi oranı fazlaysa bu oran uygulanacaktır. Böylece, temerrüde düşen borçlunun, sözleşmede temerrüt faizi oranına ilişkin bir düzenleme yapılmadığı gerekçesiyle, akdî faizden daha düşük bir temerrüt faizi ödemek suretiyle, temerrüdünden yarar sağlamanın önlenmesi amaçlanmıştır⁵¹. Burada adi ve ticari iş ayrımı da göz önünde bulundurulmalıdır⁵². 3095 sayılı Kanun'un 2. maddesinin üçüncü fıkrası, bu fıkra (TBK m. 120/3) hükmüne paralel bir düzenleme getirmiştir⁵³.

Türk Borçlar Kanunu'nun 120. maddesinin karşılığı olan (e)BK'nın 103. maddesinde, temerrüt faizi oranına ilişkin bir alt sınır yasaklaması getirmiş ve bu sınırdan aşağıda olmamak üzere sözleşme ile kararlaştırılacak faiz oranlarını geçerli kabul etmişti. TBK'nın 120. maddesinde ise, temerrüt faizinin belirlenmesine ilişkin (e)BK'nın getirdiği iki ilke de tam tersine düzenlenmiştir. TBK m. 120 ile ilk olarak, (e)BK' da yer alan ve sözleşmeyle yasal temerrüt faizi oranından daha az oranda bir temerrüt faizi belirlenmesinin yasaklanmasına ilişkin hüküm kaldırılmıştır. Böylece artık sözleşmeyle yasal temerrüt faizinden daha az oranda temerrüt faizi kararlaştırılması kural olarak geçerli olacak; İkinci olarak, (e)BK döneminde taraflara verilen temerrüt faizini, yasal oranların üzerinde serbestçe belirleme yetkisi ise emredici hükümlerle sınırlanmıştır. Esasen, 3095 sayılı Kanun'un 2. maddesinin üçüncü fıkrası, TBK m. 120/3'e paralel bir düzenleme ihtiva etmektedir.

---

⁵¹ Bkz. gerekçe TBK m. 120.

⁵² **AYDOĞDU**, s. 98.

⁵³ 3095 sayılı Kanun 2/3 uyarınca; *"Temerrüt faizi miktarının sözleşmede kararlaştırılmamış olduğu hallerde, akdi faiz miktarı yukarıdaki fıkralarda öngörülen miktarın üstünde ise, temerrüt faizi, akdi faiz miktarından az olamaz"*.

C. Yabancı Para Borçlarında Faiz

Yabancı para borçlarında, faiz oranı taraflarca serbestçe kararlaştırılabilir⁵⁴. 3095 sayılı Kanun'un 4/A maddesine uyarınca, sözleşmede daha yüksek akdi veya gecikme faizi kararlaştırılmadığı hallerde, yabancı para borcunun faizinde Devlet Bankalarının⁵⁵ o yabancı para ile açılmış bir yıl vadeli mevduat hesabına ödediği en yüksek faiz oranı uygulanır.

Yabancı para borçlar açısından, TBK m. 99'un düzenlenme biçimi dikkate alındığında vade veya fiili ödeme gününe kadar işleyecek faizlere ilişkin olarak, 3095 sayılı Kanun 4/A maddesi esas alınmalıdır. Temerrüt faizinde ise, yabancı para alacağının Türk Lirası üzerinden istendiği ticarî işlerde ve adî işlerde -hangi kur seçilirse seçilsin- 3095 sayılı Kanun m. 2; *alacağın aynen tahsilinin istenmesi durumunda ise 3095 sayılı Kanun m. 4/A gereğince yabancı para faizi oranı uygulanmalıdır*⁵⁶.

V. TÜRK HUKUKU AÇISINDAN FAİZİN TARİHİ GELİŞİMİ

Çalışmamızın konusu kapsamında eski Türk devletlerinde faiz kavramı ele alınır ardından Osmanlı İmparatorluğu ve Cumhuriyet dönemi faiz uygulamaları ile günümüz uygulamasına ilişkin tarihi değerlendirmeler yapılacaktır. Ancak, önemine binaen faizin genel itibarıyla tarihi gelişimi uygarlık ve dinlere etkisi hususu ise konumuz kapsamı dışında kalmasına rağmen bilgilendirme amaçlı olarak dipnotlarda ele alınmıştır⁵⁷.

---

⁵⁴ **BOZER/GÖLE**, s. 237.

⁵⁵ Devlet bankalarından kasıt, TC Ziraat Bankası A.Ş., Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O ve Türkiye Halk Bankası A.Ş. **HELVACI/KAYA (ÜLGEN/KENDİGELEN/ERTAN N., s. 97)**.

⁵⁶ **ERİŞİR, Evrim**; "*Borçlar Kanunu m. 83/3 ve Türk Borçlar Kanunu m. 99/3'e Göre Gerçek Olmayan Yabancı Para Alacağının Aynen veya Türk Lirası Üzerinden Tahsili*", DEÜHFD., C. 12, Özel S., 2010, İzmir, 2012, s. 891; **ARKAN, Sabih**; Ticari İşletme Hukuku, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş B. 20, Ankara, 2015, s. 83.

⁵⁷ İlkel toplumlarda, din adamları (rahipler) tapınaklarda tanrının yeryüzündeki temsilcisi olarak bankacı konumundaydı. Rahipler vasıtasıyla tanrıya borçlanan halk tanrıyı kızdırmamak ve onu memnun etmek için aldıklarından fazlasını geri vermekteydi. İnsanlar zamanla tanrıya borçlanmak yerine birbirlerine borçlanmaya başlamıştır (**GİRAY, Adil**; Para Miktarı Faiz ve Mali Kurumlar, B. 2, Ankara, 1994, s. 35). Buda beraberinde faiz gibi yeni kavram ve kurumların ortaya çıkmasında yol

açmıştır. Bu nedenle faiz kavramının, ilkel ticari ve iktisadi hayatın başlangıcı kadar eski bir kavram olduğunu söylemek mümkündür (HELVACI, s. 11) .

Aşırı faizin toplumda yıkımlara ve ticari hayatta iflaslara sebebiyet veriyor olması, faize hoş karşılanmayan ahlak ve etik dışı bir görünüm kazandırmış ve toplumları faize karşı daha dikkatli bir tutum almaya zorlamıştır (HELVACI, s. 11 ve dn. 15'te yer alan yazarlar). Meydana getirdiği bu sonuçlar nedeniyle faiz, neredeyse tüm toplumlar ve dinlerin üzerinde hassasiyetle durmuş, ticari ve iktisadi yaşamdaki dinamikler ve gelişmeler karşısında zamanla daha da kurumsallaşarak uygulama alanı bulmuş, ancak buna rağmen sıkı bir şekilde hukuki müeyyidelerle yasaklanmaya veya sınırlandırılmaya çalışılan bir olgu olmuştur (FEYZİOĞLU, Feyzi Necmeddin; Borçlar Hukuku İkinci Kısım, Akdin Muhtelif Nevileri (Özel Borç İlişkileri), C. I, Yenilenmiş ve Gözden Geçirilmiş B. 4, İstanbul, 1980, s. 811; HELVACI, s. 12).

İlk çağlarda faiz: İlk çağ uygarlıklarından Sümerlerde; faiz olgusu benimsenmiş ve faiz miktarına/oranına ilişkin kurallar ve yasaklar kabul edilmiştir. Sümerler, faiz miktarını hububat karşılığı 1/3, para karşılığında ise 1/5 olarak kabul etmiştir. Faize ilişkin bilinen ilk hukuki metinlerden biri Babiller tarafından çıkarılan Hammurabi Kanunlarıdır. Bu kanunlarda, tapınakların ödünç verme, borcun tahsil şekli ve hangi hallerde faizin uygulanacağı ve tahdit edildiğine ilişkin hükümler yer almıştır. Hammurabi Kanunlarında, faize ilişkin cezai hükümlerde ihdas edilmiştir (ŞİRİN, Şerafettin; Ticaret Hukukunda Faiz ve Uygulaması, B. 2, İstanbul, 1994, s. 1 ve dn. 2'de belirtilen eser (Türk Ansiklopedisi, C. 16, s. 86-87)). Bu kanunlara göre, bir tacir faiz karşılığı olarak bir miktar hububatı ödünç olarak verirse verdiği beher için belli bir oranda faiz talep edebilir (BİNATLI, Yusuf Ziya; Faiz ve İslam Hukukunda Faiz, EİTİAD. 1966, C.II, S.1, s. 148).

Eski Yunan uygarlığında faiz: Faiz, yasaklanmış olmasına rağmen, faizin uygulama alanı bulmasına engel olunamamıştır. Atina şehir devletinde, borçlular borçlarını ödeyemediklerinde hürriyetlerini kaybedecek kadar ağır müeyyidelerle karşı karşıya kalmışlardır (ARSLAN/KIRMIZI, s. 67 ve dn. 136'da yer alan yazar). Borçlular açısından yıkımlara sebebiyet veren faiz Solon Kanunları ile hukuki düzenlemeye tabi tutulmuş, böylece belli bir ölçüde kontrol altına alınmıştır (ŞİRİN, s. 2). Ancak buna rağmen Yunanlı düşünürler tarafından faiz uygulanması kabul edilmediği gibi ağır bir şekilde eleştirilmiştir. Bu çerçevede Platon faizi, ideal düzene yakışmadığı ve ahlaka aykırı olduğu gerekçesi ile reddetmiştir. Aristo ise, faizin paranın kendisinden çıkan bir kazanç olduğunu belirterek, paranın bir değiş tokuş aracı olması sebebiyle, (paranın) kendisinden kaynaklanan bir artışın eşyanın tabiatına aykırı olduğunu bu nedenle ahlaken kabul edilemeyeceğini belirtmiştir (KARAKUŞ, Abdil; İslam Hukuk Kaynaklarındaki Faiz Kavramının Modern Ekonomi Bağlamında Yeniden Değerlendirilmesi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş, 2006, s. 11-12).

Roma Hukukunda faiz: Diğer uygarlıklarda olduğu gibi faize (usuare) sıcak bakılmamıştır. Ancak, hukukun faizi yadsıması, faizi ortadan kaldırmamış, gelişen ticaretin sonucu olarak faizin hukuk düzenince tanınması kaçınılmaz olmuştur (HELVACI, s. 13).

Faizin Roma Hukukundaki gelişimi, oldukça uzun, çelişkili ve kanlı bir süreci gerektirmiş olmakla birlikte, varılan nokta da Türk Hukuku'nun faize ilişkin hükümleri Roma Hukuku kökenli olduğundan önem taşımaktadır (ÖÇAL, Akar; Türk Hususi Hukukunda Gecikme Faizi, İstanbul, 1965, s. 3; HELVACI, s. 13 ve dn. 21'de yer alan yazar).

Roma Hukukunda, "*mutuum*" (tüketim ödücünü) aynı bir akittir fakat şekle tabi değildir. Aynı akit olması sebebiyle rızaların uyuşmasının yanında ödücün konusu olan misli eşyanın mülkiyetinin de geçirilmesi gerekir (UMUR, Ziya; Roma Hukuku Ders Notları, Tıpkı B. 3, İstanbul, 2010, s. 340). Türk Hukuku'nda ise, tüketim ödücünü rızai bir akittir (RADO, Türkan; Roma Hukuku Dersleri, Borçlar Hukuku, İstanbul, 1997, s. 67). Roma Hukuku'nda mutuum, bu günkü hukukumuzda benzer şekilde faizsiz olarak düzenlenmiştir. Mutuum'da faizin istenebilmesi için ayrıca şart edilmiş olması gerekirdi (RADO, s. 70-71; UMUR, s. 341). Bu ilkenin Türk Hukukuna ilk yansıması ise, (e) Borçlar Kanunu 307. maddesiyle olmuştur. Bu düzenleme uyarınca; "*Karzda faiz şart kılınmamış ise adi muamelelerde faiz lazım gelmez.*"

Bugünkü ödünç sözleşmesinin ilk hali olduğu ileri sürülen *Nexum*'un (*Ödünç sözleşmesinin, menşei hala tartışmalıdır. Basılmamış paranın mevcut olmadığı çok eski devirlerde ödücün, maden külçelerinin peraes et libram (maden külçesi ve terazisi) muamelesiyle tartılarak verildiği ve bu şekilde*

A. Eski Türk Devletlerinde Faiz Uygulamaları

Eski Türk uygarlıklarından Uygurlar, başta ödünç, satım, kira ve hizmet sözleşmesi olmak üzere, birçok akit çeşidini uygulamıştır. Borç alıp-verme belgelerinde, faizi ile alınacak mal belirtildikten sonra, ne zaman ve hangi miktar ile faiz karşılığı malın geri verileceği kaydedilmiştir. Belgelerde genellikle hangi ihtiyaçtan dolayı mal faizi ile alındıysa, yine aynı mal faizi ile birlikte geri verilmiştir⁵⁸,

Türklerin İslamiyet'i kabulleri ile birlikte, faiz haram kabul edilip yasaklanması^{59,60} esası benimsense de, diğer hukuk sistemlerinde olduğu gibi faiz varlığını devam ettirmiştir^{61,62}

---

verilen ödünce Nexum dendiği tahmin edilmektedir RADO, s. 68) gelişmesiyle uygulanan yüksek faiz oranları, Cumhuriyet devrinde özellikle fakir ile zengin arasındaki gelir farklılıklarına ve dolayısıyla ayaklanma ve çekişmelere sebep olmuştur. Bunun sonucu, borçluyu korumak amacıyla faizle ilgili hükümleri içeren ilk düzenlemeler Roma Hukuku'nda kabul edilmiş ve uygulanmıştır (**ŞİRİN**, s. 2); M.Ö. 342 yılında LexGenucia isimli bir kanunla faiz tamamen yasaklanmıştır (**RADO**, s. 72); Cumhuriyet devrinin sonlarına doğru faiz oranlarına sınırlama getirilmiş ve bir senato kararıyla (SenatusConsultum) bileşik faiz dediğimiz, faize faiz yürütülmesi (Anathocismus) yasaklanmıştır (**UMUR**, s. 342; **RADO**, s. 73); Bu kuralın Hukukumıza yansması, TBK m. 388/3' iledir. Hukuk sistemimize göre, Kanun'da belirtilen özel durumlar (TTK m. 8) dışında faizin anaparaya eklenerek birlikte yeniden faiz yürütülmesi yasaktır). XII Levha Kanununda da faizi sınırlayıcı hükümler yer almıştır (**ŞİRİN**, s. 2).

Roma Hukukunda faiz, genel itibarı ile sermayenin tamamı üzerinden ve aylık olarak hesaplanmıştır. Bu itibarla sermayenin % 1'i oranında 12 aylık bir yıl için centisimae usuare; aylık yarım üzerinden hesaplanan faize semisses usuare denmiştir. İmparatorluk devrinde önceleri yıllık % 12 ile sınırlanan faiz, İmparator Justinianus döneminde ise, faiz oranları yıllık olarak % 6'ya indirilmiştir. Bu devirde, mevki sahibi tanınmış ve seçkin kişiler için % 4, tacirler açısından ise yıllık % 8 ile sınırlandırılmıştır. Yine önceleri hiçbir sınırlamaya tabi olmayan deniz ödücünde(foenusnauticum)faiz, Justinianus döneminde % 12 ile sınırlandırılmıştır (**UMUR**, s. 341; **RADO**, s. 71-72).

Cermen Hukukunda faiz: Diğer hukuklarda olduğu gibi Cermen hukuku da faize yasakçı bir tavırla yaklaşmıştır. Kilisenin bu yasaklamada payı olduğu söylenmelidir. Ancak, kilisenin etkinliğinin azalması (**ARSLAN/KIRMIZI**, s. 68 ve dn. 145'te yer alan yazarlar) ve iktisadi gelişmeler, faize olan ihtiyacı ortaya çıkarmış ve hukuk düzeni bir kez daha faizi tanımak zorunda kalmıştır.

Cermen hukukunda, temerrüt faizi önceleri cezai müeyyidenin bir tezahürü olarak ortaya çıkmıştır. Ceza sorumluluğunun ortadan kalkmasıyla, alacaklılar kendilerini korumak adına borçludan faiz konusunda taahhüt almaya başlamıştır. Başka bir ifadeyle Cermen Hukukundan gerek anapara, gerek temerrüt faizinin istenebilmesi, sözleşmede bu hususta açık bir hükmün bulunmasına bağlanmıştır (**ÖÇAL**, s. 6-7; **HELVACI**, s. 15 ve dn. 28' de yer alan yazar).

⁵⁸ **CAFEROĞLU, Ahmet**; Uygurlarda Hukuk ve Maliye İstilahları, Türkiyat Mecmuası, C.IV, İstanbul, 1934, s. 9; **ÖÇAL**, s. 7.

⁵⁹ **ÖÇAL**, s. 8 ve dn. 26' da yer alan yazar.

⁶⁰ **İslam dininde faiz**: Faiz, Arapça fevz' den gelip, sözcük anlamı bolluk, çokluk, taşkınlık ve sıfat olarak feyezane eden, taşan, dolu olan anlamına gelir (**ANKARALI, Egemen Gürsel**; Adi ve Ticari İşlerde Faiz, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1986. s. 12-13); Ancak uygulamada bu kavram yerine ribâ kavramı kullanılmıştır. Ribâ, sözlükte artma, çoğalma, ziyade gibi anlamlara gelir. Tartı ile satılan altın gümüş gibi mallarla ölçekle

B. Osmanlı İmparatorluğunda Faiz

Osmanlı İmparatorluğunda, İslamiyet'in de yasakçı etkisiyle faiz haram kabul edilmiş olmasına rağmen, yaygın bir biçimde uygulanmıştır⁶³. Uygulama karşısında, bu hususta Mecellede açık hüküm bulunmaması ve hukukun yetersiz kalması nedeniyle, 22 Mart 1887 (Hicri 1303) tarihinde Murabaha⁶⁴ Nizamnamesi kabul edilmiştir⁶⁵. Murabaha Nizamnamesi, adi işler açısından 3095 sayılı Kanuni Faiz ve

---

satılan buğday, arpa gibi misli malların birbiriyle değişiminde, taraflardan birisi için şart koşulan karşılıksız fazlalığı ifade eder. Ribâ kelimesi, Arapça mastar olup, sözcüğün kökeninde, “*mutlak çoğalma/ziyade*” anlamı vardır (**BİLMEN, Ömer Nasuhi**; Büyük İslam İlmihali, (sadeleştiren **YAVUZ, Ali Fikri**), İstanbul, 2003, s. 457; **DÖNDÜREN, Hamdi**; <http://www.enfal.de/kav16.htm>, (Erişim T: 27.02.2015).

Kur'an'da, faiz birçok ayette geçmektedir. Örneğin, Bakara Suresi, 275. Ayette, “*Hâlbuki Allah ticarî alışverişleri helâl ve meşru kılmış, faizciliği ve faizi de haram kılmıştır*” demekle faizi açık bir şekilde haram olduğu belirtilmiştir (**ZEHRA, Ebu Muhammed**; İslam Hukuku Metodolojisi, Fıkıh Usulü, (Çeviren, **ŞENER, Abdulkadir**), B. 7, Ankara 1997, s. 111). Ayrıca, bakara Suresi'nin (2), 276, 278 ve 279; Ali İmran Suresi'nin (3), 130; Nisa Suresi'nin (4), 160, 161 ve Rum Suresi'nin (30), 39. Ayetleri de faize ilişkin hükümler içermektedir, <http://meal.ihya.org/kurandan-ayetler/kuranda-gecen-faiz-ile-ilgili-ayetler.html>, (Erişim T: 11.12.2014); **ANKARALI**, s. 13.

Kur'an'ın, faize ilişkin ayetleri, faizin kötülüğünü ve haram oluşunu vurgulamanın yanı sıra, iyilik, hoşgörü ve Müslümanlar arası dayanışma, yardımlaşma duygusunu da teşvik etmektedir. Bakara suresindeki faizle ilgili ayetlerden hemen önce, yardımlaşma ve dayanışmadan bahsedilmesi dikkat çekicidir. Faizi yasaklayan ayetlerin içeriğinde, korkutmanın yanında, hayra ve iyiliğe teşvik ifadelerinin bulunması da bu manayı güçlendirmektedir (**KARAKUŞ**, s. 22).

⁶¹ **HELVACI**, s. 16.

⁶² **Yahudilikte faiz**: Gerek Hz. Musa, gerekse kutsal kitapları Tevrat tarafından yasaklanmıştır (**KARAKUŞ**, s. 15.), Ancak Yahudilikte bu yasak din kardeşine yöneliktir. Tevrat'ın, Levililer, 25:35-36'da; “*Ondan faiz ve kâr alma. Tanrın' dan kork ki, kardeşin yanında yaşamını sürdürebilsin*”, <http://incil.info/YC1999/arama/Levililer+25:36-37>, (Erişim T: 26.01.2015); “*Yabancıya faiz verebilirsin ama kardeşine faiz veremezsin (Tesniye, 23:20-21)*” şeklindeki hükümler karşısında, Yahudilerin yabancılarla olan ilişkilerinde faiz konusunda tamamen serbest olduğu söylenebilir, <http://www.salom.com.tr/newsdetails.asp?id=88768>, (Erişim T: 02.12.2015).

Hristiyanlıkta faiz: İncil'de faize ilişkin açık hükümler olmasa da faizin hoş karşılanmadığına dair ibareler bulunmaktadır. Tevrat'ın (Eski Ahit) devamı niteliğinde olan İncil'den (Yeni Ahit) açıkça anlaşılmasa da, diğer kurumlarda faizin haram olduğu açıkça belirtilmiştir, Matta 5:17; “*Kutsal Yasa'yı ya da peygamberlerin sözlerini geçersiz kılmak için geldiğimi sanmayın. Ben geçersiz kılmaya değil, tamamlamaya geldim*”, <http://incil.info/YC/arama/Matta+5:17>, (Erişim T: 26.01.2015); Bunlardan biri ve en eskilerinden olan İznik Konsili'nin 325' te faizi yasakladığı bilinmektedir. Ayrıca Hristiyan din adamlarından bazıları, faizle muamele eden kimselerin dünyada şerefini kaybedeceği gibi mezarda da kefenlenme hakkını kaybedeceğini söylemektedirler (**KARAKUŞ**, s. 17).

Hristiyanlığın ilk devirlerinden, kiliselerin ayrılmasına ve reform hareketine kadar faiz yasağı yaygınlaşarak devam etmiştir. Bütün kiliseler faiz yasağında birleşmiştir (**ÖZGÜVEN, Ali**; İktisat Bilimine Giriş, İstanbul 2012, s. 36). Ancak, buna rağmen uygulamada faiz yasağı çeşitli hileli davranış ve işlemler ile delinmiştir. Neticede, Hristiyanlıkta İncil'den çok kilisenin uygulamaları ile faiz haram kabul edilmiş ve yasaklanmıştır.

⁶³ **ŞİRİN**, s. 3.

⁶⁴ Murabaha; yasanın belirlediğinden fazla faiz alınması, tefecilik (**YILMAZ, Ejder**; Hukuk Sözlüğü, Genişletilmiş B. 5, Ankara, 1996, s. 570).

⁶⁵ **FEYZİOĞLU**, s. 811.

Temerrüt Faizine İlişkin Kanun⁶⁶19.12.1984 tarihinde yürürlüğe girene kadar yürürlükte kalmıştır.

Faiz oranıyla ilgili ilk sınırlamalar Murabaha Nizamnamesiyle olmuştur. Nizamnamenin 1. maddesi uyarınca, hem adi hem de ticari işlerde azami faiz oranı % 10 olup bu oranı aşan sözleşmelerdeki faiz oranı yıllık % 9' indirilir⁶⁷. Görüldüğü üzere, bu hükümde faizin azami oranı ve sözleşme ile bu oranı aşacak şekilde oran belirlenemeyeceği kabul edilmiştir. Nizamnamede ayrıca, faizin anaparayı geçemeyeceği (Murabaha Nizamnamesi m.4) ve faize faiz yürütülemeyeceği (bileşik – mürekkep faiz yasağı) düzenlenmiştir. Murabaha Nizamnamesinin bileşik faiz yasağına ilişkin 5. maddesi ile istisnai de olsa “*üç sene içinde ödenmemiş para ödöncü sözleşmelerinde*” tarafların anlaşması ile yalnız üç sene için bileşik faiz uygulamasına izin vermiştir.

Nizamname, Ticaret Kanunu gereğince tacirler arası işlemleri bu kuraldan istisna tutmuştur⁶⁸. Ancak 818 sayılı Borçlar Kanun'un⁶⁹ yürürlüğe girmesi ile 308/3maddesi⁷⁰ nedeni ile Nizamnamenin 5. maddesinin zımnen ilga edildiği ileri sürülmüştür⁷¹.

C. Cumhuriyet Döneminde Faiz

1. 3095 Sayılı Kanun Öncesi Dönem

Yukarıda da değinildiği gibi 3095 sayılı Kanun öncesi dönemde, hem adi hem de ticari faiz bakımından yürürlükte olan düzenleme, Kanun Hükmündeki Murabaha Nizamnamesidir.

⁶⁶ RG, T. 19. 12. 1984, S. 18610.

⁶⁷ FEYZİOĞLU, s. 812-813.

⁶⁸ Nizamnamenin 4. maddesi uyarınca; “*kaç yıl geçerse geçsin faizin toplamı anaparayı geçemez*” (FEYZİOĞLU, s. 821-821).

⁶⁹ RG, T. 8.5.1926, S. 366

⁷⁰ (E)BK m. 308/3 uyarınca; “*Faizin anaparaya zammedilerek birlikte tekrar faiz yürütülmesi evvelden mukavele edilmiş olsa bile batıldır.*”

⁷¹ HELVACI, s. 16-17; FEYZİOĞLU, s. 820 ve dn. 701' de anılan yazarlar; Yargıtay, T. 03.03.1943 ve 49/12 sayılı İçtihadı birleştirme kararında, murabaha nizamnamesinin bileşik faize ilişkin hükümlerinin yürürlükte olduğuna hükmetmiştir (RG, T. 01.07.1943, S. 5458).

(E)BK' nın 72. maddesi uyarınca, kanundaki istisnalar ile örf adetle aksi kararlaştırılmış olmadıkça, faiz oranı % 5 olarak kabul ediliyordu⁷². İşte bu oran Murabaha Nizamnamesinin 1. maddesi nedeniyle, adi ve ticari işlerde en fazla % 9 olarak kararlaştırılabiliyordu. Bu oranı aşan faiz miktarları yıllık % 9'a indiriliyordu⁷³.

Ticari işler açısından, (e)TTK' nın yürürlüğe girmesiyle, Murabaha Nizamnamesi ilga edilmiştir ((e)TTK m. 1473) ⁷⁴. Bunun sonucu olarak, ticari işler açısından faiz serbest hale gelmiştir ((e)TTK m. 8). Adi işler açısından ise, nizamname uygulanmaya devam etmiştir⁷⁵.

Nihayetinde bu dönemi, Murabaha Nizamnamesinin ön planda olduğu ve adi faiz ile ticari faizin birbirinden net bir şekilde ayrıldığı bir dönem olarak nitelendirmek mümkündür. Adi işlerde faiz açısından ise, Nizamname uygulanmaya devam ettiği için, sabit ve aşılamayan oranlarla, anaparayı aşamayacak tarzda sınırlayıcı bir rejim 3095 sayılı Kanun'un yürürlüğüne kadar devam etmiştir⁷⁶.

2. 3095 Sayılı Kanun Dönemi

1980'lerde ülkemizde yaşanan yüksek enflasyon karşısında adi ve ticari işlerde kanuni⁷⁷ ve temerrüt faizini günün koşullarına uydurabilmek için 3095 sayılı Kanun yürürlüğe girmiştir⁷⁸.

Murabaha Nizamnamesi'nin 4. maddesi uyarınca, işlemiş faizin anaparayı geçmesi mümkün değildi. Bu hüküm dolayısıyla ne kadar süre geçerse geçsin, faiz anaparayı geçemiyordu. 19.12.1984 tarihinde 3095 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesiyle, Murabaha Nizamnamesi ilga edilmiş, böylece nizamnamenin faizi % 9 ile

---

⁷² 3095 sayılı Kanunla faiz oranına ilişkin maddenin bu hükmü ilga edilmiştir (3095 sayılı Kanun m. 5/2).

⁷³ FEYZİOĞLU, s. 812-813; HELVACI, s. 19.

⁷⁴ RG, T. 9.7.1956, S. 9353.

⁷⁵ FEYZİOĞLU, s. 13; 22 Mart 1303 tarihli Murabaha Nizamnamesi adi işler açısından da yürürlükten kaldırılmıştır (3095 sayılı Kanun m. 5/1).

⁷⁶ HELVACI, s. 20; ŞİRİN, s. 5.

⁷⁷ Burada geçen "Kanuni faiz" kavramından kasıt, anapara (sermaye/kapital) faizidir (HELVACI, s. 98).

⁷⁸ ARKAN, s. 74.

sınırlayan hükmü ve ayrıca birikmiş faizlerin anaparayı geçmesinin önündeki engel de kaldırılmıştır⁷⁹.

3095 sayılı Kanun, Türk Hukuku'nda faiz alanında esaslı değişiklikler meydana getirmiştir. Faiz oranlarına ilişkin Borçlar Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu hükümlerinin uygulanmayacağı kabul edilmiş, adi işlerde faize ilişkin olarak da Murabaha Nizamnamesi yürürlükten kaldırılmıştır (3095 sayılı Kanun m. 5/1, 2). Faiz konusunda daha önce ticari işler açısından (e)TTK 1473. madde dolayısıyla var olan serbestlik adi işler açısından da getirilmiştir. Temerrüt faizinde, adi iş-ticari iş ayrımı ise korunmuştur.

3095 sayılı Kanun'a 1990 yılında eklenen 4/A maddesi ile yabancı para borçlarına işletilecek faiz düzenlenmiştir⁸⁰.

3095 sayılı Kanun'da bileşik faiz yasağına ilişkin kural, Türk Ticaret Kanunu'ndaki hükümler saklı tutularak kabul edilmiştir (3095 sayılı Kanun m. 3).

3. Türk Borçlar Kanunu ve Türk Ticaret Kanununun Yürürlüğe Girmesinden Sonraki Dönem

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 01.07.2012 tarihinde yürürlüğe girmesi ile birlikte, genel olarak faize ilişkin 88. maddesi ve temerrüt faizine ilişkin 120. maddesi faiz oranlarına yönelik yeni sınırlamalar getirmiştir.

Anapara faizine ilişkin olarak TBK'nın 88. maddesi, sözleşme ile kararlaştırılacak yıllık faiz oranının, yasal faiz oranının yüzde elli fazlasını aşamayacağını belirterek faiz oranı açısından bir sınırlama getirmiştir.

TBK'nın temerrüt faizine ilişkin 120. maddesi de sözleşme ile kararlaştırılacak temerrüt faizi oranını yasal faizin % 100'ünü aşamayacağını belirtmiştir.

---

⁷⁹ EREN, s. 981.

⁸⁰ 3095 sayılı Kanun, m. 4/A - (Ek madde: 14/11/1990 - 3678/30 m.); "Sözleşmede daha yüksek akdi veya gecikme faizi kararlaştırılmadığı hallerde, yabancı para borcunun faizinde Devlet Bankalarının o yabancı para ile açılmış bir yıl vadeli mevduat hesabına ödediği en yüksek faiz oranı uygulanır" (RG, T. 23.11.1990, S. 20704).

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 8. maddesi ile, tüketici hukukuna ilişkin hükümler saklı kalmak kaydıyla ticari işlerde faiz serbestisi ilkesi aynen korunmuştur. Özel bir hüküm olarak, TTK'nın 1530. maddesinin 2 ilâ 8. fıkraları arasında ise, ticari işletmeler arası mal veya hizmet tedarikine ilişkin olarak temerrüdün şartları ve temerrüt faizi düzenlenmiştir.

VI. TÜRK HUKUKUNDA FAİZE İLİŞKİN HÜKÜMLERE GENEL BAKIŞ

A. Türk Borçlar Kanunu'nun Faize İlişkin Genel Nitelikli Hükümleri

1. Genel Olarak

Türk Hukukunda nerede ise, her özel durum için uygulama alanı bulan birbirinden farklı faize ilişkin hükümler bulunmaktadır⁸¹. Türk Borçlar Kanunu'nda faize ilişkin genel düzenlemeler; 88, 120 ilâ 122, 131, 387 ve 388. maddelerinde yer almaktadır. Bu hükümlerden TBK'nın 88. maddesi, anapara faizine ilişkin olarak, faiz oranı ve adi işler açısından bu oranın sınırlandırılmasına ilişkin emredici bir düzenleme getirmiştir. TBK 120 ilâ 122. maddeleri, temerrüt faizi ile temerrüt faizi oranına ilişkin sınırlama ve bileşik faiz yasağına ilişkin düzenlemeler içermektedir. TBK 131. maddesinde faizin feri niteliği; TBK 387 ve 388. maddelerinde ise, anapara faizinin ve para borçlarında (tüketim ödücünde) faizin zamana bağlı olarak işlemesi ile bileşik faiz yasağı kural olarak düzenlenmiştir.

a. Faize İlişkin Genel Düzenlemeler

Türk Borçlar Kanunu'nun 88. maddesi uyarınca; *"Faiz ödeme borcunda uygulanacak yıllık faiz oranı, sözleşmede kararlaştırılmamışsa faiz borcunun doğduğu tarihte yürürlükte olan mevzuat hükümlerine göre belirlenir.*

Sözleşme ile kararlaştırılacak yıllık faiz oranı, birinci fıkra uyarınca belirlenen yıllık faiz oranının yüzde elli fazlasını aşamaz".

---

⁸¹ KIRKBEŞOĞLU, Nagehan; "6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu ile Getirilen Faiz Sınırları Üzerine Bir Değerlendirme", BATİDER, C. 28, S. 3, Ankara, 2012, s. 146-147.

Öğretide savunulan bir görüşe göre; TBK'nın 88. maddesinin başlığında faiz denmişse de, TBK'nın 120. maddesinin "temerrüt faizi" şeklindeki kenar başlığı ve içeriği temerrüt faizini düzenlediği için, TBK 88. maddesindeki düzenlemeyi, "anapara faizi" olarak anlamak gerekir⁸². Diğer bir ifadeyle, TBK'nın 88. maddesi genel itibarıyla anapara faizi ve faiz oranını düzenlemiştir. Aynı doğrultuda 3095 sayılı Kanunun 1. maddesi de anapara faizi oranına ilişkin bir düzenleme olduğu kabul edilmelidir.

Öte yandan, maddedeki "faiz ödeme borcu" şeklindeki ifade de hatalı olmuştur. Zira, bu ifade nedeniyle sanki her durumda anapara faizi ödenmesi gerekliliği gibi bir anlam ortaya çıkmaktadır. Oysa, bilindiği gibi anapara faizinin talep edilebilmesi için faizin sözleşmede kararlaştırılmış olması gerekir. Bu sebeple maddede geçen "faiz ödeme borcu" şeklindeki ifadenin; "sözleşmede anapara faizi kararlaştırılmış, fakat miktarı kararlaştırılmamışsa" şeklinde algılamak gerekir⁸³.

b. Temerrüt Faizine İlişkin Genel Düzenleme

Temerrüt faizine ilişkin düzenlemeler Türk Borçlar Kanunu'nun 120 ilâ 122. maddeleri arasında yer almaktadır.

Temerrüt faizi para borçlarında, borçlunun temerrüdüne bağlanmış bir sonuçtur. Faizin işlemeye başlayacağı zaman ve bazı özel düzenlemelerle birlikte temerrüt faizine faiz yürütülemeyeceği kuralı getirilerek temerrüt faizini aşan zararın nasıl tahsil edileceği⁸⁴ ve faiz oranlarının üst haddten sınırlanması esası kabul edilmiştir.

c. Anapara Faizine İlişkin Genel Düzenleme

Faiz borcu ya hukuki işlem ya da kanundan kaynaklanır. Hukuki işlemden kaynaklanan faiz borcu, tüketim ödöncü sözleşmelerinde önem arz eder. Kanun, hukuki işlemden kaynaklanan faize ilişkin olarak, adi ve ticari ödöncü şeklinde ikili bir

---

⁸² AYDOĞDU/AYAN, s. 17-18 ve dn. 26' da anılan yazarlar.

⁸³ AYDOĞDU/AYAN, s. 18.

⁸⁴ HELVACI, s. 28.

ayırım benimsemiştir⁸⁵. Türk Borçlar Kanunu'nun anapara faizine ilişkin temel düzenlemeleri; TBK m. 387 ve 388' de yer almaktadır. TBK m. 387'deki düzenlemeye göre; *“Ticarî olmayan tüketim ödöncü sözleşmesinde, taraflarca kararlaştırılmış olmadıkça faiz istenemez.*

Ticarî tüketim ödöncü sözleşmesinde, taraflarca kararlaştırılmamış olsa bile faiz istenebilir.”

Türk Borçlar Kanunu'nun 388. maddesindeki düzenleme uyarınca; *“Tüketim ödöncü sözleşmesinde faiz oranı belirlenmemişse, kural olarak ödünç alma zamanında ve yerinde o tür ödünçlerde geçerli olan faiz oranı uygulanır.*

Sözleşmede aksine bir hüküm yoksa belirlenen faiz, yıllık olarak ödenir.

Faizin anaparaya eklenerek birlikte yeniden faiz yürütölmesi kararlaştırılmaz.”

Düzenlemeye göre, adi tüketim ödöncünde (*Kârz*)⁸⁶, sözleşme ile kararlaştırılmamışsa faiz istenemez. Ancak ticari tüketim ödöncünde, kararlaştırılmamış olsa dahi anapara faizi istenebilir. Ayrıca anapara faizinde faiz oranı belirlenmemişse kural olarak ödünç alma zamanı ve yerinde geçerli olan faiz oranı uygulanır. Aksine sözleşme yoksa faiz yıllık olarak hesaplanır ve bileşik faiz yasaktır.

d. Faizin Fer'i Niteliğine İlişkin Düzenleme

Faiz, hukuki niteliği itibarıyla asıl alacağı genişleten bir yan haktır. Bu nedenle prensip olarak faiz borcunun varlığı asıl alacak ve hakkın devamına bağlıdır⁸⁷. Türk Borçlar Kanunu'nun 131. maddesinin ikinci fıkrası, faizin fer'i niteliğine ilişkindir. Bu düzenleme uyarınca, *“İşlemiş faizin ve ceza koşulunun ifasını isteme hakkı sözleşmeyle veya ifa anına kadar yapılacak bir bildirimle saklı tutulmuş ise ya da*

⁸⁵ EREN, s. 979.

⁸⁶ (E)BK'nın 306. maddesiyle başlayan “İkinci Fası / Karz” şeklindeki alt başlık, Kanunda “İkinci Ayırım / Tüketim Ödöncü” şekline dönüştürülmüştür (Bkz. TBK gerekçe m. 386).

⁸⁷ EREN, s. 978-979 ve dn. 280' de yer alan yazarlar.

durum ve koşullardan saklı tutulduğu anlaşılıyorsa, bu faizler ve ceza koşulu istenebilir.”

Görüldüğü üzere, TBK m. 131/2' ye göre asıl alacak sona erince, faizi talep edebilmek için, bu hakkın saklı tutulmuş veya halin icabından bu hakkın saklı tutulduğunun anlaşılması gerekir. Keza, TBK m. 152'deki düzenleme uyarınca asıl alacak zamanaşımına uğradığında faiz de zamanaşımına uğrar. Aynı şekilde alacağın TBK m. 189 uyarınca asıl alacak devredildiğinde işlemiş faizler de devredilmiş sayılır. TMK m. 875 ve 946 uyarınca, taşınır ve taşınmaz rehinlerinde asıl alacakla birlikte faiz alacakları da rehinin teminatı altına girmektedir.

e. Türk Borçlar Kanununun Faize İlişkin Diğer Bazı Düzenlemeleri

Türk Borçlar Kanunu'nun faize ilişkin düzenlemelerinin bir kısmı, iş görme sözleşmelerine ilişkindir. Vekâlet verenin borçlarına ilişkin TBK m. 510/1; işin iş sahibinin menfaatine yapılmasına ilişkin TBK m. 529/1; komisyoncunun haklarına ilişkin TBK m. 538/1 ve adi ortaklıkta ortakların yaptığı giderlere ilişkin TBK m. 626/2 bu nevidendir. Düzenlemelerin bir kısmı temerrüt faizine ilişkindir (TBK m. 234/2)⁸⁸. Bir kısmı alınan bir paranın iade borcu sırasında ödenmesi gereken anapara faizine ilişkindir (TBK m. 193/1 b. 1, 217/1 b. 1, 205/1 b. 1)⁸⁹. Ayrıca, geçici ödemelere ilişkin TBK m. 76; taksitle satışa ilişkin TBK m. 253/3 b. 10, TBK m. 261/1 ve ön ödemeli taksitle satışlara ilişkin TBK m. 271/3; kefalet sözleşmesine ilişkin TBK m. 589/2 b. 3'te faize ilişkin düzenlemeler mevcuttur.

2. Türk Borçlar Kanununda Faize İlişkin Sınırlamalar

3095 sayılı Kanunu'nun yürürlüğüne kadar, faiz oranı sözleşmeyle, Kanunla ya da örf adet ile belli değilse, yıllık yüzde beş olarak belirlenmişti. Bu kural hem akdi hem de yasal faizler açısından geçerliydi ((e)BK m. 72).

(E)BK, tarafları, faiz oranını belirlemede serbest bırakmış, herhangi bir üst sınır koymamıştı. Bununla birlikte, aşırı faiz bazı durumlarda, TMK m. 2, (e)BK m. 20 vd.

⁸⁸ AYDOĞDU/AYAN, s. 12-15.

⁸⁹ HELVACI, s. 30.

gereğince sözleşmenin bozulma nedeni olarak kabul edilmekteydi⁹⁰. Ancak, (e)BK'nın 72. maddesinin ikinci fıkrası "*mukavele ile faiz meselesinde suiistimalin meni hukuku amme kanunlarına aittir*" demek suretiyle bu konuda sınırlayıcı hükümler olabileceğini belirtmişti.

Türk Borçlar Kanunu'nun yürürlüğe girmesi ile birlikte adi işlerde, (TBK m. 88 ve 120.) faiz oranlarına ilişkin üst haddten sınırlama getirilmiştir. Buradaki sınırlamalar yabancı para borçları açısından da geçerlidir⁹¹. Üst haddten oran sınırlamasına ilişkin bu düzenlemeler, adi işlerde faiz açısından emredici olmakla birlikte, ticari işler açısından durum öğretide tartışmalara neden olmuştur⁹².

Bunun dışında taksitle satışlara ilişkin TBK m. 253/3-b. 10; "*Temerrüt veya vadenin ertelenmesi durumunda, yasal faiz oranının yüzde otuz fazlasını geçmemek üzere ödenecek faiz*" şeklindeki düzenleme ile taksitle satışlarda, faiz oranının yasal faizin % 30'unu aşamayacağı kabul edilmiştir. Buna göre, taksitle satış sözleşmesinde, temerrüt veya vadenin ertelenmesi durumunda, yasal faiz oranının %30 fazlasını geçmemek üzere ödenecek faiz oranının sözleşmede belirtilmesi gerekmektedir. Bu düzenleme de TBK'nın faizin sınırlandırması anlayışının bir ürünüdür. Bu durumda, yasal faiz oranı % 9 olduğuna göre, taksitle satış sözleşmelerinde faiz oranı en fazla % 12,7 (9x0.30) olarak belirlenebilecektir.

Türk Borçlar Kanunu m. 271' in yollamasıyla, yukarıda zikredilen taksitli satışlara ilişkin 253. madde düzenlemesi, ön ödemeli taksitle satışlarda da uygulama alanı bulacaktır⁹³.

---

⁹⁰ **VELİDEDEOĞLU, Hıfzı Veldet**; Türk Borçlar Kanunu(Genel-Özel) Şerhi, Ankara, 1987, s. 185.

⁹¹ **Aydoğdu**; daha önce, sınırlamaların yabancı paralar açısından uygulanmaması gerektiği görüşündeydi. Yazara göre; 3095 sayılı Kanun'un 4/a maddesindeki düzenleme karşısında 88 ve 120.maddelerin uygulama alanı bulması güçtür. Bu nedenle devlet bankalarının o yabancı para ile açılmış bir yıl vadeli mevduat hesabına ödediği en yüksek faiz oranı esas alınarak anapara faizinde yüzde elliye, temerrüt faizinde ise yüzde yüz fazlayı aşmayacak şekilde somut düzenleme yapılmalıdır (**AYDOĞDU/AYAN**, s. 22).

⁹² Bkz. III. Bölüm, III., C.

⁹³ TBK m. 271 uyarınca; *sözleşmenin hüküm ve sonuçlarını doğurmasına ve geri alma açıklamasına, alıcının def 'ilerine, satıcının alacağına devrine, hâkim tarafından sağlanan ödeme kolaylıklarına ve yetkili mahkeme ile tahkime ilişkin olanlar, ön ödemeli taksitle satışa da uygulanır.*

3. Türk Borçlar Kanunu'nun Faize İlişkin Sınırlamalarının Yürürlük Sorunu

Bu husus, 6101 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun' da düzenlenmiştir⁹⁴.

Yürürlük Kanunu'nun, "*Görülmekte olan davalara ilişkin uygulama*" başlıklı 7. maddesi uyarınca, Türk Borçlar Kanunu'nun kamu düzenine ve genel ahlâka ilişkin kuralları ile geçici ödemelere ilişkin 76; faize ilişkin 88; temerrüt faizine ilişkin 120 ve aşırı ifa güçlüğüne ilişkin 138. maddeleri, görülmekte olan davalarda da uygulanır. Buna göre, TBK'nın faize ilişkin 88. maddesi ve temerrüt faizine ilişkin 120. maddesi tüm dava ve işlere uygulanacaktır. Zaten bir kısım Yargıtay uygulaması bu şekilde olmuştur⁹⁵.

B. Türk Ticaret Kanununun Faize İlişkin Genel Nitelikli Hükümleri

Türk Ticaret Kanunu'nun *ticari işlerde faiz* ana başlıklı, oran serbestîsi ve bileşik faizi düzenleyen 8. maddesinin birinci fıkrası; ticari işlerde faiz oranının serbestçe belirleneceğini, ikinci fıkrasında; bileşik faizi, üçüncü fıkrada ise; tüketicinin korunmasına ilişkin hükümlerin saklı olduğunu belirterek bu konuda Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanuna yollamada bulunmuştur. Son fıkrada ise; bileşik faiz yasağı ve bunun sonuçlarına ilişkin hususları düzenlemiştir.

Kanun'un, "*uygulanacak hükümler*" kenar başlıklı 9. maddesinde, ticari işlerde, kanuni anapara ile temerrüt faizi hakkında, ilgili mevzuat hükümleri uygulanır hükmü getirilmiştir. "*Faizin başlangıcı*" kenar başlıklı 10. maddesinde ise, aksine bir sözleşme yoksa ticari bir borcun faizi, vadenin bitiminden ve belli bir vade yoksa ihtar gününden itibaren işlemeye başlayacağı belirtilmiştir. Görüldüğü üzere, Türk Ticaret Kanunu'nun faize ilişkin hükümleri genel itibarıyla 8, 9 ve 10. maddelerinde düzenlenmiştir.

⁹⁴ 6101 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun, 12.01.2011 tarihinde kabul edilmiş ve 1.7.2012 tarihinde yürürlüğe girmiştir (RG, T. 4.2.2011, S. 27836).

⁹⁵ Yargıtay 23. HD, T. 23.01.2013, E.2012/6149, K.2013/307 sayılı kararı, (Erişim) www.legalbank.net, 13.11.2003; 13. HD, T. 02.11.2012, 2012/3818E, 2012/6364K. sayılı kararı ve benzer diğer kararlar için bkz. **GÖZÜTOK, Zeki**; Yeni Kanunlara Göre Güncellenmiş Genel ve Özel Faiz Hukuku, Yenilenmiş, B. 2, Ankara, 2014, s. 154-157.

Ancak kanun'un 1530. maddesinde, temerrüt faizine ilişkin özel bir düzenleme getirilmiştir. Türk Ticaret Kanunu'nun "Son Hükümler" kısmında yer alan 1530. maddesinin birinci fıkrası, (e)TTK'nın 1466. maddesini karşılarken, birinci fıkrasının arkasına, yedi fıkra olarak eklenen 2 ilâ 8. fıkralar, temerrüt faizine ilişkin özel düzenlemeye ilişkindir.

C. 3095 Sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun Hükümleri

3095 sayılı Kanun, (e)BK ve (e)TTK'da yer alan oranlara dair hükümlerin uygulanma olanağını ortadan kaldırarak değiştirmiş, anapara faizi ve temerrüt faizi ayırımını vurgulamış, (e)BK ve (e)TTK'nın düzenlemelerine uygun olarak tarafların faize ilişkin sözleşme yapabilecekleri kuralını tekrarlamıştır⁹⁶.

Bu Kanunda, hem adi hem de ticari faiz bakımından serbestlik getirilmesine rağmen, bu serbestiyetin sınırı; başta TMK m. 2, (e)BK m. 21 (TBK m. 28) olmak üzere, Türk hukukunda kabul edilen sözleşme serbestisinin tabi olduğu sınırlamalardır⁹⁷. Yargıtay, (e)BK döneminde, bazı kararlarında somut olayı dikkate alarak yüksek anapara veya temerrüt faizi oranlarını aşırı yararlanma, ahlaka ve kişilik haklarına aykırılık ile objektif iyiniyet kuralı çerçevesinde iptal etmiştir⁹⁸.

Kanunun ilk halinde, adi ve ticari iş ayırımı yapılmaksızın, kanuni anapara faizinin oranı % 30 olarak belirlenmiş (3095 sayılı Kanun m. 1/1; 2/1), Bakanlar Kuruluna bu oranı % 80'ine kadar indirme, arttırma yetkisi verilmiştir. Bakanlar Kuruluna tanınan bu yetki, hem anapara faizi hem de temerrüt faizi açısından geçerlidir⁹⁹. Bakanlar Kurulu, bu yetkisini 97/9807 sayılı karar ile 1997 yılında kullanmış ve 01.01.1998'den geçerli olmak üzere faiz oranını yüzde elliye çıkartmıştır¹⁰⁰.

Temerrüt faizi konusunda ise, adi iş ve ticari iş ayırımı yapılarak, adi işler açısından yukarıdaki oran; ticari işler açısından ise, ödeme yeri ve ödeme

⁹⁶ HELVACI, s. 35 ve dn. 82' de yer alan yazarlar.

⁹⁷ KILIÇOĞLU, s. 603; Ayrıca, 5411 sayılı Bankalar Kanunu'nun 144. maddesi bu serbestliğin istisnalarındandır.

⁹⁸ Yargıtay HGK, T. 21.09.2005, 2005/11-459E, 2005/480K. sayılı kararı (AYDOĞDU, s. 122).

⁹⁹ BARLAS, s. 152.

¹⁰⁰ Bakanlar Kurulunun 97/9807 sayılı Kararı (RG, T. 20.08.1997, S. 23086).

iskontosunun % 30'dan yüksek olması durumunda, arada sözleşme olmasa dahi, T.C. Merkez Bankası'nın kısa vadeli krediler için öngördüğü reeskont faiz oranına göre temerrüt faizinin talep edileceği kabul edilmiştir (3095 sayılı Kanun m. 2/3). Ancak, bu artırıma rağmen, kanuni faiz oranları, oluşan enflasyonist ortam, döviz kuru, hazine bonosu ve devlet tahvili faiz oranlarının çok gerisinde kalmış, bu da alacaklıların zarara uğramasına ve sosyal-ekonomik yaşamın bozulmasına sebep olmuştur¹⁰¹. İşte böyle bir ortamda 3095 sayılı Kanun'un 1 ve 2. maddeleri Anayasaya aykırı olduğu gerekçesi ile Anayasa Mahkemesi'ne taşınmıştır.

Anayasa Mahkemesi, 15.12.1998 tarih ve 1997/34 E., 1998/79 K. sayılı kararı ile, 3095 sayılı Kanun'un 1 ve 2. maddelerini Anayasa'nın 2 ve 5. maddelerine aykırı bularak iptal etmiştir. Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararından sonra, 4489 sayılı Kanun'la¹⁰² faizdeki sabit oran sisteminden vazgeçilerek, alacaklıları enflasyon etkilerinden korumak için esnek bir sistem kabul edilmiş ve 3095 sayılı Kanun'un 1 ve 2. maddeleri buna göre yeniden düzenlenmiştir¹⁰³.

4489 sayılı Kanun uyarınca, Borçlar Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu'na göre faiz ödenmesi gereken hallerde, miktarı sözleşme ile tespit edilmemişse bu ödeme, yıllık, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın önceki yılın 31 Aralık günü kısa vadeli kredi işlemlerinde uyguladığı reeskont oranı üzerinden yapılacaktır. Söz konusu reeskont oranı, 30 Haziran günü önceki yılın 31 Aralık günü uygulanan reeskont oranından beş puan veya daha çok farklı ise, yılın ikinci yarısında bu oranın geçerli olacağı kabul edilmiştir (4489 sayılı Kanun m. 1).

Görüldüğü üzere, 4489 sayılı Kanunla temerrüt faizi açısından adi ve ticari iş ayırımı ortadan kaldırılmış, her iki durumda da reeskont faizi istenebileceği kabul edilmiş, faiz oranı açısından ise, adi ve ticari iş ayırımı yapılmıştır. Buna göre; T.C. Merkez Bankası'nın önceki yılın 31 Aralık günü kısa vadeli, avanslar için uyguladığı faiz oranı, 1. maddede açıklanan miktardan fazla ise, *ticari işlerde temerrüt faizi* bu

---

¹⁰¹ ARKAN, s. 75.

¹⁰² 4889 sayılı 15.12.1999 tarihli, Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun (RG, T. 18.12.1999, S. 23910).

¹⁰³ ARKAN, s. 75

oran üzerinden istenebilecektir. Bu avans oranı, 30 Haziran günü önceki yılın 31 Aralık günü uygulanan avans oranından 5 puan ve daha çok farklı ise yılın ikinci yarısında bu oran geçerli olacaktır (4489 sayılı Kanun, m. 2/2). Düzenleme borçluyu esas alan bir yaklaşım içindedir. Diğer bir ifadeyle, avans faizi isteyebilmek için borçlunun tacir olması ve borcun tacirin ticari işletmesinden kaynaklanıyor olması yeterlidir¹⁰⁴.

En son 5335 sayılı Kanun ile 3095 sayılı Kanun'un 1. maddesinde yapılan değişiklikle 01.05.2005 tarihinden geçerli olmak üzere, sabit oran sistemine geri dönmüştür¹⁰⁵. Bu değişiklik uyarınca; Borçlar Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu'na göre faiz ödenmesi gereken hallerde, miktarı sözleşme ile tespit edilmemişse bu ödeme yıllık yüzde % 12 oranı üzerinden yapılır. Bakanlar Kurulu, bu oranı aylık olarak belirlemeye, yüzde onuna kadar indirmeye veya bir katına kadar artırmaya yetkilidir (5335 sayılı Kanun, m. 14). Bakanlar Kurulu, bu yetkisini kullanarak 01.01.2006 tarihinden geçerli olmak üzere hem anapara hem de temerrüt faizini kapsayacak şekilde yasal faiz oranını % 9'a indirmiştir (m. 1/1 ve 2/1)¹⁰⁶. Bu oran halen uygulanmaktadır¹⁰⁷.

D. Yabancı Para Borçları Bakımından Faiz

Türk Hukukunda, yabancı para ile borçlanma, gerek yabancılarla yapılan işlerin çoğalması, gerekse Türk parasının değerinin güvenilmeyecek derecede değişken

---

¹⁰⁴ Yargıtay 7. HD, T. 25.12.2006, 2006/4215 E, 2006/4399 K. sayılı kararında bu hususu vurgulamıştır (YKD, Eylül 2007, C.3, S. 9, s. 1669).

¹⁰⁵ 21.04.2005 tarihli, 5335 sayılı Kanun'un 14. maddesi uyarınca; 01.05.2005 tarihinden geçerli olmak üzere 3095 sayılı Kanun'un 1. maddesi değiştirilmiştir (RG, T. 07.04.2005, S.25798).

¹⁰⁶ Bakanlar Kurulunun 19 Aralık 2005 tarih ve 2005/9831 sayılı Kararı ile kanuni faiz oranı 1 Ocak 2006 tarihinden geçerli olmak üzere yüzde 9'a indirilmiştir.

¹⁰⁷ "Ticari işlerde 3095 sayılı Yasa'nın 2/2. maddesi gereğince avans faizi isteme hakkına sahip olan davacı, reeskont faizi talep etmiştir. Mahkemece, temerrüt tarihi olan 24.04.2009 tarihinden itibaren yasal oranda temerrüt faizine hükmedilmiştir. 3095 sayılı Yasa'da 2005 yılında yapılan değişiklik ile kaldırılan ve avans faizi oranından daha düşük seviyedeki reeskont faizi oranları Merkez Bankası'nca yayınlanmaya devam edilmektedir. Bu oran üzerinden istemde bulunulmuş olsa idi, mahkemece yasal faize hükmedilmesi, ancak 01.01.2000 tarihi ile 5335 sayılı Yasa'nın yürürlüğe girdiği 21.04.2005 tarihi arası bir tarihten faizin başlatılması gerekmesi halinde doğru yorum tarzı olup, 21.04.2005 tarihinden sonraki bir tarihten faiz başlatılmasının gerekmesi halinde davacının yasal faiz oranından daha yüksek, ancak, avans faizinden daha düşük olan bir oranda faiz talep etmesinde kendini daha düşük bir oran ile bağladığı için bir usulsüzlük bulunmamaktadır", Yargıtay 23. HD, T. 13.02.2014, 2013/7374E, 2014/1036K. sayılı kararı, www.legalbank.net, (Erişim T: 08.05.2016).

olması nedeniyle kanun koyucu, (e)BK m. 83'e bir fıkra ekleyerek bir düzenlemeye gitmişti^{108,109}.

14.11.1990 tarihli 3678 sayılı Kanun'un 30. maddesiyle, 3095 sayılı Kanun'a yabancı para borçlarına ilişkin 4/A maddesi eklenmiştir. Bu düzenleme uyarınca; sözleşmede daha yüksek akdi veya temerrüt faizi öngörülmemişse, Devlet Bankalarının o yabancı para ile açılmış bir yıl vadeli mevduat hesabına ödediği en yüksek faiz oranı uygulanacaktır. Ancak söz konusu yabancı para borcunun devlet bankalarınca mevduat olarak kabul edilmeyen bir para borcu olması halinde nasıl bir çözüm yolu izlenmesi gerektiği hakkında kanunda ayrıca bir hükme yer verilmemiştir. **Helvacı**, bu durumda hükmün uygulanma kabiliyetinin olmayacağını belirtmiştir^{110,111}.

Türk Borçlar Kanunu m. 99/2'de, yabancı para ile ödeme yapılması kararlaştırılmış olsa dahi sözleşmede aynen ödeme veya bu anlama gelen bir ifade bulunmadıkça borcun, ödeme günündeki rayici üzerinden ülke parası ile ödeneceği düzenlenmiştir. Düzenlemenin 3. fıkrasında ise, alacaklıya bir seçim hakkı tanınmıştır. Buna göre, borcun ödeme gününde ödenmemesi üzerine, sözleşmede aynen ödeme ya da bu anlama gelecek bir ifade bulunmadıkça alacaklı, alacağın aynen ödenmesini veya vade ya da fiili ödeme günündeki rayici üzerinden ülke parası ile ödenmesini isteyebilir. Diğer bir ifade ile TBK, vadesi gelmiş yabancı para alacağının aynen istenebilmesine, vade ve fiilî ödeme tarihindeki kur seçiminin yanında yer vermekle, artık alacaklının aynen ödeme talebi üzerine borçlunun Türk Lirası üzerinden ifade bulunamayacağını kabul etmiştir¹¹².

---

¹⁰⁸ **HELVACI**, s. 39.

¹⁰⁹ Maddeye, 14/11/1990 tarihli ve 3678 sayılı Kanun'un 29. maddesiyle eklenen fıkra; "*Yabancı para borcunun vadesinde ödenmemesi hâlinde alacaklı, bu borcu vade veya fiilî ödeme günündeki rayice göre Türk parası ile ödenmesini isteyebilir*" (RG, T. 23.11.1990, S. 20704).

¹¹⁰ **Helvacı**; devlet bankalarınca mevduat olarak kabul edilmeyen bir yabancı paranın söz konusu olduğu durumlarda hükmün uygulanma kabiliyetini olamayacağını belirtmektedir (**HELVACI**, s. 39-40).

¹¹¹ Öğretide savunulan bir görüşe göre; *bu durumda yabancı paranın ait olduğu ülkedeki kanuni temerrüt faizi oranı uygulanmalıdır* (**BARLAS**, s. 158).

¹¹² **ERİŞİR**, s. 890.

(E)BK'nın 83. maddesi ile, onun yerini alan TBK'nın 99. maddesinin bir değişiklik getirip getirmediği hususu öğretilerde tartışmalı olmakla birlikte, konu, çalışmamızın kapsamı dışında kaldığı için bu tartışmalar üzerinde ayrıca durulmayacaktır¹¹³. Ancak, katıldığımız görüş açısından, yeni düzenleme esaslı değişiklik getirmiştir. Zira düzenlemedeki "aynen" sözcüğü kanun koyucunun bu yöndeki iradesini de ortaya koymaktadır. Buna göre, borcun ifa gününde ifa edilmemesi durumunda alacaklı, Türk Lirası ödeme istemini geri çevirme imkânına kavuşmaktadır¹¹⁴. Öte yandan düzenlemeyle, yabancı para borcunun vadesinde ödenmemesi halinde alacaklının meydana gelebilecek kur değişikliklerinden zarar görmemesi amaçlanmıştır¹¹⁵.

E. Diğer Kanunlarda Faize İlişkin Hükümler

1. Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun

6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun, 4077 sayılı Kanun'un yerini alarak, 18 Mayıs 2014 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu Kanunda Türk Borçlar Kanunu'na paralel düzenlemeler getirilmiştir. Kanunun 17 ilâ 21. maddelerinde taksitle satış ve ön ödemeli taksitle satış düzenlemiştir.

Kanun'un taksitli satışlara ilişkin, erken ödeme başlıklı 20. maddesi uyarınca; *Tüketici, borçlandığı toplam miktarı önceden ödeyebileceği gibi vadesi gelmemiş bir ya da birden çok taksit ödemesinde de bulunabilir. Her iki durumda da satıcı veya sağlayıcı, faiz veya komisyon aldığı durumlarda ödenen miktara göre gerekli tüm faiz ve komisyon indirimini yapmakla yükümlüdür.*" Böylece; tüketicinin toptan ödeme ya da erken ödeme talebinde, satıcı veya sağlayıcı faiz ve komisyonda indirim yapmak zorundadır. Benzer düzenleme, ön ödemeli konut satış sözleşmeleri açısından da getirilmiştir (m. 43/1, 2).

Türk Ticaret Kanunu'nun 8. maddesinin bir yansıması olarak, tüketici işlemlerinde, temerrüt hali de dâhil olmak üzere, bileşik faiz uygulanmayacaktır (m. 4/7).

¹¹³ Bu konudaki görüş ve değerlendirmeler için, bkz. **ERİŞİR**, s. 873-894.

¹¹⁴ **ERİŞİR**, s. 877.

¹¹⁵ **ARKAN**, s. 83.

Tüketici kredi sözleşmelerinde faize ilişkin hükümler, Kanun'un 22/1, 2, 3; 25/1, 2; 26/1, 2; 27/1, 2; 28/1, 2 ile 31/4 maddeleri arasında yer almaktadır.

Konut finansmanına ilişkin, 36. maddenin 1. ve 2. fıkraları, konut finansmanı ve finansal kiralama işlemlerinde faize ilişkindir.

2. Türk Hukukunda Faize İlişkin Diğer Bazı Düzenlemeler

5411 sayılı Bankalar Kanunu'nda mevduata verilecek faiz ve kredi faizine ilişkin hükümler bulunmaktadır. Bankalar Kanunu'nun 143. maddesi, Türk Hukukunda faiz serbestisi ilkesinin istisnalarındandır¹¹⁶. Ayrıca, Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'un 1, 48, 51, 53. maddeleri; 4857 sayılı İş Kanunu'nun 34 ve 120. maddeleri; Karayolları Trafik Kanunu'nun 115. maddesi; Anayasa'nın 46. maddesinin 3. fıkrası; Vergi Usul Kanunu'nun 112. maddesi; Türk Medeni Kanunu'nun 385, 729 vd. maddeleri ile 1447 sayılı Ticari İşletme Rehni Kanunu; Kamulaştırma Kanunu; 1163 sayılı Koop. Kanunu; 6361 sayılı Finansal Kiralama Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu¹¹⁷ gibi birçok kanunda faize ilişkin düzenlemeler bulunmaktadır.

---

¹¹⁶ Bu düzenlemeyle, ödünç para verme işlemleri ile mevduat kabulünde uygulanacak azamî faiz oranları ile sağlanacak diğer menfaatlerin niteliklerini belirleme yetkisinin, hâlihazırda olduğu gibi Bakanlar Kurulunda olduğu belirtilmiş ve Bakanlar Kurulunun bu yetkisini Merkez Bankasına devredebilmesine imkân tanınmıştır, (5441 sayılı Kanun'un 144. madde gerekçesi).

¹¹⁷ 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu geçici 5. maddesi uyarınca; 90 sayılı Ödünç Para Verme İşleri Hakkında Kanun Hükmündeki Kararname yürürlükten kaldırılmıştır (RG, T. 13.12.2012, S. 28496).

İKİNCİ BÖLÜM

FAİZ TÜRLERİ VE BENZER KAVRAMLARDAN AYIRT EDİLMESİ

I. GENEL OLARAK

Bu başlık altında faizin öğreti ve uygulama ile ortaya çıkan sınıflandırması yapılacak bunlara ilişkin hukuki değerlendirmelerde bulunulacaktır. Ardından faizin benzer kavramlarla olan benzerlik ve farklılıkları irdelenecek ve ilgili kavramların öğreti ve uygulamada dikkate alınarak hukuki değerlendirmesi yapılacaktır.

II. FAİZ TÜRLERİ

A. Kaynağı Bakımından

Faizin kaynağı bakımından yapılan bir ayırımdır. Faiz, ya hukuki işlemde ya da kanundan kaynaklanır¹¹⁸.

Öğretide, Borçlar Kanunu ve Ticaret Kanunu göz önünde bulundurularak bu ayırım benimsenmekte ise de, 3095 sayılı Kanun bu ayırımı farklı bir şekilde yapmıştır. 3095 sayılı Kanun faiz kavramını, kanuni faiz ve temerrüt faizi şeklinde ikiye ayırarak düzenlemiştir. Kanun'un 1. maddesinde, kanuni faiz terimi daraltılarak, sadece miktarı sözleşme ile belirlenmiş olan anapara (kapital) faizi anlamında kullanılmıştır. 3095 sayılı Kanun'a göre miktarı sözleşme ile gösterilmemiş olan temerrüt faizi, kanuni faiz tabirine dâhil değildir¹¹⁹.

1. İradi (Akdi) Faiz

İradi (akdi) faiz; tarafların iradesiyle bir anapara alacağına uygulanan faizdir¹²⁰. Tarafların iradesine yani sözleşmeye dayanır ve borcun doğduğu anda faiz işlemeye başlar¹²¹. Uygulama ve öğretide çoğunlukla iradi faiz kavramı yerine akdi faiz

¹¹⁸ ARSLAN/KIRMIZI, s. 89 ve dn. 10'da yer alan yazar.

¹¹⁹ HELVACI, s. 98 ve dn.287-288' de yer alan yazarlar.

¹²⁰ KAYA, s. 10.

¹²¹ DEYNEKLİ, Emel/KISA, Sedat; Açıklamalı İçtihatlı Faiz Hukuku, Yenilenmiş Bası, Ankara, 2001, s. 38.

kavramı kullanılmaktadır. Ancak faiz, vasiyetname gibi tek taraflı bir hukuki işlem ile kararlaştırılabildiğinden, iradi faiz kavramı daha doğru bir kullanımdır¹²². Neticede, hangi nedenle ayrıma tabi tutulursa tutulsun, ortaya çıkacak faiz, kanuni ya da iradi faiz olarak nitelendirilebilecektir^{123,124}.

2. Kanuni Faiz

Kanuni Faiz; Taraflar arasında faiz oranı kararlaştırılmamakla birlikte kanunun faiz ödenmesini öngördüğü hallerde ödenecek olan faizdir¹²⁵. Hem anapara hem temerrüt faizine ilişkin olabilir.

TBK ve TTK'nın kanuni faize ilişkin hükümleri bir biriyle paralellik arz etmek birlikte, kural olarak kanuni faiz oranı, yedek hukuk normu olan 3095 sayılı Kanun hükümlerine göre tespit edilir.

Temerrüt faizine ilişkin TBK m. 120, tüketim öduncüne ilişkin TBK m. 387 ve TTK m. 20 ve 1530/7 mevzuatımızda kanuni faize ilişkin önemli düzenlemelerdendir.

B. İşleyişi (İşletim Süresi) Bakımından

Bu ayırım, faizin işletim süresi, başka bir ifadeyle işlediği ve gerçekleştiği döneme göre yapılan bir ayırımdır¹²⁶.

1. Anapara (Sermaye/Kapital/Resülmal) Faizi

Anapara faizi; alacaklının borcun vadesine kadar parasından mahrum kalması karşılığında ödenen faizdir¹²⁷. Para borcu alacağının, kaynağının hiç bir önemi bulunmamaktadır. Taraf iradeleri veya kanun hükmünce belirlenen vadeye kadar

¹²² TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP, s. 789; OĞUZMAN/ÖZ, s. 231; HELVACI, s. 96 ve dn. 283'te yer alan diğer yazarlar.

¹²³ HELVACI, s. 98.

¹²⁴ TTK m. 8/1'deki düzenleme çerçevesinde ticari işlerde hem anapara hem de temerrüt faizi miktarı serbestçe kararlaştırılabilir.

¹²⁵ ORTAÇ ORBAY, Nurdan; "6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu Çerçevesinde Ticari İşlerde Faiz", ABD, Ankara, 2014, 2014/2, s. 123.

¹²⁶ ÇEKER, Mustafa; 6102 sayılı Kanuna Göre, Ticaret Hukuku, B. 6, Adana, 2013, s. 51; HELVACI, s. 102.

¹²⁷ ORBAY, s. 123; HELVACI, s. 102.

işler¹²⁸. Kanunda belirtilen sınırlar dâhilinde, sözleşme serbestisi prensibi gereği bu faizin oranı tarafların iradesiyle serbestçe belirlenebilir¹²⁹.

2. Temerrüt (Direnim/Gecikme) Faizi

Temerrüt faizi; herhangi bir para alacağı nedeni ile zararın doğup doğmadığına ve borçlunun kusurlu olup olmadığına bakılmaksızın, vadeden sonra temerrüt şartlarının gerçekleşmesiyle ödenmek zorunda kalınan faizdir¹³⁰. Temerrüt faizi, bir taraftan alacaklının temerrüt süresince paradan mahrum kalması nedeniyle uğradığı asgari zararı karşılamayı (bir nevi tazminat); diğer taraftan borcunu zamanında ödemeyerek karşılıksız kredi sağlayan ve bu suretle sebepsiz zenginleşen borçlunun bunu iade etmesini amaçlar¹³¹. Talep edebilmek için, iradi olarak kararlaştırılması şart değildir. Oysa adi işlerde anapara faizini talep edebilmek için taraf iradesinin varlığı, TBK 387/1 maddesinin bir gereğidir.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu temerrüt faizini, *“Borçlunun, para borcunu zamanında ödememesi ve temerrüde düşmesi üzerine, yasa gereği olarak kendiliğinden, temerrüdü takip eden günden itibaren başlayan ve temerrüt devam ettikçe varlığını sürdüren, hüküm altına alınabilmesi için alacaklının açık bir talebinin varlığı zorunlu olan karşılık”* olarak tanımlamıştır¹³².

a. Borçlunun Temerrüdünün Şartları

Borçlunun temerrüdü, borçlunun borçlandığı edimi borca aykırı olarak geç ifa etmesidir. Borca aykırılığın bir türü olan borçlunun temerrüdünde borcun ihlali, ifanın geciktirilmesinden kaynaklanmaktadır¹³³. Borçlunun temerrüdünün genel şartları TBK m. 117’de düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre;

“Muaccel bir borcun borçlusu, alacaklının ihtarıyla temerrüde düşer.

¹²⁸ ARSLAN/KIRMIZI, s. 81.

¹²⁹ KAYA, s. 15.

¹³⁰ HELVACI, s. 102.

¹³¹ KILIÇOĞLU, s. 509.

¹³² Yargıtay HGK, T. 26.05.2004, 2004/12-318-310 (ARSLAN/KIRMIZI, s. 88).

¹³³ TEKİNAY/AKMAN/BUCUOĞLU/ALTOP, s. 1220; OĞUZMAN/ÖZ, C. 1, s. 470; EREN, s. 1089; KILIÇOĞLU, s. 665; BUZ, Vedat; Borçlunun Temerrüdünde Sözleşmeden Dönme, Ankara, 1988, s. 100-106.

Borcun ifa edileceği gün, birlikte belirlenmiş veya sözleşmede saklı tutulan bir hakka dayanarak taraflardan biri usulüne uygun bir bildirimde bulunmak suretiyle belirlemişse, bu günün geçmesiyle; haksız fiilde filin işlendiği, sebepsiz zenginleşmede ise zenginleşmenin gerçekleştiği tarihte borçlu temerrüde düşmüş olur. Ancak sebepsiz zenginleşenin iyi niyetli olduğu hallerde temerrüt için bildirim şarttır.”

Bu düzenleme doğrultusunda borçlunun temerrüdünün şartlarını şöyle sıralayabiliriz.

(1) Borcun Muaccel ve Dava Edilebilir Olması

Temerrüt için ilk şart borcun muaccel hale gelmesidir¹³⁴. Muacceliyet temerrüdün zamanla ilgili şartıdır. Buna göre, ifa zamanı (alacaklının ifayı isteyebilme günü) gelmiş bulunmalıdır. Ancak, ifa zamanı gelmiş olmasına rağmen, ifa isteğine karşı, zamanaşımı veya ödemezlik defii gibi ifadan kaçınmaya yasal olarak imkân veren bir haktan borçlunun yararlanmamış olması gerekir¹³⁵.

Borcun muaccel olacağı an tarafların anlaşmaları, ihbar, kanundan kaynaklı ya da hukuki işlemin niteliğiyle belirlenir. Aksi bir durumda TBK 90. madde uyarınca, alacak doğduğu anda muaccel olur^{136,137}.

(2) Borcun İfasının Mümkün Olması

Borçlunun mütemerrit sayılabilmesi için, borcun muaccel olduğu tarihte ifa edilmemiş olması ve ifanın da mümkün olması gerekir. Temerrütten önce, borcun ifası herhangi bir nedenle imkânsız hale gelirse, temerrüde ilişkin hükümler

¹³⁴ Yargıtay 12.11.1979 tarih ve 79/1E,79/3K. sayılı İçtihadı Birleştirme Kararında; *“Kiracının temerrüde düşmüş olması için alacağın muaccel olmasından başka dava edilebilir olması gerekir veya diğer bir deyimle borçlu edayı yerine getirmeğe mecbur olmalıdır”* (YKD. 1979, S.12, s. 1681, bkz. **TEKİNAY/AKMAN/BUCUOĞLU/ALTOP**, s. 1220, dn. 2a).

¹³⁵ **REİSOĞLU**, s. 298; *“..fesihle birlikte davacı taraf, fazla ödediğini isteme hakkına kavuşmuştur. Diğer bir anlatımla alacak muaccel olmuştur”* şeklindeki, Yargıtay 15. HD, T. 01.02.1996, 310/535 sayılı Kararı, (**ARSLAN/KIRMIZI**, s. 183).

¹³⁶ **EREN**, s. 1093.

¹³⁷ TBK m. 90 uyarınca; *İfa zamanı taraflarca kararlaştırılmadıkça veya hukukî ilişkinin özelliğinden anlaşılmadıkça her borç, doğumu anında muaccel olur.*

uygulanmaz¹³⁸. Ancak, para borçlarında imkânsızlık söz konusu olmadığı için konumuz açısından bu durumun bir önemi yoktur¹³⁹. Aynı şekilde temerrütten sonra borcun imkânsız hale gelmesi temerrüt hükümlerinin uygulanmasına engel teşkil etmez (TBK m. 118-119)¹⁴⁰.

(3) Alacaklının Borçluya İhtarda Bulunması veya İhtar Yerine Geçen Bir Durumun Bulunması

Türk Borçlar Kanunu m. 117/1 uyarınca, muaccel bir borcun borçlusu, alacaklının ihtarıyla temerrüde düşer. İhtar, ifanın gerçekleşmesi için borçluya yöneltilen bir çağrıdır. İhtarın hukuki mahiyeti öğretilerde tartışmalıdır. Bir görüşe göre, ihtar teknik anlamda bir hukuki işlem olmasa dahi hukuki işlemlere ilişkin hükümler kıyasen uygulanır¹⁴¹. Ancak genel kabul gören görüşe göre, ihtarla bağlanan sonuçlar, ihtar yapan kişi tarafından istenmemiş olsa bile, kendiliğinden gerçekleşir bu nedenle ihtar hukuki işlem benzeri bir işlemdir¹⁴².

İhtar, kural olarak bir sıhhat (geçerlilik) şartına tabi değildir¹⁴³. Buna göre alacağın talep edilmesi başlı başına ihtar niteliği taşır. İrade beyanının içeriği belirsizse veya beyan şarta bağlanmışsa, bunun ihtar niteliği taşımadığı kabul edilmektedir¹⁴⁴. Öğretilerde genel itibarıyla ihtarın ispat şekline bağlı olduğu kabul edilmektedir. Zira, hukuki işlem benzeri olduğuna göre, yani bir irade açıklaması şeklinde tezahür ettiğine ve sonuçları da kendiliğinden ortaya çıktığına göre bir belgeye bağlanması beklenemez dolayısı ile HMK m. 200 kapsamında değerlendirilmez¹⁴⁵.

¹³⁸ REİSOĞLU, s. 299; OĞUZMAN/ÖZ, C. 1, s. 479; EREN, s. 1092.

¹³⁹ ARSLAN/KIRMIZI, s. 184 ve dn. 84.

¹⁴⁰ TEKİNAY/AKMAN/BUCUOĞLU/ALTOP, s. 1221; OĞUZMAN/ÖZ, C. 1, s. 479-480.

¹⁴¹ TEKİNAY/AKMAN/BUCUOĞLU/ALTOP, s. 1224, 1230, (bu yazarlara göre; ihbar, teknik anlamda bir hukuki işlemdir. Bu nedenle, HUMK 288. (HMK m. 200) maddesinde yazılı ispat şekline tabidir).

¹⁴² OĞUZMAN/ÖZ, C.1, s. 473.

¹⁴³ Türk Ticaret Kanunundaki yeni düzenlemeye rağmen (TTK m.18/ 3-b), *Oğuzman*, maddenin aradığı şeklin, muteberlik şekli olduğu görüşündedir (OĞUZMAN/ÖZ, C.1, s. 416).

¹⁴⁴ AYAN, s. 752.

¹⁴⁵ TEKİNAY/AKMAN/BUCUOĞLU/ALTOP, s. 1226 ve dn.13'te yer alan yazar ile 10.11.1947 tarihli İBK.

Türk Ticaret Kanunda ise ihtar ve ihbarlara ilişkin olarak normatif bir düzenleme mevcuttur. TTK m. 18/3'üyarınca, tacirler arasında, diğer tarafı temerrüde düşürmeye, sözleşmeyi feshe, sözleşmeden dönmeye ilişkin ihbarlar veya ihtarlar noter aracılığıyla, taahhütlü mektupla, telgrafla veya güvenli elektronik imza kullanılarak kayıtlı elektronik posta sistemi ile yapılır. Burada da ihtarın geçerlilik (sıhhat) şartı olmadığı genel olarak kabul edilmektedir¹⁴⁶.

Ayrıca, TTK m. 1530'da temerrüt faizi ve ihtara ilişkin özel bir düzenleme getirilmiştir¹⁴⁷.

Türk Borçlar Kanunu m. 117/3'ün son cümlesindeki düzenlemeye göre; *sebepsiz zenginleşmede sebepsiz zenginleşenin iyi niyetli olduğu hallerde temerrüt için ihtar şarttır.*

Fatura gönderilmesi, ifa talebini içermediğinden ihtar sayılmamaktadır¹⁴⁸. Ancak, faturaya borcun ödenmesi yönünde bir ifadenin de eklenmesi söz konusuysa, bu, aynı zamanda ihtar niteliği taşır¹⁴⁹.

Kanunda açıkça düzenlenmemiş olmasına rağmen, alacaklının bazı işlem ve davranışları ihtar olarak değerlendirilmektedir. Bu konuda öğreti ve uygulamada görüş birliği vardır¹⁵⁰. Borçlu aleyhinde eda davası açılıp dava dilekçesinin davalıya tebliğiyle, icra takibinde ise ödeme emrinin borçluya tebliği ile borçlu temerrüde düşer¹⁵¹.

---

¹⁴⁶ **Arkan**, (e)TTK m. 20/3'teki lafzi ifadeden dolayı, ihtarın *geçerlilik (sıhhat)* koşulu olduğu görüşündeydi; ancak, yazar, (e)TTK'nın 20/3 hükmünü karşılayan, TTK'nın 18/3'teki düzenlemeden sonra bu görüşünden vazgeçmiş ve buradaki şartın *sıhhat* değil, *ispat* şartı olduğunu belirtmiştir (**ARKAN**, s. 151-152).

¹⁴⁷ Bkz. III. Bölüm, V., 3.

¹⁴⁸ **OĞUZMAN/ÖZ**, C.1, s. 474; **BARLAS**, s. 43.

¹⁴⁹ **AYAN**, s. 752.

¹⁵⁰ **TEKİNAY/AKMAN/BUCUOĞLU/ALTOP**, s. 1226; **BARLAS**, s. 46.

¹⁵¹ **KURU**, s. 365; "...faize dava dilekçesinin tebliği tarihi yerine dava tarihinden itibaren faize hükmedilmesi doğru değil ise, bu yanlışın düzeltilmesi yeniden yargılama yapılmasını gerektirmediğinden... düzelterek onanmasına.." 18.HD.06.12.2005 tarih, 2005/7743-10873 sayılı kararı (**ARSLAN/KIRMIZI**, s. 193).

(4) İhtar Şartının Aranmadığı Haller

Türk Borçlar Kanunu m. 117/2 hangi hallerde ihtarin aranmadığını durumlar genel olarak düzenlemiştir. Buna göre;

Belirli Bir Vadenin Olması: Taraflar borcun ifa edileceği günü açıkça belirlemişse, bu günün geçmesi ile temerrüt oluşur (TBK m. 117/2). Buna göre, ifa günü açık ve belirli bir gün olarak kararlaştırılmamışsa veya objektif kriterlere göre tespit edilmiyorsa temerrüt için ihtar gerekecektir¹⁵².

Sözleşmede ihtar koşulundan vazgeçilmiş olması: Bu hususta kanunda açık bir düzenleme bulunmamakla birlikte, yasaklayıcı bir düzenleme de bulunmamaktadır. Sözleşme serbestisi ilkesi gereği taraflar borcun muaccel olmasını yeterli görüp ayrıca ihtar şartından vazgeçebilmelidir.

Belirli Vadenin Taraflardan Birine Bırakılmış Olması: Borcun ifa edileceği günü tayin yetisi sözleşme ya da TBK m. 392'de olduğu gibi kanunla taraflardan birine bırakılmış olabilir. Bu durumda yetki sahibi olan kişi, ihtara gerek olmadan borcun ifa edileceği günü bildirimle yerine getirebilir¹⁵³.

Haksız Fiillerde: Haksız fiillerde, fiilin işlendiği tarihte temerrüt kendiliğinden gerçekleşir.

Sebepsiz Zenginleşmede: Sebepsiz zenginleşmede ise zenginleşmenin gerçekleştiği tarihte borçlu temerrüde düşmüş olur.

b. Borçlunun Kusurunun Gerekmemesi

Türk borçlar hukukunda temerrüdün oluşması için borçlunun kusuru aranmaz¹⁵⁴. Diğer bir ifadeyle borçlunun kusuru dışında bir nedenden kaynaklansa dahi kural olarak temerrüt gerçekleşir. Türk hukukunda bu konuda objektif borca aykırılık teorisi kabul edilmiştir¹⁵⁵. Buna göre, borçlunun temerrüdünün doğumu

¹⁵² KILIÇOĞLU, s. 668; EREN, s. 1096.

¹⁵³ KILIÇOĞLU, s. 669; EREN, s. 1096-1097.

¹⁵⁴ KILIÇOĞLU, s. 671; TEKİNAY/AKMAN/BUCUOĞLU/ALTOP, s. 919

¹⁵⁵ EREN, s. 1098 ve dn. 291'de yer alan yazarlar.

için, borçlunun borcunu ifa etmemiş olmasının objektif bir borca aykırı davranış niteliği taşıması yeterlidir¹⁵⁶.

Ancak, temerrüdün bazı sonuçları açısından kanun koyucu borçlunun kusurunu aramıştır. Örneğin, aşkın zarara ilişkin olarak borçlu kusursuzluğunu ispatlayarak sorumluluktan kurtulabilir (TBK m. 122/1). Benzer şekilde, TTK m. 1530'da borçluya kusursuzluğunu ispatlama imkânı tanınmıştır.

Borçlunun temerrüde düşmesi, borcun yerine getirilmemiş olması şartına bağlı olduğundan, bu hususta bir uyuşmazlık ortaya çıkarsa, borcun ifa edildiğini ispat yükü borçluya düşer¹⁵⁷.

C. Hesaplama (Uygulanış) Biçimi Bakımından

Faizin hesaplanma şekli¹⁵⁸ ve uygulanış biçimine¹⁵⁹ göre yapılan bir ayırımdır.

1. Basit (Adi) Faiz

Basit faiz; anaparaya belirli bir süre ve belirli bir oran üzerinden uygulanan faizdir¹⁶⁰. Diğer bir ifadeyle, gerek anapara faizinde gerek temerrüt faizinde sadece anaparaya faiz işletilmesini ifade eder¹⁶¹. Hukuk sistemimizde, faizin basit şekilde, yani anapara üzerinden hesaplanacağı kural olarak kabul edilmektedir¹⁶².

2. Bileşik (Mürekkep) Faiz

Bileşik faiz; işlemiş faizlerin anaparaya eklenerek oluşan yeni meblağa yeniden faiz yürütülmesidir. Birçok hukuk sisteminde olduğu gibi, hukuk sistemimizde de bileşik faiz prensip olarak yasaklanmıştır. Bileşik faiz, kanunda belirtilen istisnai

¹⁵⁶ AYAN (AYDOĞDU), s. 297.

¹⁵⁷ TEKİNAY/AKMAN/BUCUOĞLU/ALTOP, s. 1221.

¹⁵⁸ HELVACI, s. 99.

¹⁵⁹ ŞİRİN, s. 122.

¹⁶⁰ KAYA; s. 9; ARSLAN/KIRMIZI, s. 92.

¹⁶¹ HELVACI, s. 99.

¹⁶² ŞİRİN, s. 73.

durumlarda kabul edilmiştir (TTK m. 8/2). Bu nedenle öğretide bileşik faizin, basit faizin tersi veya istisnası olduğunu kabul edilmektedir¹⁶³.

Türk Borçlar Kanunu m. 388/3'teki düzenleme uyarınca, *faizin anaparaya eklenerek birlikte yeniden faiz yürütülmesi kararlaştırılmaz*. Bu düzenleme kanunda tanınan istisnalar dışında bileşik faiz yasağına ilişkin genel nitelikli düzenlemedir¹⁶⁴. Yine TBK m. 121/3'e göre, "*Temerrüt faizine, ayrıca temerrüt faizi yürütülemez*". Benzer şekilde, 3095 sayılı Kanun'un m. 3/1, "*Kanuni faiz ve temerrüt faizi hesaplanırken mürekkep faiz yürütülemez*" şeklinde bir düzenleme ile bileşik faiz yasaklanmıştır.

Türk Ticaret Kanunu m. 8/2'de, bileşik faiz yasağına ilişkin kurala istisna getirilmiştir^{165,166}. Nihayetinde, Türk Hukuk sisteminde, bileşik faiz yasağının¹⁶⁷ kural, düzenlenmesinin ise istisnai bir durum olduğunu söyleyebiliriz.

D. İlgili Olduğu İşin Niteliği (Tabi Olduğu Hukuki İlişki) Bakımından

Adi ve ticari işlerde faiz ayırımı, faizin bağlı olduğu para borcunun tabii olduğu hukuki ilişki¹⁶⁸ başka bir ifadeyle ilgili olduğu konu yönünden yapılan ayırımdır¹⁶⁹. Genel itibariyle, adi işlere faize TBK, ticari işlerde faize ise TTK hükümleri uygulanmaktadır. Esasen adi iş, ticari iş ayırımı, 3095 sayılı Kanun'dan öncesi ve sonrası ile 6098 sayılı TBK'nın yürürlüğe girmesinden sonra, özellikle TBK'nın 88. ve 120. maddelerinde yer alan faiz oranlarına getirilen sınırlamalara ilişkin olarak, yaşanan tartışma ve uygulama farklılıkları nedeniyle faizin ilgili bulunduğu işin nitelendirmesi büyük önem taşımaktadır. Ancak, bu husus, aşağıda faiz oranlarına

¹⁶³ DOMANIÇ, Hayri/ULUSOY, Erol; Ticaret Hukukunun Genel Esasları, İstanbul, 2007, s. 48.

¹⁶⁴ TÜRK, Hikmet Sami; "*Temerrüt Faizi Bileşik Faiz Yöntemiyle Hesaplanabilir mi?*" Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, Bildiriler Tartışmalar, X, (9 Nisan 1993), Ankara, 1993, s. 150-168.

¹⁶⁵ Bkz. aşa. IV.B ölüm, IV., B.

¹⁶⁶ 6102 sayılı TTK ile; mülga (e)TTK m. 8'den farklı olarak, sadece borçlu açısından değil, her iki taraf bakımından da ticari iş niteliğinde olan ödünç sözleşmelerinde bileşik faiz yasağına istisna getirmiş böylece bileşik faiz yasağının etkisini daha da genişletmiştir.

¹⁶⁷ Bileşik faiz yasağına ilişkin düzenlemelerle ilgili olarak bkz. DEMİR, s. 45-56.

¹⁶⁸ HELVACI, s. 114; AYHAN/ÖZDAMAR/ÇAĞLAR, s. 71.

¹⁶⁹ ARSLAN, s. 11.

ilişkin konuda ve ticari işlerde faize ilişkin üçüncü bölümde ele alındığından burada üzerinde durulmayacaktır¹⁷⁰.

1. Adi İşlerde Faiz

Ticari işler dışındaki işlere uygulanan faiz, adi işlerde faiz olarak nitelendirilmektedir.

2. Ticari İşlerde Faiz

Ticari işlerden kaynaklanan para borçlarına uygulanan iradi veya kanuni faizdir¹⁷¹.

III. FAİZ KAVRAMININ BENZER KAVRAMLARDAN AYIRT EDİLMESİ

A. Vade Farkı

Vade farkı, yasal düzenlemeler kapsamında tanımlanmış ve kabul edilmiş bir kavram değildir. Ülkenin içinde bulunduğu enflasyonist ortam sonucu yargı kararları ile ortaya çıkmış olup, para borcunun ifasındaki gecikmeden zarar gören alacaklıyı koruma amacını taşımaktadır¹⁷².

Vade farkının kaynağı, yazılı bir sözleşme ya da fiili uygulamalarla oluşan teamül başka bir ifadeyle taraflar arasındaki adetlerdir¹⁷³. Yani, faizden farklı olarak vade farkından söz edebilmek için, taraflar arasında vade farkına ilişkin bir yazılı sözleşmenin bulunması veya vade farkına ilişkin taraflar arasında süreklilik arz eden bir fiili uygulamanın bulunması gerekir¹⁷⁴.

---

¹⁷⁰ Bkz. III. Bölüm, IV.

¹⁷¹ **HELVACI**, s. 114.

¹⁷² Vade farkı, talep edilebilmesi için bu konuda taraflar arasında bir sözleşme bulunması veya vade farkıyla ilgili geçmiş uygulamaların bir başka deyişle oluşmuş teamülün bulunması gerekir, Yargıtay 19. HD, T. 26.02.2015, 2014/14498E, 2015/2741K. sayılı kararı, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/dsp.php?fn=19hd-2014-14498.htm&kw=vade+fark%C4%B1#fm>, (Erişim T: 14.12.2015).

¹⁷³ Yargıtay 19. HD, T. 20.11.2013, 13/15517E, 13/18549K. sayılı kararı; “...Vade farkının istenebilmesi için yanlar arasında bu konuda yazılı bir sözleşme bulunması veya sözleşme olmasa bile taraflar arasında vade farkına ilişkin teamül halini almış fiili bir uygulamanın bulunması gerekir” (**ERİŞ, Gönen**; Açıklamalı-İçtihatlı Ticari İşletme ve Şirketler, Güncellenmiş B. 2, C.1, s. 1019).

¹⁷⁴ **ARSLAN**, s. 4.

Öğreti ve uygulamada, vade farkı kavramına ilişkin kesin bir tanım bulunmamakla birlikte, süresinde ödenmeyen mal bedeli dolayısı ile faiz dışında ödenmek zorunda kalınan ek bir miktar olarak tanımlandığı gibi¹⁷⁵, alıcının borcunu daha sonra ifa etmesinin kararlaştırıldığı bir durumda, satıcının semeni elde edeceği güne kadar geçecek dönem için yoksun kalacağı tutar karşılığında alıcının borcuna yapılan ekleme olarak da tanımlanmıştır¹⁷⁶.

Yargıtay'ın vade farkını, temerrüt faizi olarak gören kararları¹⁷⁷ olmakla birlikte, vade farkını faiz olarak nitelendirmeyen kararları¹⁷⁸ da mevcuttur. Ancak, Yargıtay'ın vade farkını faiz olarak görmeyen bu değerlendirmesine katılmıyoruz. Zira bize göre, **Helvacı'** nın, isabetle belirttiği gibi adı ne olursa olsun alacaklının belli bir süre nakdinden vazgeçmesi karşılığında almayı talep ettiği bir miktar olması ve ayrıca muacceliyete dair bir kayıt aranmaması, tam tersine henüz vadenin gelmediği durumlardan bahsedildiğine göre vade farkı anapara faiz olarak değerlendirilmelidir. Öte yandan bazı içtihatlarda vade farkı tanımı ve hukuki değerlendirmesi yapılırken, (e)BK m. 201/2; TBK m. 234/2' deki veresiye satışlara ilişkin düzenleme esas alınmıştır. Oysa bu madde de düzenlenen anapara faizidir¹⁷⁹. Bu değerlendirmeler neticesinde vade farkına temerrüt faizi işletilebilmelidir (TBK m. 121/1)¹⁸⁰.

Ancak, 27.06.2003 tarihli Yargıtay İçtihadı Birleştirme Hukuk Genel Kurulu Kararı ile bunun uygulama açısından herhangi bir önemi kalmamıştır¹⁸¹. İchtihatları birleştirmenin konusu faturaya "*vade farkı*" kaydı konulması ile ilgili olmasına

¹⁷⁵ **HELVACI/KAYA (ÜLGEN/KENDİGELEN/ERTAN N.)**, s. 78

¹⁷⁶ **TEOMAN, Ömer**; Yaşayan Ticaret Hukuku, C. 1, "Hukuki Mütalaalar", Kitap. 8, Ankara, 1998, s. 10.

¹⁷⁷ Yargıtay 11. HD, T. 28.03.1991, 1991/9073 E, 1991/2221 K. sayılı kararında; *vade farkının hukukten ödenmesi gereken ve oranı sözleşmeyle belirlenen bir temerrüt faizi niteliğinde olduğunu belirtmiştir (ARSLAN/KIRMIZI, s. 46).*

¹⁷⁸ Yargıtay 19. HD, T. 15.01.2001, 2000/6296E, 2001/208K. sayılı kararı (**ERİŞ**, s. 1047-1048); Ayrıca, Yargıtay HGK, T. 17.11.1999, 19-933/950 sayılı kararında; *vade farkını temerrüt faizinden farklı olduğunu, alacağın bir unsurunu teşkil ettiğini bu nedenle vade farkına temerrüt faizi işletilebileceğine karar vermiştir (ARSLAN/KIRMIZI, s. 46).*

¹⁷⁹ Bkz. **HELVACI**, s. 82, 84 ve dn. 235'te yer alan yazarlar.

¹⁸⁰ **HELVACI/KAYA (ÜLGEN/KENDİGELEN/ERTAN N.)**, s. 79.

¹⁸¹ YİBHKG, T. 27/06/2003, 2001/1 E, 2003/1 K. sayılı kararına göre, **Vade farkı**; "Veresiye veya taksitle satışlarda ilk satış bedeline yani semen'e belirli oranlarda yapılan ilave başka bir anlatımla vade farkı mal ve hizmet satım sözleşmesinde kararlaştırılan veya ticari teamüllere göre vade tarihinden başlayarak fiili ödeme tarihindeki mal ve hizmet bedeline ekleme yapılmak suretiyle semen'in ulaştığı miktardır" (RG, T. 24.12.2003, S. 25326).

rağmen Yargıtay, bu İBK ile vade farkını yeni bir fiyat/bedel olarak görmüş böylece feri nitelikte olamayacağını kabul etmiştir. Bu nedenle uygulama açısından bu karardan sonra vade farkı faiz olarak nitelendirilemeyecektir.

B. Kâr Payı (Temettü)

Kâr payı; “Bir ortağın, ortaklığa koyduğu nakdi, aynı, fikri veya emek gibi vs. sermayenin toplam sermayeye oranına veya ortaklık sözleşmesinde kararlaştırılan bir başka yöntem veya kanuna göre tespit edilen, faaliyet dönemi içinde oluşan gelir farkının, gelir lehine sonuçlanması durumunda doğan, kanunen veya ortaklık sözleşmesi gereği ayrılması gereken akçeler ile vergiler ayrıldıktan sonra dağıtılması kanuna, ortaklık sözleşmesine veya ortaklığın bir organının kararına bırakılmış dönemsel bir karşılıktır”¹⁸².

Kâr payı, para alacağının geliri olmayıp ortaklık haklarından olup iktisadi yönden faize benzemekle birlikte faiz değildir¹⁸³. Faiz, kararlaştırıldığı takdirde mutlaka meydana gelirken, kâr payı her zaman gerçekleşmesi mümkün olmayabilir. Kâr payı ancak hukuki muameleden doğabiliyor iken; faiz Kanundan haksız fiil ve sebepsiz zenginleşme gibi başka kaynaklardan da doğabilir. Kâr payı, doğması mutlaka dağıtılmasını gerektirmediği halde, faiz tahakkuk ettirilmesinin önünde bu tarz bir engel yoktur. Nihayet, kâr payını doğuran sermaye payı sadece nakitten oluşmadığı halde, faizin bu anlamdaki kaynağı para ve tüketim ödöncü akdinde misli eşyadır (TBK m. 386)¹⁸⁴.

C. Ticaret Ortaklıklarında Sermaye Payı Nedeniyle Oluşan Faiz

Bu husus TTK'nın ticaret şirketlerine ilişkin genel hükümler bölümünde ele alınmıştır. Buna göre, kanunda aksine bir hüküm bulunmaması ve şirket ana sözleşmesinde bu konuda bir kayıt bulunması koşuluyla ortaklar, ortaklığa getirdikleri sermaye için faiz verilmesini kararlaştırabilirler (TTK m. 132). Benzer hükümler şahıs ortaklıklarında ise, kollektif ortaklık açısından TTK 228. ve 241. maddeler; adi

---

¹⁸² HELVACI, s. 69.

¹⁸³ ARSLAN/KIRMIZI, s. 43 ve dn. 85'te yer alan yazarlar.

¹⁸⁴ HELVACI, s. 69-71.

komandit ortaklıkta komanditer ortağın durumu açısından TTK 251. maddesi, sermayesi paylara bölünmüş adi komandit ortaklıkta komanditer ortağın durumu açısından TTK 565. maddesinde düzenlemeler getirilmiştir.

Ortağın, ortaklığa getirmiş olduğu sermaye payı ortağa değil, ortaklığa aittir. Faizin kaynağının para borcu olduğu gerçeğinden hareketle, şahsi emeğin sermaye olarak ortaklığa getirilmesi ihtimalinde, emeğin parasal bir değerinin olmadığından doğal olarak emeğiyle ortaklığa dâhil olan ortağın sermaye payı için faiz istemesi imkânı olamayacaktır. Kanunda nakdi sermaye dışında getirilen sermaye için ortağın herhangi bir talep hakkının olmayacağına dair bir hüküm olmadığına göre, ortak getirdiği aynı sermaye için faiz isteyemezse de şirket sözleşmesine konulacak bir hükümlerle kira talebinde bulunabilmelidir¹⁸⁵.

Neticede, burada düzenlenen faiz, teknik anlamda faiz olmayıp, ortaklığın ve sermaye payının özendirilmesi amacıyla getirilmiş, kanun koyucu tarafından kabul edilmiş ve kanundan doğan bir alacak hakkıdır¹⁸⁶.

Kooperatifler açısından da benzer bir hüküm Koop. Kanunu'nun 38. maddesi ile kabul edilmiştir. Burada da düzenlenen teknik anlamda faiz olmayıp şahıs ortaklıklarında olduğu gibi kanun koyucu tarafından getirilmiş ve kanundan doğan bir alacak hakkıdır¹⁸⁷.

D. Hazırlık Devresi Faizi

Sermaye ortaklıkları olan anonim ve limited ortaklıklarda, sermaye payı için herhangi bir faiz öngörülmediği gibi, faiz istenmesi emredici düzenlemeler ile yasaklanmıştır¹⁸⁸. Hakikaten anonim ortaklıklara ilişkin TTK m. 509/1 ve limited ortaklıklara ilişkin TTK m. 609'un; "*sermaye için faiz ödenemez*" şeklindeki düzenlemeleri emredici niteliktedir. Dolayısı ile şirket sözleşmesine konulacak bir

---

¹⁸⁵ HELVACI, s. 74 ve dn. 210'da yer alan yazar.

¹⁸⁶ HELVACI, Mehmet; "*Ticaret Ortaklıklarında Sermaye Payı Nedeniyle Oluşan Faiz Üzerine Bazı Düşünceler*", Prof. Dr. Erdoğan MOROĞLU'na 65. Yaş Armağanı, B.2, İstanbul, 2001, s. 241-248.

¹⁸⁷ HELVACI, s. 75.

¹⁸⁸ CAN, Mustafa Erdem; "*Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Limited Şirket Ortağının Borçları ve Yükümlülükleri*", GÜHFD., C. XV, Ankara, 2011, S. 4, s. 12.

hüküm ya da genel kurul kararı ile bu ortaklıklar açısından faiz istenmesi mümkün değildir. Fakat, hazırlık dönemi faizi açısından, kanun koyucu her iki ortaklık açısından da istisna getirmiştir.

Anonim ortaklıkta, pay sahiplerine, şirket ana sözleşmesine konulacak bir hükümlerle, hazırlık dönemiyle sınırlı olması ve Türk Muhasebe Standartlarına uygun olmak koşuluyla, özelliği varlık niteliğindeki yatırımların maliyetine yüklenmek üzere belirli bir hazırlık faizi ödenmesi kararlaştırılabilir (TTK m. 510). Kanun koyucu bu hükümlerle TTK 509. maddeye bir istisna getirmiştir¹⁸⁹. Öğretide bu kuralın mutlak surette uygulanması küçük tasarruf sahiplerinin yatırımdan kaçınmalarına sebep olacaktır¹⁹⁰. Buna göre, şirket işletmelerinin tam olarak faaliyete geçmesi uzun bir süre alabilir. Ortaklar bu uzun süre için kâr'dan mahrum kalmaktadırlar. İşte bu nedenle çıkabilecek bazı sakıncaları bertaraf etmek adına istisnai olarak ve belirlenen koşullarda sadece şirketin hazırlık devresi için ortaklara faiz verilebileceği kabul edilmiştir¹⁹¹.

Öğretide hazırlık devresi faizinin hukuki niteliği tartışmalı olmakla birlikte faizin sadece para alacakları açısından alacaklının nakitinden bir süre vazgeçmesi karşılığı olması, öte yandan hazırlık devresi faizi ise avans niteliğinde olduğundan ve TTK 509. maddesi de faizi açıkça yasakladığına göre buradaki teknik anlamda faiz değil, kanunen tanınmış alacak hakkıdır¹⁹².

Aynı hususlar, TTK 609. maddesinin yollamasıyla limited ortaklıklar açısından da geçerlidir.

E. Kira Parası

Kira sözleşmesi, TBK m. 299'da tanımlanmıştır. Bu tanıma göre, kira sözleşmesi, kiraya verenin bir şeyin kullanılmasını veya kullanmayla birlikte ondan

---

¹⁸⁹ TTK'nın 509/1 maddesi uyarınca, sermaye için faiz ödenmez.

¹⁹⁰ **POROY, Reha/TEKİNALP, Ünal/ÇAMOĞLU, Ersin**; Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku, Yeniden Basılmış B.13, İstanbul, 2014, s. 493; **HELVACI**, s. 76 ve dn.216'da yer alan yazarlar.

¹⁹¹ **ERİŞ**, s. 3024.

¹⁹² **POROY/TEKİNALP/ÇAMOĞLU**, s. 493-494; **HELVACI**, Ticaret Ortaklıklarında Sermaye Payı Nedeniyle Oluşan Faiz, s. 248-251.

yararlanılmasını kiracıya bırakmayı, kiracının da buna karşılık kararlaştırılan kira bedelini ödemeyi üstlendiği sözleşmedir.

Bu tanım hem adi kira hem de özel olarak ürün kirasını kapsayacak niteliktedir. Kira sözleşmesi şahsi nitelikli ve tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerdendir. Sözleşmenin taraflarından biri kiralananı kullanım amacına uygun teslim etmek, diğer tarafta bu kullanım karşılığı bedel ödemek borcu altındadır. Yani kira parasının ödenmesi için kiralananın kullanılmış olması gerekir. Oysa faizde, faizi getirecek olan paranın kullanılması şart değildir¹⁹³. Kira sözleşmesinde semen, sözleşmenin asli unsuru olmasına karşın, faizde semen feri niteliklidir. Kira sözleşmesinde, kiralananın kullanılması ile kira bedelinin mübadelesini konu edinen tarafların karşılıklı anlaşığı bir sözleşmenin mevcudiyetine¹⁹⁴ bağlı olmasına karşın, faiz ise hukuki işlemde, kanundan sebepsiz zenginleşme veya haksız fiilden kaynaklanabilir. *“Nihayet, kiralananın ferdileşmesi gereği genellikle misli olmayan eşya kira sözleşmesinin konusu olurken faizde ferdileşme söz konusu değildir. Kira parası dönemsel olarak bir bedel iken faiz verilen paranın belirli bir oranı olarak doğmaktadır”*¹⁹⁵.

F. Tazminat

Tazminat, zararın giderilmesi amacı ile yapılan her türlü ödemedir. Faiz talep edebilmek için herhangi bir kusur, zarar veya bu zararın ispatlanmış olması gerekmediği gibi zararın miktarının da faize herhangi bir etkisi yoktur¹⁹⁶. Oysa, tazminat talebi için kural olarak kusurun varlığı ile bunun neticesinde bir zararın meydana gelmiş olması gerekir. Yani tazminat talep eden alacaklı, bir zararının olduğunu, zararın miktarını ve borçlunun kusuru ile meydana gelen zarar arasında uygun illiyet bağının varlığını ispat ettikten sonra tazminata hak kazanabilecektir.

---

¹⁹³ HELVACI, s. 68.

¹⁹⁴ YAVUZ, Cevdet/ACAR, Faruk/ÖZEN, Burak; Borçlar Hukuku Dersleri, Özel Hükümler, 6098 sayılı Kanuna Göre Güncellenmiş ve Yenilenmiş, B.12, İstanbul, 2013, s. 205-211.

¹⁹⁵ HELVACI, s. 68.

¹⁹⁶ HELVACI, s. 81.

Neticede, her iki kavram da pratikte alacaklının zararının giderilmesi amacına hizmet etmekle birlikte birbirlerinden farklı kavramlardır.

G. Temerrüt Komisyonu

Temerrüt komisyonu, öğretide yapılan tanıma göre, hamilin müracaat hakkını kullanmak zorunda kalması dolayısı ile maruz kaldığı zarardan tamamen bağımsız bir şekilde talep edilebilen, fazladan sarf etmek zorunda kaldığı emek, mesai gibi değerlerin karşılığı olan olağanüstü ve ek bir tazminattır¹⁹⁷.

Temerrüt komisyonu, TTK m. 725/1, d ve 726/1, d maddelerinde poliçede müracaat hakkının kullanılması ve ödemeye bağlı olarak düzenlenmiştir¹⁹⁸.

Poliçede hamil, müracaat yoluyla poliçe bedelinin binde üçünü aşmamak üzere komisyon ücreti isteyebilecektir (TTK m. 725/1,d). Poliçe bedelini ödemiş olan kişi de kendisinden önce gelen borçlulardan poliçe bedelinin binde ikisini aşmamak üzere komisyon isteyebilecektir (TTK m. 726/1, d). Ancak burada ödemeyi yapan kişi ayrıca bütün ödediklerini de talep edebileceğinden, burada ki binde iki bazen binde üçü dahi geçebilmektedir.

Temerrüt komisyonu, indirim talep edilmediği müddetçe kanıtlanması gerekmemesi ve borçlunun kusurlu ya da kusursuz olmasına bakılmadan ödenmesi sebepleri ile faize benzese de, indirim talep edildiğinde anılan hususların kanıtlanması gerektiğinden faiz olarak değerlendirilmesi mümkün değildir¹⁹⁹.

H. Aşkın (Munzam) Zarar

Aşkın zarar, Türk Borçlar Kanunu'nun 122. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre; alacaklının uğramış olduğu zararın temerrüt faizinden fazla olması durumunda, borçlu oluşan bu zarara ilişkin olarak kusurunun bulunmadığını ispat etmiş olmadıkça bu zararı gidermekle yükümlüdür.

---

¹⁹⁷ HELVACI, s. 85 ve dn.248'de yer alan yazarlar.

¹⁹⁸ Temerrüt komisyonuna ilişkin olarak, bkz. POROY, Reha/TEKİNALP, Ünal; Kıymetli Evrak Hukuku Esasları, Genişletilmiş B. 14, İstanbul, 1999, s. 229.

¹⁹⁹ HELVACI, s. 85.

Düzenlemeye göre alacaklı, borçlunun temerrüdü nedeniyle temerrüt faizi ile karşılanmayan zararını ispatlaması yeterlidir. Diğer bir ifadeyle, TBK m. 122’de kabul edilen alacaklı yararına kusur karinesi gereğince, alacaklı borçlunun temerrüde düşmede kusurlu olduğunu ispat yükü altında değildir. Aksine, borçlu sorumluluktan kurtulmak için temerrüde düşmede kendisine atfedilecek bir kusurunun bulunmadığını ispatlamak zorundadır²⁰⁰.

Alacağın elde edilmesine dair yapılan masraflar, temerrüt dolayısıyla alacaklının kendi alacaklısı arasındaki hukuki ilişkinin olumsuz etkilenmesinden kaynaklanan zararlar, ödenmeyen borcun farklı kaynaklardan karşılanması nedeniyle yapılan masraflar, yoksun kalınan kar, paranın alım gücünde meydana gelen azalma nedeniyle oluşan zararlar, yabancı para açısından kur farkı nedeniyle oluşan zararlar TBK m. 122 kapsamında talep edilebilir²⁰¹. Ancak, yabancı para borçları açısından TBK m. 99/3 dolayısıyla kur farkına ilişkin olarak aşkın zarardan bahsedilemez. Zira TBK m. 99 alacaklıya seçimlik hak tanınmıştır. Buna göre, borcun ödeme gününde ödenmemesi üzerine, alacaklı bu alacağının aynen veya vade ya da fiilî ödeme günündeki rayiç üzerinden Ülke parası ile ödenmesini isteyebilir²⁰².

Tazminatla ilgili tüm hükümlerin ve TBK’nın 122. maddesinin amacı, haksızlığın giderilmesi ve haksız borçluya gereken yaptırım uygulanması olduğundan, bir alacağın mevcut olması yeterli olup bu alacağın kaynağı önemli değildir. Bu nedenle, TBK m. 122’ye dayalı zarar kavramı içine menfi ve müspet zararlar birlikte manevi zarar da dâhil edilmelidir²⁰³.

Borçlunun temerrüde düştüğü tarihten sonra, paranın satın alma gücünde meydana gelen düşmeden dolayı, alacaklının uğradığı zararı ispat edip etmeyeceği öğretisi ve uygulamada tartışmalıdır²⁰⁴. Genel itibarıyla, enflasyonun varlığı aşkın

---

²⁰⁰ **BARLAS**, s. 194.

²⁰¹ **BARLAS**, s. 196-214; **POROY, Reha /YASAMAN, Hamdi**; Ticari İşletme Hukuku, Genişletilmiş ve Güncelleştirilmiş, B. 14, İstanbul, 2012, s. 83.

²⁰² **EREN**, s. 1107-118.

²⁰³ **DOMANIÇ, Hayri**; Faizle Karşılanmayan Zararların Giderilmesini Sağlayan (e)BK m.105ve Diğer Hükümler, Ankara, 1998, s. 64-65.

²⁰⁴ Bu konudaki tartışmalar için bkz. **POROY/YASAMAN**, s. 185-187.

zararın karinesi olarak kabul edilmektedir. Hukuk Muhakemeleri Kanunu²⁰⁵ m. 187/2 gereği, herkesçe bilinen vakıalar çekişme konusu olmadığından²⁰⁶ alacaklı bu durumda herhangi bir ispat yükü altında değildir. Diğer bir ifadeyle, HMK' da ki bu düzenleme karşısında hâkim resen dahi karar verebilmelidir²⁰⁷.

Yargıtay 11. ve 13. Hukuk Daireleri, (e)BK m. 105, TBK 122. maddesinden kaynaklanan fiili karine nedeniyle enflasyonist ortamlarda alacaklının ayrıca ispat yükü altında olmadığını belirtmekteyken; 15, 18 ve 19. Hukuk Daireleri bunun için alacaklının zararı ispat yükü altında olduğu değerlendirmesinde bulunmuştur. HGK ise, paranın değerinin düşmesinden dolayı aşkın zararın talep edilemeyeceği görüşündedir. İşte bu konudaki içtihat farklılığını gidermek için konu Yargıtay Büyük Genel Kuruluna intikal ettirilmiş, ancak Büyük Genel Kurul kaynağını farklı maddi olgulardan alan zararların ispatının hâkimin delilleri takdir yetkisini ortadan kaldıracığından bahisle, içtihatların birleştirilmesini gerekli görmemiştir^{208,209}.

Türk Borçlar Kanunu'nun 122/2. maddesi uyarınca, görülmekte olan davada temerrüt faizini aşan zararın (aşkın zarar) miktarı belirlenebiliyorsa, davacının talepte bulunması koşuluyla hâkim, esas hakkında karar verirken bu zararın miktarına da hükmeder. Düzenlemenin 2. fıkrasında, aşkın zararın aşkın zararı düzenlenmiş olup, burada bileşik faizi yasaklayan TBK m. 121 ve bileşik faize sınırlamalar getiren TTK m. 8'e aykırılık da söz konusu değildir²¹⁰.

Aşkın zararda, alacaklının temerrüt faiziyle karşılanmayan zararını, borçlu kusuru bulunmadığını ispatlarsa tazmin yükümlülüğünden kurtulur. Oysa temerrütte kusur aranmadığından, temerrüde düşen borçlu kusurlu olmadığından bahisle faiz ödemekten kurtulamaz. Görüldüğü üzere, aşkın zarar asıl alacaktan bağımsız olup,

---

²⁰⁵ 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu; 01.10.2011 tarihinde yürürlüğe girmiştir (RG, T. 04.02.2011, S. 27836).

²⁰⁶ Hâlbuki ilga HUMK m. 238/2 ve 239'da; "*meşhur ve maruf olan hususların ispatının gerekmediği*" şeklindeydi.

²⁰⁷ **KURU, Baki**; Hukuk Muhakemeleri Usulü, B.6, C.II, İstanbul, 2001, s. 1968-1971.

²⁰⁸ **POROY/YASAMAN**, s. 85-86.

²⁰⁹ YİBGK, T. 18.10.1999,1997/2E, 1999/1 K. sayılı kararı,

<http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/ibgk-1997-2.htm>, (Erişim T. 28.10.2015).

²¹⁰ **DOMANIÇ**, Munzam Zarar, s. 70.

borçlu temerrüdü ile oluşmaya başlayan, asıl borç tamamen ödendiği tarihe kadar artarak devam eden yeni bir borçtur. Bunun sonucu olarak da, asıl borç ve faiz ödenmiş olsa dahi ayrıca aşkın zarar talep edilebilecektir²¹¹. Aşkın zarar, bu yönü ile ferî nitelikli temerrüt faizinden farklı bir nitelik arz etmektedir.

İ. Ceza Koşulu

Ceza koşulu²¹², Türk Borçlar Kanunu'nun 179 ilâ 182. maddeleri arasında düzenlenmiştir. Düzenlemede, tanımdan çok ceza koşulunun hüküm ve sonuçları ele alınmıştır.

Öğretide ceza koşulu, genel itibarı ile borçlunun borcunu ifa etmemesi halinde alacaklıya ödemeyi taahhüt ettiği, mali değeri bulunan ferî bir edim olarak tanımlanmaktadır²¹³. Ancak, bize göre, yasal düzenleme ve Yargıtay kararları²¹⁴ da esas alınarak, **Ceza Koşulu**; Geçerli bir hukuki muameleye dayalı borcun, hiç veya gereği gibi ifa edilmemesi ya da belirlenen zaman veya yerde ifa edilmemesi durumunda borçlunun alacaklıya ödemeyi taahhüt ettiği, ekonomik değeri olan bir edim şeklinde tanımlanabilir.

Asıl borç hukuki işlem, kanun, sebepsiz zenginleşme ve haksız fiilden kaynaklanabilir. Ceza koşulu ise her türlü borç için, çeşitli edimler halinde sözleşme veya kanundan kaynaklanmaktadır²¹⁵. Faiz ise, ceza koşulundan farklı olarak sadece para borçlarında söz konusu olup, borcun kaynakları aynı zamanda faizin de kaynaklarıdır.

---

²¹¹ DEMİR, s. 24

²¹² (E)BK'nın 158 ilâ 161. maddeleri arasında "cezai şart" şeklinde düzenlenmişti. TBK'da ise, "ceza koşulu" şeklinde Türkçeleştirilmiştir. Yerleşmiş kavramların değiştirilmesinin doğru olmadığı kanaatinde olmamıza rağmen, çalışmamızda kanun koyucunun iradesine uygun olarak "Ceza Koşulu" kavramı kullanılmıştır.

²¹³ HATEMİ, Hüseyin/GÖKYAYLA, Emre; Borçlar Hukuku Genel Bölüm, B. 3, İstanbul, 2015, s. 362; TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP, s. 341; OĞUZMAN/ÖZ, C. 2, s. 518.

²¹⁴ Yargıtay HGK, T. 17.02.1971, 1505/85K. sayılı kararı (EKİNCİ, Hüseyin; Doktrin ve Uygulamada Cezai Şart, Ankara, 2004, s. 26 ve dn. 27).

²¹⁵ Ancak, nişanın bozulmasına ilişkin TMK m. 119/2 gibi kişiye sıkıca bağlı haklar da ve kira bedelinin ödenmemesi halinde kiracıdan talep edilen ceza koşulu TBK m. 346 gereği geçersizdir (HATEMİ/GÖKYAYLA, s. 363).

Ceza koşulu, faiz gibi asıl alacağa bağlı ve onu genişleten bir niteliğe sahip olmakla birlikte, temerrüt faizi gibi zararın varlığına bağlı olmaksızın talep edilebilir (TBK m. 180/1)²¹⁶. TBK m. 182/3 uyarınca; *hâkim aşırı gördüğü ceza koşulunu tenkis edebilir*. Tacirler açısından ise, TTK m. 22 gereği bu hüküm uygulanmaz²¹⁷. Öte yandan, ceza koşulunun talep edilebilmesi için, borçlunun asıl borcun ifasında temerrüde düşmüş olması şart değildir. Asıl borcun muaccel ve ihlal edilmiş olması yeterlidir²¹⁸.

Ceza koşulunun varlığı için ortada kuvvetlendirilmek istenen ve hukuken geçerli asıl bir borcun olması gerekir²¹⁹. Ceza koşulunun en önemli işlevi, borçluyu doğru dürüst ifade bulunmaya yöneltici olmasıdır²²⁰.

Ceza koşulu, fer'i nitelikte olmasına rağmen asıl borçtan ayrı ve bağımsız nitelikte olmalıdır. Diğer bir ifadeyle, ceza koşulu olarak kararlaştırılan edimin müstakil bir ekonomik değer taşımaması halinde kararlaştırılan edim ceza koşulu olarak değerlendirilemez²²¹. Ceza koşulunun, asıl borca bağlı fer'i bir borç olmasının diğer bir sonucu da asıl borcun herhangi sebeple geçersiz olması veya sona ermesi durumunda ceza koşulu da ortadan kalkmaktadır²²².

Alacaklının uğradığı zarar, kararlaştırılan ceza tutarını aşıyorsa alacaklı, borçlunun kusuru bulunduğunu ispat etmedikçe aşan miktarı isteyemez (TBK m. 180/2). Dikkat edilirse, burada TBK m. 122/1'deki karinenin tersi bir karine getirilmiştir. Ayrıca ceza koşulunun talep edilebilmesi için borçlunun temerrüde düşürülmesi gerekmediği halde, faizde kural olarak borçlunun temerrüde düşürmüş olması gerekir.

---

²¹⁶ **HELVACI**, s.90; 5941 sayılı Çek Kanununun 3. maddesinde düzenlenen "*Gecikme Cezası*" hukuki niteliği itibarı ile kanundan kaynaklanan ceza koşuludur.

²¹⁷ TTK m. 22; "*Tacir sıfatını haiz borçlu ....TBK m.182/3... yazılı hallerde, aşırı ücret veya ceza kararlaştırılmış olduğu iddiasıyla ücret veya sözleşme cezasının indirilmesini mahkemeden isteyemez.*"

²¹⁸ **HATEMİ/GÖKYAYLA**, s. 364.

²¹⁹ **EKİNCİ**, s. 27-28.

²²⁰ **OĞUZMAN/ÖZ**, C. 2, s. 519.

²²¹ **EKİNCİ**, s. 35-36.

²²² Yargıtay 15. HD, T. 7.2.1977, 77/46E, 77/254 K. sayılı kararında ceza koşulunun fer'i niteliği vurgulanmıştır, buna göre; "*...Sözleşme geçersiz olduğundan akdin fer'i niteliğindeki cezanın da hukuken geçersizliği mahkemece gözden uzak tutulmuştur...*" (**EKİNCİ**, s. 29-30); **HELVACI**, s. 90.

J. Gecikme Zammı

Gecikme zammı; Kanun koyucu tarafından getirilen yani kanundan kaynaklanan bir tür ceza koşulu olup ancak, kanunda öngörülen hallerde söz konusu olabilmektedir. İşlev itibarıyla bir alacağın geç ödenmesini önlemeye yönelik bir tedbirdir²²³. Borçlunun borcunu zamanında ödememesi halinde talep edilebilen ve herhangi bir şekilde zaman faktörüne bağlanmadan doğan bir tür cezadır²²⁴. 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsili Usulü Hakkında Kanun, Vergi Usul Kanunu, Tapu Kanunu ve Devlet İhale Kanunu gibi çeşitli kanunlarda gecikme faizine ilişkin pek çok hüküm yer almaktadır. Gecikme zammı, 6183 sayılı Kanun'un 1. maddesinde ifade bulunduğu gibi fer'i bir kamu alacağı niteliğindedir²²⁵.

Kanun tarafından anılan ceza, gecikmenin ortaya çıkması ile belli bir oran olarak gerçekleşir. Kanunun kararlaştırdığı bir sonraki tarihe kadar bu oran sabit olup dönemi bir gün geçirenle bir ay geçiren arasında bir fark bulunmamaktadır²²⁶. Özellikle, adi işlere ilişkin TBK 88 ve TBK 120. maddelerindeki düzenlemeler çerçevesinde taraflar faiz oranını serbestçe tayin edebilecekken; gecikme zammında oranı taraflarca kararlaştırılmaz. Taraflarca kararlaştırılan gecikme zammı, ceza koşulu olarak değerlendirilmektedir²²⁷.

Temerrüt faizi için borçlunun temerrüdü şart iken, gecikme zammının talep edilebilmesi için borçlunun temerrüde düşmesi gerekmemektedir. Borçlunun vadesinde ödeme yapmaması yeterlidir²²⁸.

Gecikme zammı, faiz olmamakla birlikte, gecikme zammına tekrar faiz yürütülüp yürütülemeyeceği noktasında uygulamada farklı kararlar bulunmaktadır²²⁹. Ancak,

---

²²³ KAYA, s. 4.

²²⁴ HELVACI, s. 91.

²²⁵ ARSLAN/KIRMIZI, s. 64,573.

²²⁶ HELVACI, s. 91.

²²⁷ KAYA, s. 4.

²²⁸ DEMİR, s. 26; Yargıtay 13. HD, T. 21.12.1990, 1990/4196E, 1990/9072K. sayılı Kararında; *gecikme zammı ve temerrüt faizini birbirinden farklı kavramlar olarak değerlendirmiştir. Gecikme zammını ifaya eklenen cezai şart olarak, faizi ise paranın kirası olarak nitelendirmiş ve alacaklının hem asıl alacağı hem de cezanın ödenmesini talep edebileceğini... bu bakımdan hem gecikme cezası hem de temerrüt faizinin istenebileceği sonucuna varmıştır (DEYNEKLİ/KISA, s. 307-308).*

gecikme zammı faiz olmadığına göre, gecikme zammının doğumundan sonra temerrüt gerçekleşiyse, gecikme zammı anaparaya eklenerek, temerrüt faizi işletilebilmelidir²³⁰. Yargıtay, HGK, T. 15.04.2015, 2013/23-1758 E, 2015/1190 K. sayılı kararında, gecikme zammını temerrüt faizi olarak nitelendirmiş ve TBK 120. madde hükmüne aykırı gecikme zammının istenemeyeceğini belirtmiştir²³¹.

K. İcra İnkâr Tazminatı

Borçlunun, hakkında yapılan icra takibine haksız yere itiraz etmesi halinde alacaklı lehine yasa gereği hükmedilen bir çeşit yaptırımdır²³². İcra İflas Kanununda düzenlenmiştir. Dürüst davranmayan borçluya karşı cebri icrayı caydırıcı kılmak amacıyla hizmet etmektedir. İcra inkâr tazminatına hükmedilebilmesi için;

- Takip, para alacağına ilişkin ilamsız takip olmalıdır.
- Borçlu yasal itiraz süresi içerisinde itirazda bulunmuş olmalıdır.
- İtiraz haksız olmalıdır; itirazın haksız sayılabilmesi için alacağın likit olması gerekir.

Likit bir alacaktan söz edilebilmesi için; ya alacağın gerçek miktarının belli ve sabit olması ya da borçlusu tarafından belirlenebilmesi için bütün unsurların bilinmesi veya bilinmesinin gerekmekte olması; böylece, borçlunun borç tutarını tahkik ve

---

²²⁹ Yargıtay 13. HD, T. 05.10.2009, 09/9980-10984 sayı; 19.HD, T. 06.05.2010, 09/10382-10/5620 sayı, HGK, T. 18.02.2004, 2004/10-104-94 sayı ve yine HGK'nun, T. 16.06.2004, 2004/19-357-360 sayılı kararlarında **gecikme zammını**, faiz olarak nitelendirmiş ve faize faiz yürütülmesin BK m. 104/son(TBK m. 121/3) maddesine aykırılık oluşturduğunu belirtmişken (**ARSLAN/KIRMIZI**, s. 588-601); HGK, T. 13.12.1989, E.88/II-706/K.89/661 sayılı kararında ise, gecikme zammının, faiz olmadığı belirtilmiştir (**HELVACI**, s. 91 ve dn. 269' da yer alan Karar); Ayrıca, Yargıtay İBHKG, T. 19.11.1993, 91/6E, 93/1K. sayılı Kararında, idari bir kurum olan elektrik idaresinin yönetim kurulu kararını gerekçe göstererek, gecikme zammına ayrıca temerrüt faizi işletilip işletilmeyeceği konusunda içtihatların birleştirilmesine gerek olmadığına karar vermiştir (**ARSLAN/KIRMIZI**, s. 580-588).

²³⁰ **HELVACI**, s. 92.

²³¹ <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/dsp.php?fn=hgk-2013-23-1758.htm&kw=faiz+para+borcu#fm>, (Erişim T: 15.12.2015)

²³² Yargıtay 13. HD, T. 09.05.2013, 2013/10231E, 2013/12005K. sayılı kararında, *icra inkar tazminatını, aleyhine yapılan icra takibine itiraz edip takibi durduran ve işin çabuk bitirmesine engel olan borçluya karşı bir yaptırım olarak nitelemiştir* (**GÖZÜTOK**, s. 152).

tain etmesinin mümkün bulunması; başka bir ifadeyle, borçlunun yalnız başına ne kadar borçlu olduğunu tespit edebilir durumda olması gerekir²³³.

- Alacaklı, itirazın tebliği tarihinden itibaren bir yıllık süre içerisinde mahkemeye başvurup *icra inkâr tazminatı istemli* itirazın iptali davası açmalıdır (İİK m. 67/2).

Görüldüğü üzere, icra inkâr tazminatıyla faiz farklı müesseselerdir. Her şeyden önce icra inkâr tazminatının kaynağı icra iflas kanunudur. Oysa faiz, hukuki muamele, haksız fiil ve sebepsiz zenginleşmeden kaynaklanabilmekle alanı daha genişdir. İkincisi, icra inkâr tazminatı asıl alacaktan bağımsız olarak talep edilemezken, faiz asıl alacağa bağlı olmakla birlikte asıl alacaktan ayrı olarak dava ve talep edilebileceği gibi temlik de edilebilir. Üçüncüsü, icra inkâr tazminatında oran, kanunda belirlenen sabit oran olup taraflarca değiştirilemez iken²³⁴, faizde ise taraflar faizi kural olarak serbestçe kararlaştırabilirler. Dördüncüsü, amaçlar arasında farklılıklar vardır. İcra inkâr tazminatında amaç, cebri icranın etkinliğini artırmak ve dürüst davranmayan borçluya karşı alacaklıyı korumaktır. Faizde ise, amaç borçlunun temerrüdünden kazanç sağlamanın önüne geçmek ve böylece borçlu temerrüdünün sebep olduğu olumsuzlukları ortadan kaldırmaktır. Nihayet icra inkâr tazminatı faiz olarak değerlendirilmediğinden²³⁵, icra inkâr tazminatına faiz işletilebilir²³⁶.

---

²³³ Yargıtay HGK, T. 14.07.2010, 2010/19-376E, 2010/397K. sayılı kararı, (Erişim) <http://www.istanbulbarosu.org.tr/kararlar/icrainkar.pdf>, 16.03.2015; “*Borçlu tarafından hesap edilebilir nitelikte olan alacaklar likit sayılır*” 19.HD., 17.4.1195 tarih ve 94/7521E, 95/3523K. sayılı karar ile benzer kararlar için (bkz. **UYAR, Talih**; Gereçeli-Notlu İçtihatlı İcra ve İflas Kanunu, C.I, Ankara, 1996, s. 1126-1142 arasında yer alan yargıtay kararları).

²³⁴ İcra İflas Kanununa göre %15 olan icra inkâr tazminatı oranı 9.11.1988 tarihli 3494 sayılı kanunla %40’a arttırılmış, en son 02.07.2012 tarihinde ve 6352 sayılı Kanunu’nun 11. maddesi ile %20’sinden şeklinde değiştirilmiştir,

<http://www.sinerjias.com.tr/pg/duyurular.php?id=115>, (Erişim T: 09.03.2015).

²³⁵ **HELVACI**, s. 93; **ARSLAN/KIRMIZI**, s. 65

²³⁶ Yargıtay 12.HD, T. 21.06.1994, 8106/8359 sayılı kararında; “*inkâr tazminatına faiz istenebileceğini kabul etmiştir*” (**ARSLAN/KIRMIZI**, s. 65).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TİCARİ İŞLERDE FAİZ

I. GENEL OLARAK

(E)Türk Ticaret Kanunu'nda olduğu gibi, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun faize ilişkin hükümleri esas olarak 8 ilâ 10. maddelerinde düzenlemiştir. Kanun'un 1530. maddesinde ticari işletmeler arasında yapılan mal ve hizmet tedariki sözleşmelerine ilişkin temerrüt faizi ayrıca düzenlenmiştir. Bununla birlikte, TBK m. 388/3 ve 3095 sayılı Kanunun da ticari işlerde faize ilişkin hükümler içermektedir (3095 sayılı Kanun m. 2).

6102 sayılı TTK, (e)TTK'nın ticari işlerde faize ilişkin esasları korumuş olmakla birlikte, faizin serbest belirlenmesi ilkesini, Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun hükümlerini saklı tutarak kabul etmiştir. TTK, daha net ifadelerle 8. maddenin kenar başlığını, "*Oran Serbestîsi ve Bileşik Faiz Şartları*" olarak düzenlemiştir. Bileşik faiz şartlarına ilişkin olarak her iki tarafın tacir olması esası getirilmiştir²³⁷. TTK'da, tarafların sözleşme ile faiz oranını belirlemedikleri hallerde, faiz oranlarının 3095 sayılı Kanuna göre tespit edileceği belirtilmiştir (TTK m. 9).

II. TİCARİ İŞ

Ticari işlerde faiz, bağlı olduğu para borcunun tabii olduğu hukuki ilişki ticari iş olduğundan, öncelikle ticari işin tespit ve değerlendirmesinin yapılması gerekir²³⁸.

A. Ticari İş Kavramı

Bir işin, ticari iş olarak nitelendirilmesi, ticaret hukukunun kapsamının belirlenmesi, ticaret mahkemelerinin görev alanlarının tespiti ve o işe uygulanacak

---

²³⁷**Kendigelen**, TTK m. 8/2'de, ödünç sözleşmelerinin ticari iş niteliğinde olması gerektiği belirtildikten sonra ayrıca ödünçün her iki tarafının tacir olması gerektiği şeklindeki düzenlemesinin hiçbir önem ifade etmediğini ileri sürmektedir (**KENDİGELEN, Abuzer**; Türk Ticaret Kanunu Değişiklikler Yenilikler ve İlk Tespitler, İstanbul, 2014, s. 42).

²³⁸**HELVACI**, s. 114,

hükümler bakımından önem arz eder²³⁹. TTK'da yer alan hükümlerin yanında, diğer kanunlarda yer alsa dahi bir ticari işletmeyi ilgilendiren işlem ve fiiller ticari iş, bu işlem ve fiillere ilişkin hükümler de ticari hükümler olarak değerlendirilmektedir (TTK m.1/1)²⁴⁰. Zira, ticari işlere uygulanacak hükümler, ticari hayatın gerekleri göz önüne alınarak adi işlere uygulanacak hükümlerden farklı esaslara tabi kılınmıştır²⁴¹. Ticari iş, ticari ilişkileri ticari olmayan ilişkilerden ayırt etmek üzere kullanılan ve TTK' da yer alan bir kavramdır²⁴².

Bir işin, ticari iş olup olmadığını tespit etmek için TTK'nın 3. ve 19. maddeleri göz önünde bulundurulmalıdır.

1. Türk Ticaret Kanununun 3. Maddesine Göre Ticari İşler

a. Türk Ticaret Kanununda Düzenlenen Hususlar

Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenen tüm işler başka herhangi bir kritere ihtiyaç olmaksızın ticari iştir (TTK m. 3)²⁴³. Bu düzenleme uyarınca, bir ticari işletmeye ilişkin olmasa dahi Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenen tüm işler ticari iş sayılır. Örneğin, kambiyo senetlerinden bono (Emre muharrer senet) TTK m. 776 vd. düzenlenmiştir. İşte tacir olmayan İki polis memuru arasında bono düzenlenirse, TTK'da ki bu düzenleme gereği bu iş ticari iş sayılacak ve ticari işin hükümlerine tabii olacaktır²⁴⁴. Bu itibarla, taşıma işleri TTK'da düzenlendiğinden ticari iş sayılacaktır (TTK m. 850/3). Ayrıca, TTK' da düzenlenen haksız fiillerde bu anlamda ticari iş sayılır. Bu bağlamda, haksız rekabet TTK'da düzenlendiği için ticari iş olarak kabul edilecektir (TTK m. 54 vd.)²⁴⁵. Aynı şekilde cari hesap sözleşmesi (TTK m. 89 vd.) ile çatma (TTK

²³⁹ **DERYAL, Yahya**; Ticaret Hukuku, Güncellenmiş, B.7, Trabzon, 2004, s. 25; **ORTAÇ**, s. 121; **ARKAN**, s. 63.

²⁴⁰ **YEŞİLTEPE, Salih Önder**; "İş (Hizmet) Sözleşmelerinin Ticari İş Mahiyeti, Ticari İşlerde Faiz ve İşçi Alacaklarına Uygulanacak Temerrüt Faizi Oranı", MÜHF-HAD, C.20, S. 2, Y. 2014, s. 44.

²⁴¹ **ORTAÇ**, s. 121, dn. 1.

²⁴² **BİLGİLİ, Fatih/DEMİRKAPI, Ertan**; Ticari İşletme Hukuku, B. 4, Bursa, 2013, s. 51.

²⁴³ **YEŞİLTEPE**, s. 45.

²⁴⁴ **DERYAL**, s. 25 ve dn.1'de anılan yargıtay kararı; **ARKAN**, s. 64; **KARAHAN, Sami**; Ticari İşletme Hukuku, Güncellenmiş B.26, Konya, 2014, s. 50.

²⁴⁵ **ARKAN**, s. 64

m. 1287) TTK'da düzenlendiği için taraflarına bakılmaksızın TTK m. 3 gereği ticari iş sayılacaktır.

Nihayetinde, işin niteliğine ya da kimin tarafından gerçekleştirildiğine bakılmaksızın bir iş Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlendiği için TTK m. 3 gereği ticari iş sayılacak ve ticari iş hükümlerine tabii olacaktır.

b. Bir Ticari İşletme ile İlgili İşlem ve Fiiller

Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenmemiş olsa bile, bir ticari işletmeyi ilgilendiren bütün işlem ve fiiller ticari işlerdendir (TTK m. 3). Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenen hususlar ticari işletmeye ilişkin olmasa dahi mutlak ticari iş kabul edilirken, burada ise işin ticari işletmeye ilişkin olması kistası getirilmiştir²⁴⁶.

Öğretide, *“ticari işletmeyi ilgilendiren bütün işlem ve fiiller”* ibaresinin geniş yorumlanması gerektiği belirtilmektedir²⁴⁷. Buna göre, ticari işletmede yürütülen ticari faaliyetle doğrudan veya dolaylı bir ilişkisinin bulunduğu kabul edilebilen her işlem, haksız fiil veya sebepsiz zenginleşmeden doğan işleri de kapsayacak şekilde geniş yorumlanmalıdır²⁴⁸. Bir tacirin, marketinde kullanılmak üzere yazar kasa ve et reyonuna buzdolabı alması; ticari işletmesi için yer kiralaması veya ticari işletmenin işlerine ilişkin olarak bir kimseye vekâlet vermesi ya da tacirin ticari işletmesinin çatısının tadilatı sırasında yoldan geçen bir kimseye zarar vermesi²⁴⁹ durumunda bu işlem ve fiiller ticari işletmeyi ilgilendirdiğinden ticari iş sayılır.

Burada, işin *“ticari iş”* olduğunun belirlenmesinde önemli olan onun ticari işletme ile ilgili olmasının tespitidir²⁵⁰. Diğer bir ifadeyle, aslolan işlemin taraflarının tacir olması değil, sözleşmenin bir ticari işletmeyi ilgilendiriyor olmasıdır. “Dolayısıyla bir sözleşme iki gerçek kişi tacir arasında akdedilmiş olsa dahi

²⁴⁶ AYHAN, Rıza/ÖZDAMAR, Mehmet/ ÇAĞLAR, Hayrettin; Ticari İşletme Hukuku Genel Esaslar, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş B. 7, Ankara, 2014, s. 63-64.

²⁴⁷ ARKAN, s. 64-65; POROY/YASAMAN, s. 74-75.

²⁴⁸ ARKAN, s. 61; POROY/YASAMAN, s. 76; AYHAN/ÖZDAMAR/ÇAĞLAR, s. 64; BAHTİYAR, Mehmet; Ticari İşletme Hukuku, Yeni TTK'ya Uyarlanmış, B.14, İstanbul, 2013, s. 51-52; ÇEKER, s. 47.

²⁴⁹ ORTAÇ, s. 122, ARKAN, s. 65.

²⁵⁰ TEKİL, Fahiman; Ticari İşletme Hukuku, İstanbul, 1997, s. 42.

tarafından en az birinin ticari işletmesini ilgilendirmiyorsa, TTK'da düzenlenmiş işlerden olmamak kaydıyla, adi iş mahiyetindedir"²⁵¹.

Ticari işletmeyi ilgilendiren bütün işlem²⁵² ve fiilleri ticari iş olarak nitelendiren TTK'nın 3. maddesi ticari işletmede yürütülen faaliyet ile ilişkili işlem ve fiiller esas alınarak düzenlenmiştir²⁵³.

Nitekim bir ticari işletmeye temsilci ya da vekil atanması TBK'nın 547 ilâ 554. maddelerinde düzenlenmiş olmasına karşın ticari işletmeye ilişkin hükümler içermesi sebebi ile ticari iş olarak nitelendirilmektedir²⁵⁴. Aynı şekilde ticari işletme rehni, 1447 sayılı Ticari İşletme Rehni Kanunu'nda düzenlenmesine rağmen, ticari işletmeye ilişkin olduğu için ticari iş kabul edilmektedir.

Haksız fiiller, ticari işletmenin faaliyetinin icrası sırasında meydana gelmişse kural olarak ticari iştir. Ticari işletmeye ait nakliye aracının yoldan geçen sıradan bir yayaya çarpması durumunda bu eylem nakliye firması açısından ticari iş olup ticari borç doğurur. Ancak tacir olmayan bir kimsenin ticari bir işletmeye zarar vermesi halinde, örneğin tacir olmayan bir kimsenin kullandığı aracın bir taşıma şirketinin kamyonuna çarpması durumunda bu fiil ticari iş değil, adi iş sayılacaktır²⁵⁵.

---

²⁵¹ YEŞİLTEPE, s. 46.

²⁵²Buradaki "işlem" kavramı, "ticari işletmeyi ilgilendiren hukuki işlem" anlaşılmalıdır (AYHAN/ÖZDAMAR/ÇAĞLAR, s. 65); özel hukukun temel kavramlarından biri olan ve irade özerkliği ilkesinin en önemli görünüm şeklini oluşturan hukuki işlem (YEŞİLTEPE, s. 45 ve dn. 12'de yer alan yazar); bir veya birden çok kişinin hukuki bir sonuç doğurmaya yönelmiş irade beyanıdır (REİSOĞLU, s. 42); hukuki işlemlerin en önemli grubunu sözleşmeler oluşturmaktadır. Taraflar arasında akdedilen sözleşmenin, TTK'da düzenlenen sözleşme tiplerinden olmaması durumunda bunun ticari iş olarak kabul edilebilmesi, sözleşmenin taraflarından en az birinin ticari işletmesini ilgilendiriyor olmasına bağlıdır (YEŞİLTEPE, s. 45).

²⁵³ ORTAÇ, s. 122.

²⁵⁴ TEKİL, s. 42.

²⁵⁵ AYHAN/ÖZDAMAR/ÇAĞLAR, s. 65-66.

B. Ticari İş Karinesi

Türk Ticaret Kanunu'nun 19. maddesindeki düzenleme uyarınca, bir tacirin borçlarının ticari olması esastır. Bu düzenleme dolayısıyla kural olarak ticari işletmesi ile ilgili olmasa dahi²⁵⁶ tacirin her türlü iş, işlem ve fiili ticaridir²⁵⁷.

Düzenlemenin birinci fıkrasının; “Ancak, gerçek kişi olan bir tacir, işlemi yaptığı anda bunun ticari işletmesiyle ilgili olmadığını diğer tarafa açıkça bildirdiği veya işin ticari sayılmasına durum elverişli olmadığı takdirde borç adi sayılır” şeklindeki ikinci cümlesinin karşıt anlamından²⁵⁸ bu karinenin tüzel kişi tacirler bakımından mutlak nitelikte olduğu tartışmasızdır. Başka bir deyişle tüzel kişi tacirlerin adi sahası yoktur; bu nedenle tüzel kişi tacirlerin her türlü işlemi ticari sayılır²⁵⁹.

Ancak, gerçek kişi tacirler açısından ise düzenlemeye istisna getirilmiştir. Buna göre;

- Gerçek kişi tacir, işlemi yaptığı esnada bunun ticari işletmesiyle ilgili olmadığını diğer tarafa açıkça bildirmişse borç adi sayılır.
- İşin ticari sayılmasına durum elverişli değilse yine borç adi sayılır.

Görüldüğü üzere, düzenlemede gerçek kişi tacir açısından ticari olmayan bir alan bırakılmıştır²⁶⁰. Örneğin, gerçek kişi tacirin babası için daire; nişan için kendisine nişan yüzüğü satın alması vb. durumunda halin icabı gereği bu işler adi iş olarak değerlendirilecektir.

C. Taraflardan Sadece Biri İçin “Ticari İş” Niteliğinde Sayılan Sözleşmeler

Türk Ticaret Kanunu'nun 19. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca, *taraflardan yalnızca biri için ticari iş niteliğinde olan “sözleşmeler”, kanunda aksine hüküm bulunmadıkça, diğeri için de ticari iş sayılır.* Buna göre, taraflardan biri için ticari

²⁵⁶ ORTAÇ, s. 121.

²⁵⁷ ARKAN, s. 64; ÜLGEN (HELVACI/KENDİGELEN/KAYA/ERTAN N.), s. 64-65.

²⁵⁸ TEKİL, s. 44.

²⁵⁹ ARKAN, s. 66; ÜLGEN (HELVACI/KENDİGELEN/KAYA/ERTAN N.), s. 65.

²⁶⁰ BİLGİLİ/DEMİRKAPI, s. 53.

sayılan bir işin, diğer taraf için de ticari sayılabilmesi için bunun bir sözleşmeden kaynaklanıyor olması ve kanunda aksine bir düzenlemenin bulunmaması gerekir.

Bu düzenlemeye ilişkin olarak, iki hususun dikkatten kaçmaması gerekir. İlkin, TTK m. 19/2'nin sadece sözleşmelere ilişkin olduğu unutulmamalıdır. Bundan netice, haksız fiil ya da sebepsiz zenginleşmeden kaynaklanan ilişkiler bu hükmün kapsamı dışında tutulmuştur. İkinci olarak, kanunda bu kuralın aksine herhangi bir düzenlemenin bulunmaması gerekir²⁶¹. Eğer, kanunda taraflar arası sözleşmenin ticari sayılmasının engelleyecek aksi bir düzenleme varsa bu kural işlemeyecektir.

Gerçek kişi tacir, yaptığı sözleşmenin ticari işletmesi ile ilgili olmadığını bildirirse dahi, sözleşmenin karşı tarafının tacir olması durumunda, sözleşme TTK m. 19/2 gereğince ilk tacir bakımından da ticari iş sayılmaya devam eder^{262,263}. Örneğin, bir gerçek kişi tacir kendisi için bir otomotiv bayisinden araba satın alırsa, bu satım sözleşmesi TTK m. 19/2'deki düzenleme dolayısı ile sözleşmenin her iki tarafı için de ticari iş sayılacaktır²⁶⁴. Ancak buna rağmen, özel hayatında kullanmak üzere araba alan gerçek kişi tacir ise tüketici sayılacak ve Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunda öngörülen hükümlerden yararlanmaya devam edecektir²⁶⁵.

Türk Ticaret Kanunu'nda yer alan bazı hükümler (TTK m. 8/2, 3, ile 18/3, 22 ve 23) işin ticari sayılmasıyla ilgili olmayıp, hükmün uygulanabilmesi için tarafların veya yerine göre sadece borçlunun tacir olmasını şart koşturmaktadır²⁶⁶.

---

²⁶¹ "Aksine hüküm" örneği olarak, TTK m. 7 ve 8/2 ile HMK m. 222/3'teki düzenlemeler gösterilebilir, **ÜLGEN (HELVACI/KENDİGELEN/KAYA/ERTAN N.)**, s. 66.

²⁶² **ARKAN**, s. 67.

²⁶³ Ticari işletmeyi ilgilendirmesi sebebiyle ticari işin varlığından bahsedilen durumlarda, iş, bir taraf için ticari iş iken diğer taraf için adi olabilmektedir. Böyle bir durumda TTK m. 19/2 gereği iş her iki taraf açısından da ticari sayılacaktır (**YEŞİLTEPE**, s. 47 ve dn. 18).

²⁶⁴ Ancak, bu satım sözleşmesi her iki tarafın ticari işletmesiyle ilgili olmadığı için uyumsuzluk halinde ticari sayılmaz ve ticaret mahkemesinde görülmez (TTK m. 4/1) (**BİLGİLİ/DEMİRKAPI**, s. 55).

²⁶⁵ **ORTAÇ**, s. 123; **ARKAN**, s. 67.

²⁶⁶ **ARKAN**, s. 67-68.

III. TİCARİ İŞLERDE FAİZİN ÖZELLİKLERİ

A. Ön Görülmemiş Olsa Dahı Faize Hak Kazanılması

Türk Borçlar Kanunu m. 387/1'deki düzenleme uyarınca, ticari olmayan tüketim ödöncü sözleşmesinde, taraflarca kararlaştırılmış olmadıkça (anapara) faiz istenemez. Buna karşılık düzenlemenin ikinci fıkrasında, ticari nitelikteki tüketim ödöncü sözleşmesinde, taraflarca kararlaştırılmamış olsa bile faiz istenebilir şeklinde düzenlenmiştir.

Düzenlemenin ikinci fıkrası, ticari işin nimetlerindedir. Buna göre, tacir olan veya olmayan bir kişiye, ticari işletmesiyle ilgili bir iş veya hizmet görmüş olan kişi, *sözleşmede öngörölmemiş olsa bile*²⁶⁷ verdiği avanslar ile yaptığı giderler için ödeme tarihinden itibaren faiz isteyebilecektir (TTK m. 20)²⁶⁸. Ancak bu durumda faiz oranı belirlenmemiş olduğundan kanuni faiz oranı uygulanacaktır (3095 sayılı Kanun m. 1/1)²⁶⁹.

B. Bileşik Faizin (Faize Faiz Yürütölmesi) Uygulanabilmesi

Türk Borçlar Kanunu m. 388/3'teki düzenlemeyle, Türk Hukukunda²⁷⁰ *bileşik faiz yasağı (faize faiz işletilmesi)* ilke olarak kabul edilmiştir. Diğer bir ifadeyle, adi işlerde bu düzenleme uyarınca Türk Hukukunda faize faiz yürütölmesi yasaklanmıştır. Bu hükme göre, bileşik faize yönelik anlaşmalar ister faizin doğumundan önce ister faizin doğumundan sonra yapılın geçersiz olacaktır²⁷¹. Aynı doğrultuda 3095 sayılı Kanunun m. 3/1'deki düzenleme ile kanuni faiz ve temerrüt faizi hesaplanırken bileşik faiz istenemeyeceği esası getirilmiştir. 3095 sayılı Kanunun m. 3/2'de ise, TTK hükümleri saklı tutulmuştur. Yani Faize ilişkin 3095 sayılı Kanun da TBK' ya paralel bir düzenlemeyle faize faiz yürütölmelerini Türk Ticaret Kanunu'ndaki istisnalar dışında yasaklamıştır.

²⁶⁷ ARKAN, s. 76; KARAHAN, s. 57.

²⁶⁸ ÇEKER, s. 52; "TTK m. 20' de öngörölen faiz, anapara faizidir" (BİLGİLİ/DEMİRKAPI, s. 59).

²⁶⁹ AYHAN/ÖZDAMAR/ÇAĞLAR, s. 74.

²⁷⁰ ÜLGEN (HELVACI/KENDİGELEN/KAYA/ERTAN N.), s. 87.

²⁷¹ HELVACI/KAYA (ÜLGEN/KENDİGELEN/ERTAN N.), s. 87.

Öte yandan, TTK m. 8/2' de, (e)TTK'nın ticari ödünç sözleşmelerinde sadece borçluyu esas alan uygulamasından vazgeçilmiş ve her iki tarafında tacir olması esası getirilmiştir²⁷². Düzenlemenin üçüncü fıkrasında, tüketicinin korunmasına ilişkin hükümler saklı tutulmuş, dördüncü fıkrada ise, iki ve üçüncü fıkralara aykırı olarak yapılan bileşik faiz uygulamalarının yok hükmünde olacağı belirtilmiştir²⁷³.

Ayrıca belirtmek gerekir ki, (e)TTK da deniz ödücünde bileşik faiz uygulanması kabul edilmişken ((e)TTK m. 1159, 1162 ve 1167/2), 6102 sayılı TTK' da, deniz ödücüne ilişkin hükümlere yer verilmediğinden, artık bu konuya ilişkin olarak bileşik faiz uygulanması mümkün olamayacaktır²⁷⁴.

Türk Ticaret Kanunu üç istisnai durumda bileşik faiz uygulaması kabul edilmiştir²⁷⁵. Buna göre;

Cari Hesaplarda: Tarafları tacir olmak ve üç aydan aşağı olmamak üzere (TTK' da düzenlendiği için ticari iş sayılan) cari hesaplarda (TTK m. 89 vd), faize faiz yürütülmesi mümkündür (TTK m. 8/2; 96)²⁷⁶.

Her İki Taraf Bakımından Ticari İş Niteliğinde Olan Ödünç Sözleşmelerinde: Her iki tarafı da tacir olmak ve üç aydan aşağı olmamak üzere, yine her iki taraf açısından da ticari iş niteliğindeki ödünç sözleşmelerinde faize faiz yürütülebilir (TTK m. 8/2).

Kambiyo Senetlerinde Müracaat Hakkının Kullanılmasında: Kambiyo senetlerine ilişkin olarak, senedin vadesinde ödenmemesi halinde senedin hamili, müracaat borçlularına başvurarak senedin bedelini ve eğer şart kılındıysa işlemiş faizini, vadesinden (TTK m.725/1, b ve 778) veya ibraz gününden (TTK m. 810/1, b)

---

²⁷² KENDİGELEN, s. 42,

²⁷³ *Kendigelen'e göre;* TTK m. 8/4'te geçen "yok hükmündedir" ibaresi, hukuk tekniği açısından isabetsiz olmuştur. Anılan ifade, "kesin hükümsüzlük" olarak anlaşılmalıdır (KENDİGELEN, s. 42-43).

²⁷⁴ HELVACI/KAYA (ÜLGEN/KENDİGELEN/ERTAN N.), s. 90.

²⁷⁵ (E)TTK'da bileşik faiz uygulaması, borçlusu tacir olan cari hesap ve ticari ödünç sözleşmelerinde kabul edilmişti. Ancak, TTK her iki tarafında tacir olması şartını getirmiştir.

²⁷⁶ "Cari hesap bakımından gerçek anlamda bir bileşik faiz uygulamasından bahsetmek doğru değildir. Zira hesap devreleri sonunda kabul edilen bakiye yeni bir borçtur dolayısıyla yeni bir anaparadır. Bu nedenle cari hesaplara ilişkin faiz uygulaması, oluşan yeni anaparaya faiz uygulanması olarak değerlendirilmelidir" HELVACI/KAYA (ÜLGEN/KENDİGELEN/ERTAN N.), s. 88).

itibaren işlemeye başlayan temerrüt faizini, protesto masrafları ile komisyon ücretini isteyebilir. Hamilin bu müracaatı üzerine ödemede bulunan müracaat borçlusunu, kendinden önce gelen kişilere rücu ederek ödediği masraf, komisyon, ceza ve faizlere ilişkin olarak tekrar faiz isteyebilir (TTK m. 726, 778/1-d, 818/1-1)^{277,278}.

C. Faiz Oranlarının Serbestçe Belirlenebilmesi

Pozitif hukukumuzda faiz oranlarının tespiti bakımından uygulanacak özel nitelikteki kanun, halen yürürlükte olan 3095 sayılı Kanun'dur.

Bu Kanunda yer alan faiz oranlarına ilişkin hükümler tamamlayıcı niteliktedir. Kanunda, adi ve ticari işlerde anapara faizi (3095 sayılı Kanun m. 2/2'deki istisna hariç), yönünden fark bulunmadığı gibi adi işlerde anapara ve temerrüt faizi oranları arasında fark bulunmamaktadır²⁷⁹.

Ticari işler sayılmaya bağlanan sonuçlardan olan faizin oranı, ticari işlerde, TTK m. 8/1 uyarınca, tarafların iradeleri ile serbestçe belirlenir.

Ancak, Türk Borçlar Kanunu'nun m. 88/2 ve 120/2 ile faiz oranına ilişkin olarak getirilen sınırlamaların ticari işlerde geçerli olup olmadığı hususu öğretilerde tartışılmalı olduğu gibi, uygulamada da farklı kararların ortaya çıkmasına sebep olmaktadır.

Öğretilerde ileri sürülen bir görüşe göre, TBK'nın faiz oranlarının sınırlandırılmasına ilişkin olarak getirdiği hükümler hem adi hem de ticari işlere uygulanmalıdır²⁸⁰. Bu görüş taraftarlarından bir kısmı TBK'nın faiz sınırlamalarına

²⁷⁷ ARKAN, s. 77, 81-82; ÖZTAN, s. 143-144; AYHAN/ÖZDAMAR/ÇAĞLAR, s. 76.

²⁷⁸ "Müracaat hakkının kullanılması halinde, 3095 sayılı K. m. 2/2 ye dayanarak TCMB'nin kısa vadeli avanslar için uyguladığı faiz oranı üzerinden temerrüt faizi talep edilebilir. Bu durumda müracaat borçlusunun ağır bir yük altına gireceği söylenemez. Zira ödeme yapan müracaat borçlusunu esasen ödediği tutarın tamamını senedi vadesinde ödemediği için müracaat hakkının kullanılmasına sebep olandan talep etme imkânına sahiptir" (ARKAN, s. 81-82); Ancak, *Helvacı/Kaya*, bu gerekçeyi doğru bulmamaktadır. Anılan yazarlara göre; "kambiyo senedi ile borçlanmanın gereği olarak kendisinden önce gelenlerden tahsil imkânı bulunmasa dahi müracaat borçlusunu bu sonuca katlanmak zorundadır. Ayrıca, kambiyo senedinin özelliklerini bilerek borç altına giren müracaat borçlusunun durumunun ağırlaştığı ileri sürülemez" HELVACI/KAYA (ÜLGEN/KENDİGELEN/ERTAN N.), s. 100).

²⁷⁹ KIRKBEŞOĞLU, s. 157.

²⁸⁰ ZEVLİLİLER/ERTAŞ/HAVUTÇU/AYDOĞDU/CUMALIOĞLU, s. 287; AYDOĞDU, s. 95; ALTOP Atilla; "Borçlar Kanununa Getirilen Yenilikler", (Seminer), İzBD., Borçlar Kanunu Özel Sayısı, İzmir, 2012, S.2, s. 16-17.

ilişkin 88 ve 120. madde gerekçelerine dayanmaktadır. Buna göre, Kanun koyucu herhangi bir ayrıma gitmeden “...emredici nitelikteki bu hükümler uygulamada örnekleri sıkça görülen olağanüstü faiz oranları karşısında, borçluların korunmaları amaçlanmıştır” şeklindeki madde gerekçelerinden hareketle bu korumanın özellikle banka kredisi kullanan tacirlere de teşmil ettirilmesi gerekir. Dolayısıyla TBK’ da ki bu sınırlamalar ticari işlerde faizde de geçerli olmalıdır²⁸¹.

Bu görüş taraftarlarına göre, uygulamada yaşanan sorunların çoğu ticari işlerden doğmakta ve ticari (işlerde) faiz de uygulamanın çok büyük bir kısmını kapsamaktadır. O nedenle, TBK 88 ve 120. madde hükümlerinin ticari işlere uygulanamayacağına kabul edilmesi, bu düzenlemelerin büyük ölçüde amacını yitirmesine neden olacaktır²⁸².

Bu görüşteki yazarlardan bir kısmının bir diğer dayanağı ise, TTK’nın 9. maddesinde geçen “*ilgili mevzuat*” kavramı, TBK’yi de kapsamaktadır. Dolayısıyla, TBK’nin oran sınırlamasına ilişkin bu hükümleri emredici olduğundan ticari işlerde faize de uygulanmalıdır²⁸³.

Bu görüş taraftarlarından **Kirkbeşoğlu’na göre**; TBK’nin bu emredici hükümlerinin (TBK m. 88/2, 120/2) adi işlerde uygulanması karşısında ticari işlerde uygulanmaması halinde, ticari işlerde tacir olmayan faiz borçlusunu, adi işlerdeki faiz borçlusuna nazaran dezavantajlı bir duruma sokarak eşitlik ilkesi ihlal edilmiş olacaktır. İşte bu nedenle, gerek TTK m. 8 ile m. 9 arasındaki uyumsuzluğu gidermek, gerekse de, adi ve ticari işlerde uygulanacak faiz oranına ilişkin üst sınır açısından birliği sağlamak adına, TTK m. 8/1’in ya da TBK m. 88 ve 120’nin faiz oranlarına üst sınır koyan hükümlerinin ilga edilmesi gerekmektedir²⁸⁴.

---

²⁸¹ Yargıtay 13. HD, T. 18.09.2013, 2013/8534E, 2013/21921K. sayılı kararında; *TBK m. 88 ve 120’nin emredici nitelikte olduğunu ve resen dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir*. Aynı doğrultuda kararlar için, bkz. **AYDOĞDU/AYAN**, s. 353-360 ile 381-398; aksi yönde kararlar için bkz. **AYDOĞDU/AYAN**, s. 399-406.

²⁸² **YAĞCI, Kürşat**; “Anapara Faizi ve Temerrüt Faizine Üst Sınır Getiren TBK m. 88 ve TBK m. 120 Hükümlerinin Ticari Faizler (TTK m. 8 ve TTK m. 9) Bakımından Uygulanabilirliği”, İÜHFM, C. LXXI, S. 2, 2013, s. 432.

²⁸³ **AYDOĞDU**, s. 97.

²⁸⁴ **KIRKBEŞOĞLU**, s. 161-162, 169.

Yargıtay 13. hukuk dairesi, TBK'nın faiz oranlarına ilişkin sınırlamalarının ticari işlere uygulanması gerektiğine karar vermektedir²⁸⁵.

Öğretide ileri sürülen diğer bir görüşe göre; faize ilişkin olarak TBK'nın 88. ve 120. maddeleri ile TTK'nın 8/1 ve 9/1 maddeleri arasında bir uyumsuzluk bulunmaktadır. Bu uyumsuzluk uygulamada bir takım sorunları da beraberinde getirecektir. Bu nedenle kanun koyucunun bu uyumsuzluğu gidermesi gerekir²⁸⁶.

Karşıt görüşteki yazarlara göre ise; TTK'nın 8. maddesinde geçen "ticari işlerde faiz serbestçe belirlenir" ve ayrıca, "tüketicinin korunmasına ilişkin hükümler saklıdır" biçimindeki ifadeler nedeniyle, TBK'nın faiz oranlarını sınırlamaya ilişkin hükümleri, ticari işlerde geçerli değildir²⁸⁷. TTK'nın bu hükmüyle, ticari yaşamın gerektirdiği serbestlik benimsenmiş ve özellikle tüketicinin korunmasına ilişkin mevzuatın saklı olduğu belirtilmek suretiyle, bu esas vurgulanmıştır. Aksi görüşün kabulü halinde, hükmün üçüncü fıkrasında geçen "Tüketicinin korunmasına ilişkin hükümler saklıdır" biçimindeki kuralın hiçbir anlamı kalmayacaktır. Zira, TBK'daki sınırlama, ticari işlerde de etkili ise, tüketicinin korunmasına ilişkin mevzuatın getirdiği sınırlamanın etkisini sürdürdüğünün TTK içinde belirtilmesi anlamsız olacaktır. TBK'nın 120. maddesine rağmen, tüketicilerin korunmasına ilişkin mevzuatta kabul edilen ve tüketiciler yararına faiz sınırlamaları getiren özel hükümler TTK m. 8/3 gereği zaten uygulama alanı bulacaktır²⁸⁸. Yargıtay 19. HD, 18.02.2013 tarihli kararında bu görüş doğrultusunda hüküm kurmuştur²⁸⁹. Kararda

²⁸⁵ Yargıtay 13.HD, T. 22.11.2012, 2012/17865E, 2012/26319K, sayılı kararı, www.kazanci.com, (Erişim T. 28.10.2013); Yargıtay 13. HD, T. 13.01.2014, 2013/21286E,2014/182K sayılı kararı (YHD., 2014, C. 9, S. 95, s. 177-178); Yargıtay 15. HD, T. 09.10.2013, 13/3943-5537 sayılı kararı; aynı doğrultuda diğer kararlar için bkz. **AYDOĞDU/AYAN**, s. 381-399.

²⁸⁶ **MOROĞLU, Erdoğan**; "Türk Borçlar Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu Tasarıları", İBD., S.2006/1, C. 19, s. 4-6; **Moroğlu**, bu uyumsuzluğun TBK ve TTK'nın faize ilişkin düzenlemelerinin birlikte yapılarak aşılabileceğini ileri sürmektedir. Yazara göre, bu amaçla; "TBK' da, TTK ve diğer kanunların faize ilişkin hükümleri saklı tutularak, faize ilişkin genel hükümlere yer verilmesi, TTK' da ise özel ticari faiz hükümlerinin düzenlenmesi ve ardından 3095 sayılı Kanunun ilga edilmesi gerekir" **MOROĞLU, Erdoğan**; 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu, Değerlendirme ve Öneriler, B.7, İstanbul, 2012, s. 30-31.

²⁸⁷ **AYAN**, s. 779; **OĞUZMAN/ÖZ**, C.1, s. 317-318, 523; **NOMER**, s. 251; **KILIÇOĞLU**, s. 605; **KARAHAN**, s. 58; **AYHAN/ÖZDAMAR/ÇAĞLAR**, s. 74-76; **HELVACI/KAYA (ÜLGEN/KENDİGELEN/ ERTAN N.)**, s. 90-94; **ARKAN**, s. 80.

²⁸⁸ **AYAN**, s. 780.

²⁸⁹ Yargıtay 19. HD'nin bu konuya ilişkin olarak tespit ettiğimiz tüm kararları bu yöndedir; T. 30.06.2015, E. 2015/3157, K. 2015/9709 sayılı kararında; "Dava genel kredi sözleşmesinden

özetle; “... TBK’nın faiz sınırlamasına ilişkin hükmünün ayırım gözetmeksizin ticari işlerde de uygulanacağını savunulmakta ise de, Dairemizin uygulaması TBK’nın 88 ve 120. maddelerinde akdi ve temerrüt faizi ile ilgili sınırlamaların ticari işlerde uygulanamayacağı yönündedir. Zira, 01/07/2012 tarihinde yürürlüğe giren 6102 sayılı TTK’nın 8/1. maddesinde ticari işlerde faiz oranının serbestçe belirleneceği hükme bağlanmış, aynı maddenin 3. fıkrasında ise tüketicinin korunmasına ilişkin hükümler saklı tutulmuş, başkaca bir istisna getirilmemiştir. Aynı Kanunun 9. maddesinde, ticari işlerde; kanuni, anapara ile temerrüt faizi hakkında ilgili mevzuat hükümlerinin uygulanacağı hükme bağlanmıştır. Anılan Yasa hükmünde sözü edilen ilgili mevzuat olarak 3095 sayılı K. hükümlerinin amaçlandığının ve TTK’nın 8. ve 9. maddelerinin ticari işlerde bakımından özel hüküm niteliğinde olduğundan ticari işlerde bu hükümlerin uygulanması gerektiğinin, başka bir anlatımla 6098 sayılı TBK’nın 88 ve 120. maddeleri hükümlerinin ticari işlerde uygulanamayacağını kabulü gerekir”²⁹⁰. Yargıtay HGK, T. 15.05.2015, 2013/2249E, 2015/1362K. sayılı kararında aynı yönde hüküm kurmuştur²⁹¹.

---

kaynaklanıp ticari kredi uyumsuzluğuna dayandığından somut olayda faiz TTK’nın 8. maddesi uygulanır. Yani ticari işlerde faiz serbestçe kararlaştırılır. Somut olayda 6098 sayılı TBK’nun 88. ve 120. maddelerinin uygulama yeri bulunmamaktadır”, 19. HD, T. 12.05.2015, E. 2014/13575, K. 2015/7002; 19. HD, T. 12.01.2015, E. 2014/15885, aynı doğrultuda diğer kararlar için bkz. <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm>, (Erişim T. 18.11.2014); Yargıtay 12. HD, T. 22.01.2015, 2014/23693E, 2015/1515K. sayılı kararında aynı yönde hüküm kurmuştur; “1.7.2012 tarihinde yürürlüğe giren 6102 Sayılı TTK’nın 8/1. maddesinde ticari işlerde faiz oranının serbestçe belirleneceği hükme bağlanmış, aynı maddenin 3. fıkrasında ise tüketicinin korunmasına dair hükümler saklı tutulmuş, başkaca bir istisna getirilmemiştir. Aynı Kanunun 9. maddesinde, ticari işlerde; kanuni, anaparayla temerrüt faizi hakkında ilgili mevzuat hükümlerinin uygulanacağı hükme bağlanmıştır. Anılan Yasa hükmünde sözü edilen ilgili mevzuat olarak 3095 Sayılı Kanun hükümlerinin amaçlandığının ve 6102 Sayılı TTK’nın 8. ve 9. maddelerinin ticari işler bakımından özel hüküm niteliğinde olduğundan ticari işlerde bu hükümlerin uygulanması gerektiğinin, başka bir anlatımla 6098 Sayılı TBK’nın 88. ve 120. maddesi hükümlerinin ticari işlerde uygulanamayacağını kabulü gerekir”, <http://legalbank.net/belge/y-12-hd-e-2014-23693-k-2015-1515-t-22-01-2015-icra-emrinde-takip-tarihinden-sonrasi-icin-istenen-isl/1473171/ticari+i%C5 %9Flerde+faiz>, (Erişim T. 10.05.2016)

²⁹⁰ Yargıtay 19. HD, T. 18.02.2013, 2013/8556E, 2013/12306K. sayılı kararı, (Erişim) www.legalbank.net, 08.11.2013; aynı doğrultuda, Yargıtay 8. HD, T. 18.03.2014, 16688/4505 sayılı Karar (GÖZÜTOK, s. 168); benzer kararlar için bkz. **AYDOĞDU/AYAN**, s. 399-406;.

²⁹¹ “01/07/2012 tarihinde yürürlüğe giren 6102 sayılı TTK’nın 8/1. maddesinde ticari işlerde faiz oranının serbestçe belirleneceği hükmüne aynı maddenin 3. fıkrasında tüketicinin korunmasına ilişkin hükümlerin saklı tutulacağına ilişkin bir istisna getirilmiş ise de başkaca bir istisna bulunmamaktadır. Aynı Kanunun 9. maddesinde, ticari işlerde kanuni, anapara ile temerrüt faizi hakkında ilgili mevzuat hükümlerinin uygulanacağı hükme bağlanmıştır. Anılan yasa hükmünde sözü edilen ilgili mevzuatın 3095 sayılı yasa hükümleri olduğunun, akdi faiz oranı yönünden bir sınırlama getirmediğinin ve 6102

Öğretide genel kabul gören ve bizimde katıldığımız görüş ticari işlerde faizin serbest olduğu yönündeki görüştür. Zira, ilk görüşün kabulü TTK m. 8'in gerekçesinde de belirtildiği gibi, ticari işlerde faiz oranlarının serbestçe belirlenmesi ilkesinin, dolayısı ile TTK'nın temel ilkelerinden birinin kabul edilmemesi anlamına gelir²⁹². Ayrıca TTK m. 9'un²⁹³ atıfta bulunduğu "*ilgili mevzuat*", 3095 sayılı Kanun'dur. TTK m. 8, ticari işlere ilişkin özel bir düzenleme olup TBK'nın ilgili maddeleri bünyelerine uygun düştüğü ölçüde uygulama alanı bulabilir²⁹⁴. Bu nedenle "*ilgili mevzuat*" kavramına TBK'nın da dâhil edilmesi mümkün değildir²⁹⁵. Başka bir ifadeyle, "*ilgili mevzuat*" kavramıyla, faizin hesaplanması, şartları, hükümleri vb. konulara ilişkin düzenlemeler kastedilmiş olup bu ifade, TBK'nın faize ilişkin hükümlerinde yer alan üst sınırlara atıfta bulunulduğu şeklinde yorumlanamaz²⁹⁶. Aksi durumda, TBK m. 88/1 ve 120/1'de yer alan "*yürürlükteki mevzuat*" şeklindeki atıftan da sadece 3095 sayılı Kanununun anlaşılması gibi anlamsız ve hatalı bir sonuç ortaya çıkar. Bununla birlikte, TTK'nın 9. maddesinin gerekçesi nazarı dikkate alındığında, anılan hükümde yer alan "*ilgili mevzuat*" kavramının genel kanun niteliğindeki TBK'yı da kapsadığı neticesine varılamaz²⁹⁷. Ayrıca, TTK, TBK ile aynı anda yürürlüğe giren özel hüküm niteliğinde bir düzenleme olduğundan aksi düşüncenin kabulü halinde, kanun koyucunun TTK m. 8'deki düzenlemesinin herhangi bir anlamı olmayacaktır²⁹⁸. İşte bu gerekçelerle ticari işlerde faiz oranının serbestçe kararlaştırılabileceğine ilişkin TTK'nın 8. maddesi nedeniyle TBK'da faiz oranlarına ilişkin olarak yer alan üst sınırların (m. 88/2; 120/2)

---

sayılı TTK'nın 8. ve 9. maddelerinin ticari işler bakımından özel hüküm niteliğinde olup ticari işlerde bu hükümlerin uygulanması gerektiğinin, başka bir anlatımla 6098 sayılı TBK'nın 88. ve 120. maddeleri hükümlerinin ticari işlerde uygulanamayacağıın kabulü gerekir" http://legalbank.net/belge/y-hgk-e-2013-2249-k-2015-1362-t-15-05-2015-tacir-olan-taraflar-arasinda-akdedilen-kira-sozlesmesinde/1524178/YARGITAY+HUKUK+GENEL+KURULU+Esas+Numaras%C4%B1+2013_2249+Karar+Numaras%C4%B1+2015_1362+Karar+Tarihi+15+05+2015, (Erişim T. 10.05.2016).

²⁹² ORTAÇ, s. 127.

²⁹³ YAĞCI' ya göre; "TTK m. 9'da anapara faizi, temerrüt faizi ve kanuni faiz terimlerinin bir arada kullanılmış olması kanun yapma tekniği açısından da zafiyet içermektedir" (YAĞCI, s. 429).

²⁹⁴ HELVACI/KAYA (ÜLGEN/KENDİGELEN/ERTAN N.), s. 91.

²⁹⁵ ORTAÇ, s. 126-127.

²⁹⁶ YAĞCI, s. 433.

²⁹⁷ ORTAÇ, s.126.

²⁹⁸ HELVACI/KAYA (ÜLGEN/KENDİGELEN/ERTAN N.), s. 91-92.

sadece adi işlere ilişkin emredici düzenlemeler olduğu ve ticari işlerde faize uygulanmaması gerektiği görüşündeyiz²⁹⁹.

Bu itibarla, taraflar sözleşmeyle, ticari işlerde hem anapara hem de temerrüt faizi oranlarını TTK m. 8/1 gereği serbestçe belirleyebilir. Ancak, ticari işler açısından, uygulama ve öğretide kabul edildiği üzere ve TTK m. 18/2 gereği tacirlerin basiretli davranmaları gerektiği şeklindeki ilke de göz ardı edilmeden TMK m. 2 ile TBK m. 26, 27 ve 28 (...zarar görenin zor durumda kalmasından³⁰⁰...)’deki düzenlemeler ticari işlerde faiz açısından, sınırlamaya ilişkin düzenlemeler olarak kabul edilebilir^{301,302}.

IV. TİCARİ İŞLERDE FAİZ ORANI

A. Genel Olarak

Türk Ticaret Kanunu’nun 8. ve 9. maddelerindeki düzenlemeler ile ticari işlerde faiz oranlarına ilişkin olarak özel bir düzenleme getirmiştir. Bu düzenlemeler çerçevesinde ilgili mevzuat hükümleri de dikkate alınarak konu incelenecektir.

B. Ticari İşlerde Anapara Faizi Oranı

1. Sözleşme ile Kararlaştırılan Anapara Faiz Oranı

Türk Ticaret Kanunu’nun m. 8/1’deki düzenleme uyarınca, ticari işlerde faiz oranı taraflarca serbestçe kararlaştırılabilir. Bu serbestîyetin sınırı daha önce de belirttiğimiz gibi emredici hükümlerdir³⁰³.

Uygulamada, özellikle bankalarla yapılan sözleşmelerde, faiz oranını belirleme yetkisi taraflardan birine (bankaya) bırakılmaktadır. İşte faiz oranını belirleme yetkisi

²⁹⁹ Bkz. Aynı doğrultuda, yargıtay, 29.01.1930 tarih, 193/23 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararında, “Ticari iş ve muamelelerde mukavele ile belirtilecek faiz miktarı serbest olup Murabaha Nizamnamesine bağlı değildir”(DOMANIÇ, Munzam Zarar, s. 45).

³⁰⁰ HELVACI/KAYA (ÜLGEN/KENDİGELEN/ERTAN N.), s. 100.

³⁰¹ DOMANIÇ, Munzam Zarar, s. 50.

³⁰² Yargıtay HGK, T. 31.03.2004, 2004/12-162E, 2004/183K. sayılı Kararı (İBD., S.1, s. 145).

³⁰³ ORTAÇ, s. 128.

kendisine tanınan kişi bu yetkisini TMK m. 2 çerçevesinde kullanmalıdır³⁰⁴. Buna göre, tarafların belirlediği faiz oranları başta TMK m. 2 olmak üzere, TBK m. 26, 27 ve 28'deki düzenlemelere uygun olmak koşulu ile kural olarak geçerli kabul edilecektir.

Türk Ticaret Kanunu m. 9' a göre ise ticari işlerde, kanuni, anapara ile temerrüt faizi hakkında ilgili mevzuat hükümleri uygulanır. İlgili mevzuat 3095 sayılı Kanun olduğuna göre bu Kanunda belirtilen hükümler uygulama alanı bulacaktır.

2. Kanunda Öngörülen Anapara Faiz Oranı

a. Türk Parası Bakımından

Ticari işlerde anapara faiz oranını, taraflar sözleşmede belirlememişse Kanuni faiz oranı uygulanır (3095 s. Kanun m. 1). Daha önce belirttiğimiz gibi 01.01.2006 tarihinden itibaren yasal anapara faizi oranı, 3095 sayılı Kanun'un m. 1 gereğince yıllık % 9'dur³⁰⁵.

b. Yabancı Para Borçları Bakımından

3095 sayılı Kanunu'nun 4/A maddesi uyarınca, yabancı para borçlarında, sözleşmede daha yüksek anapara faizi oranı kararlaştırılmamışsa, devlet bankalarının o yabancı para ile açılmış bir yıl vadeli mevduat hesabına ödediği en yüksek faiz oranı uygulanır (3095 s. Kanun m. 4/a). Buna göre, 09.12.2011-11.05.2016 tarihleri arasında, € için uygulanacak anapara ve temerrüt faizi oranı, % 7; USD için yine % 7' dir³⁰⁶.

³⁰⁴ **POROY/YASAMAN**, s. 100; "Kredi sözleşmesinde bankaya tek taraflı yetki, ...hakkın kötüye kullanılması şeklinde kullanılıp kullanılmadığı hususu tespit edilmelidir" Yargıtay 11. HD, T. 23.11.2004, 2203/11431 sayılı kararı (**ERİŞ**, C. I, s. 568).

³⁰⁵ 01.01.2006'dan itibaren yasal faiz oranı % 9'dur (RG, T. 30.12.2005, S. 26039)

³⁰⁶ <http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/a272cd52-afb9-413c-8116-USDkam8b282d3b57df/.html?MOD=AJPERES>, (Erişim T. 14.05.2016).

C. Temerrüt Faiz Oranı

1. Sözleşme ile Kararlaştırılan Temerrüt Faiz Oranı

Ticari işlerde, anapara faizinde olduğu gibi temerrüt faizinde de taraf iradeleri esas alınmıştır. TTK m. 8/1'de ki düzenlemeye göre, taraflar sözleşme ile temerrüt faizi oranını serbestçe kararlaştırabilirler. Burada da anapara faizinde olduğu gibi, somut olayın özellikleri, tacirlerin basiretli davranması gerektiği ilkesi de dikkate alınarak başta TMK m. 2 olmak üzere, TBK m. 26, 27, 28 ve 138. maddelerindeki düzenlemeler göz ardı edilmemelidir.

3095 sayılı Kanun'un m. 2/3'teki düzenleme uyarınca, taraflar anapara faiz oranını belirlemiş ancak, temerrüt faiz oranını belirlememiş ve sözleşmede belirlenen anapara faiz oranı da, 3095 sayılı Kanunun m.1/1'de öngörülen orandan daha fazla ise, temerrüt faiz oranı, anapara faiz oranından daha az olamaz.

2. Kanunda Öngörülen Temerrüt Faiz Oranı

a. Türk Parası Bakımından

Bu konu, 3095 sayılı Kanun m. 2/2'de düzenlenmiştir. Ticari işlerde temerrüt faiz oranı sözleşmede kararlaştırılmamış ise, 3095 sayılı Kanun m. 2/1' deki düzenleme gereği, bir önceki yılın 31 Aralık günü Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın kısa vadeli avanslar için uygulanan faiz oranından temerrüt faizi istenebilir. Düzenleme, yasal ticari temerrüt faizi oranını, merkez bankasının uyguladığı avans faiz oranına bağlamıştır. Buna göre, bir önceki yılın 31 Aralık günü uygulanan avans faizinin tespiti yapılır ve bu oran, 1 Ocak'tan itibaren yasal ticari temerrüt faizi olarak kabul edilir. Diğer bir ifadeyle, yılın ilk yarısı için bu oran esas alınır. Ardından 30 Haziran gününe ait avans faiz oranı tespit edilir. 30 Haziranda tespit edilen avans faiz oranı 31 Aralıkta tespit edilenden 5 puan ve daha fazla (+/-) farklı değilse, 30 Haziran-31 Aralık arası da bu oran (31 Aralık' ta tespit edilen) uygulanmaya devam eder. 30 Haziran'da tespit edilen fark 5 puandan daha fazla (+/-) farklı ise 30 Haziran ile 31 Aralık arası bu yeni oran uygulanır.

3095 sayılı Kanun 2/2' ye göre, 31 Aralık dönemlerinde ise 5 puanlık farka değil, 31 Aralık tarihinde faizin yasal faizden yüksek olup olmamasına bakılmaktadır. Uygulamada ise, bu ayırlara dikkat edilmeden (tarih ve puan farklarına bakılmadan) merkez bankasınca yapılan değişiklik tarihlerinden itibaren avans faizi uygulanarak Kanuna aykırı işlem yapılmaktadır³⁰⁷. Ayrıca mahkemece ticari temerrüt faizinin avans oranı üzerinden ödenmesine karar verilmesi alacaklının bunu talep etmesine bağlıdır³⁰⁸

31 Aralık 2014 tarihinde Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın kısa vadeli avanslar için uyguladığı faiz oranı % 10.50 olarak belirlenmiştir³⁰⁹.

b. Yabancı Para Borçları Bakımından

Yabancı para borçlarında, sözleşmede daha yüksek temerrüt faizi oranı kararlaştırılmamışsa devlet bankalarının o yabancı para ile açılmış bir yıl vadeli mevduat hesabına ödediği en yüksek faiz uygulanır (3095 s. Kanun m. 4/A)³¹⁰. Buna göre tarafların sözleşme ile belirledikleri oran devlet bankaların o yabancı para ile açılmış bir yıllık mevduat hesaplarına ödedikleri orandan daha yüksek ise iradi oran dikkate alınacak daha düşükse devlet bankalarının belirlediği oran uygulanacaktır.

V. TİCARİ İŞLETMELER ARASINDA MAL VE HİZMET TEDARİKİ SÖZLEŞMELERİNDE BORÇLUNUN TEMERRÜDÜ VE UYGULANACAK TEMERRÜT FAİZİNE İLİŞKİN DÜZENLEME

A. Genel Olarak

Türk Ticaret Kanunu'nun 1530. maddesinin 2 ilâ 8. fıkraları arasında esas itibariyle, ticari işletmeler arasında mal ve hizmet tedarikinde geç ödemeye ilişkin olarak, ödeme borçlusunun temerrüdünün şartları ve temerrüdün sonuçları açısından genel düzenlemelerden (TBK m. 117 vd. - TTK m. 10) farklı ve ticari hayatın

³⁰⁷ AYDOĞDU/AYAN, s. 230.

³⁰⁸ Yargıtay 19. HD, T. 23.10.2003, 317/16447 sayılı Kararı (AYDOĞDU/AYAN, s. 230-231, dn. 450).

³⁰⁹ <http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TCMB+TR/TCMB+TR/Main+Menu/Para+Politikasi/Re eskont+ve+Avans+Faiz+Oranlari>, (Erişim T. 25.03.2015).

³¹⁰ <http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/a272cd52-afb9-413c-8116-f8b282d3b57d/USD kam.html?MOD=AJPERES>, (Erişim T. 09.04.2015).

gerekleri de düşünülerek düzenlenmiştir^{311,312}. Düzenlemenin kaynağı, AB'nin 2000/35 sayılı Ticari İşlemlerde Geç ödemelerle Mücadele Hakkındaki Yönerge'nin yerini alan aynı isimli 16.02.2011 tarihinde kabul edilip 2011/17/EU sayısıyla AB Resmi Gazetesinin 23.02.2011 T. ve L48/1 sayısında yayımlanan yönergedir. Hükmün konulmasındaki amaç, mal ve hizmet tedariki nedeni ile doğan para alacaklarında alacaklının alacağına hızlı ve usuli yüklerden arınmış bir şekilde kavuşmasını sağlamaktır³¹³.

1. Hükmün Uygulanma Alanı

Türk Ticaret Kanunu m. 1530/2'de, *"ticari işletmeler arasında mal ve³¹⁴ hizmet tedariki amacıyla yapılan işlemlerde"* demek suretiyle hükmün uygulama alanını açık bir şekilde belirlemiştir³¹⁵.

Düzenleme, yalnızca ödeme borçlusunun diğer bir ifadeyle para borçlusunun temerrüdü hakkında uygulanır. Bu sebeple malı teslim veya hizmeti ifa ile yükümlü olan tarafın temerrüdü ve bunun sonuçları hakkında TTK m. 1530 değil; genel hükümler (TBK m. 117 vd.) uygulanır³¹⁶.

a. Taraf-Kişi Bakımından

Türk Ticaret Kanunu m. 1530/2, *"Ticari işletmeler arasındaki..."* demek suretiyle ticari işletme kavramını esas aldığı ve bu nedenle taraf bakımından uygulama alanını sınırladığı görülmektedir. Bu düzenleme, öncelikle ticari işletmeyi esas aldığı için, ticari işletmenin ne olduğunun tespit edilmesi gerekir. Bunun için esas başvuru

³¹¹ AYHAN/ÖZDAMAR/ÇAĞLAR, s. 80.

³¹² TTK m. 1530'un gerekçesinde, düzenlemenin Avrupa Birliği'nin 2000/35 sayılı Yönergesini değiştiren 2011/7 sayılı Yönergenin esasları çerçevesinde düzenlendiği belirtilmiştir.

³¹³ ATAMER, Yeşim M./NILSSON OKUTAN, Gül; *"Para Alacaklısının Geç Ödemelere Karşı Korunmasına İlişkin Yeni TKm.1530 Düzenlemesi ve Uygulama Alanı"*, BATİDER, C.29, S.3'ten ayrı bası, s. 63; ÜLGEN (HELVACI/KENDİGELEN/ARSLAN/ERTAN N.), s. 313

³¹⁴Buradaki "ve", (veya) olarak anlaşılmalıdır, bkz. ÜLGEN (HELVACI/KENDİGELEN/ARSLAN/ERTAN N.), s. 313, dn. 55.

³¹⁵ Oysa, TTK'nın 1530. maddesine kaynaklık teşkil eden 2011/7 sayılı AB Yönergesine göre; *yönerge hükümlerinin iki ticari işletme veya bir ticari işletmeyle kamu kurumu arasında dahi uygulama alanı bulacağı belirtilmiştir (ÇAĞLAYAN, Pınar; Yeni TBK ve Yeni TTK Sempozyumu, "Makaleler Tebliğler," (Derleyen; KIRCA, Çiğdem), İstanbul, 2013, s. 151-152).*

³¹⁶ AYHAN/ÖZDAMAR/ÇAĞLAR, s. 81.

kaynağımız Türk Ticaret Kanunudur. (e)TTK' da ticari işletme kavramı tanımlanmamıştı. Ancak, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ticari işletmeyi tanımlamıştır. Türk Ticaret Kanunu m. 11/1' deki düzenlemeye göre, *ticari işletme, esnaf işletmesi için öngörülen sınırı aşan düzeyde gelir sağlamayı hedef tutan faaliyetlerin devamlı ve bağımsız şekilde yürütüldüğü işletmedir.*

TTK m. 11/2. fıkrasının, *“Ticari işletme ile esnaf işletmesi arasındaki sınır, Bakanlar Kurulunca çıkarılacak kararnamede gösterilir”* şeklindeki düzenleme dikkate alındığında ise, *ticari işletme, esnaf işletmesi için Bakanlar Kurulu Kararnamesinde öngörülen sınırları aşan düzeyde gelir sağlayan, devamlı ve bağımsız şekilde faaliyette bulunan işletme olarak tanımlanabilir.* Tanımdan hareketle bir işletmenin *“ticari işletme”* vasfını kazanabilmesi için, *“gelir sağlanmasının hedeflenmesi”, “devamlılık”, “bağımsızlık” ve “esnaf işletmesi için öngörülen sınırların aşılması”* şeklindeki dört unsurun birlikte bulunması gerekir³¹⁷.

Ticari işletmenin kim tarafından yürütüldüğü, TTK' nın 1530. maddesinin uygulanması açısından bir önem taşımaz. Diğer bir ifadeyle ticari işletmeyi işleten kişi, tacir sıfatını taşımasa bile, bu işletmenin taraf olduğu bir sözleşme, diğer koşulların da bulunması kaydıyla 1530. maddenin kapsamına girer³¹⁸. Ticari işletmeyi işleten tüzel kişi tacir olabileceğı gibi gerçek kişi tacir de olabilir. Ancak gerçek kişi tacirin ticari işletmesi ile ilgili olmayan işlemleri TTK m.1530 kapsamında değerlendirilemez (TTK m.19/1)³¹⁹.

Türk Ticaret Kanunu m. 1530'un gerekçesinde, küçük ve orta ölçekli işletmelere (KOBİ)³²⁰ ilişkin özel vurgu yapmasına rağmen düzenlemede sadece beş ve sekizinci

³¹⁷ YATAĞAN, Çiğdem; 2011/7/Eu Sayılı Topluluk Yönergesi ve 6102 Sayılı TTK.'nın 1530. maddesi Çerçevesinde Mal Ve Hizmet Tedarikinde Geç Ödemenin Sonuçları, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2011, s. 45.

³¹⁸ AYDOĞDU/AYAN, s. 257.

³¹⁹ ATAMER/NILSSON, s. 64; AYAN, s. 732.

³²⁰ TTK m. 15/2'ye göre: *“Küçük ve orta ölçekli şirketler belirlenirken, şahıs şirketleri için 1522, sermaye şirketleri hakkında ise 1523. maddelerde öngörülen ölçütler uygulanır”*; TTK m. 1522'ye göre; *KOBİ'leri tanımlayan ölçütler Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından yönetmelikle düzenlenir.* 4 Kasım 2012 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren yönetmeliğe göre; **Küçük ve orta büyüklükte işletme (KOBİ);** *“ikiyüzelli kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hâsılatı veya mali bilançosundan herhangi biri kırk milyon Türk Lirası'nı aşmayan ve bu yönetmelikte mikro*

fıkralarda küçük ve orta ölçekli işletmelere yönelik özel esaslar getirmiştir. Bu nedenle diğer fıkralardaki düzenlemeler ölçeklerine bakılmaksızın tüm ticari işletmelere uygulanacaktır³²¹.

TTK'nın 1530. maddesindeki düzenlemenin, ticari işletmeyi esas alıp, aynı derecede korunma ihtiyacı olan esnaf işletmesi kapsam dışı bırakması yerinde olmamıştır³²². Aynı şekilde serbest meslek icra edenler de 1530. maddenin kapsamı dışında bırakılmıştır. Düzenleme bu şekli ile esas aldığı yönergeden ayrılmakta, asıl korunması gereken esnaf ve serbest meslek erbabını kapsam dışında bırakmakla - böylece hükmün konulması amacına aykırı bir şekilde- hükmün uygulanma alanını oldukça daraltmaktadır³²³.

Düzenlemeye ilişkin bir diğer önemli eksiklik ise yönergeden farklı olarak Kamu Hukukuna tabi sözleşmelerin kapsam dışı bırakılmış olmasıdır (TTK m.16/2)³²⁴. Ancak, TTK m. 1530, taciri değil, ticari işletmeyi esas aldığından, kamu tüzel kişilerinin özel hukuk hükümleri çerçevesinde yürüttükleri ticari faaliyetleri, madde kapsamında değerlendirilir³²⁵.

b. Konu Bakımından

Yönergeden Türk Hukukuna aktarılan 1530. maddeye bakıldığında hükmün, borcun konusunun mal ve hizmetin tedariki olması hususunda Yönerge ile paralellik göstermekle birlikte, yalnızca ticari işletmeler arasında mal ve hizmet tedarikinden doğan borcun ödenmemesi halinde düzenlemenin uygulama alanı bulacağı esas kabul edildiğinden hükmün kapsamının daraltıldığı görülmektedir³²⁶.

---

işletme, küçük işletme ve orta büyüklükteki işletme olarak sınıflandırılan ekonomik birimler veya girişimlerdir" (RG, T. 04.11.2012, S. 28457).

³²¹ ATAMER/NILSSON, s. 65.

³²² AYAN, s. 731; ATAMER/NILSSON, s. 65.

³²³ Aynı doğrultuda bkz., YATAĞAN, s. 47-48.

³²⁴ ÇAĞLAYAN, s. 152; ATAMER/NILSSON, s. 64.

³²⁵ ATAMER/NILSSON, s. 65.

³²⁶ 2011/7 sayılı Yönergenin gerekçesinin 8. maddesinde; "yönergenin kapsamının, ticari işlerdeki bedel (para) borcuyla sınırlı olduğu ve tüketiciyle yapılan işlemlerin; başka ödeme araçlarıyla yapılan mesela kıymetli evraka bağlı para borçlarının faizinin ve tazminat ödemelerinin ve bu arada sigorta

TTK m. 1530'a göre, ticari işletmeler arası mal ve hizmet tedarikinden doğan borç, tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerden doğan karşı edim alacağı niteliğinde olan para alacağıdır³²⁷. Ayrıca, bu hükmün uygulanabilmesi için para borcunun Türk Lirası niteliğinde olması gerekmez. Gerek gerçek, gerekse de gerçek olmayan yabancı para borçlarında ve hatta yabancı para değer kaydı niteliğindeki para borçlarında da bu hüküm uygulanabilir³²⁸.

Ödemenin Kambiyo Senedi ile Yapılması: Bilindiği gibi kambiyo senedinin düzenlenmiş olduğu hallerde iki ayrı borç ilişkisi meydana gelir³²⁹. Taraflar arasında bu şekilde bir asıl borç ve birde kambiyo ilişkisinin meydana gelmesi TBK m.133/2'de açıkça hükme bağlanmıştır³³⁰. TTK m. 1530'un beşinci fıkrasında, vadenin en fazla 60 gün olabileceği düzenlemiştir. "Bu çerçevede para borcunun kambiyo senedine bağlanması durumunda vadenin nasıl belirleneceği hususu hukukumuzda çözüme kavuşturulmuş değildir. Yönerge'de ve Alman hukukunda çek, poliçe veya bono verilmesi halinde hükmün uygulanmayacağı kabul edilmektedir"³³¹.

Yönerge ve Alman Hukukunun benimsediği sistem kabul edilirse, diğer bir deyişle kambiyo senetlerinin verilmesi halinde hükmün uygulanmayacağına kabulü halinde ortada sorun teşkil edecek bir durumda olmaz. Ancak hükümde veya gerekçesinde bu anlama gelecek herhangi bir ifade bulunmamakla birlikte, kambiyo senetlerinin –özellikle de çekin- bir ödeme aracı olduğu gerçeği karşısında kambiyo senedi düzenlenmesi TTK m.1530'un uygulanmasına engel teşkil etmez³³².

şirketlerinin sigorta tazminatı ödemelerinin yönerge kapsamına girmediği belirtilmiştir" (AYAN, s. 734, dn. 42; ÇAĞLAYAN, s. 151-152.

³²⁷ AYAN (AYDOĞDU), s. 269-260, dn. 510.

³²⁸ AYAN (AYDOĞDU), s. 262.

³²⁹ ÖZTAN, s. 67; POROY/TEKİNALP, s. 145.

³³⁰ TBK m. 133/2; "özellikle, mevcut borç için kambiyo taahhüdünde bulunulması veya yeni bir alacak senedi ya da yeni bir kefalet senedi düzenlenmesi, tarafların açık yenileme iradeleri olmadıkça yenileme sayılmaz".

³³¹ AYAN (AYDOĞDU), s. 262-263.

³³² Kambiyo senetleri ile ödeme hususu, çalışmamızın kapsamı dışında kaldığından, bu konuda ayrıntıya girilmeyecektir (Bu konuda detaylı değerlendirme için bkz. ATAMER/NILSSON, s. 75-76; AYAN/AYDOĞDU, s. 262-264).

TTK m. 1530/5'te belirlenen vade, hükmün emredici niteliğinden dolayı kambiyo senedi üzerine konacak vade ile uzatılamaz³³³.

2. TTK m. 1530 Kapsamında Borçlunun Temerrüdüne İlişkin Şartlar

Türk Ticaret Kanunu m. 1530/2'ye bakıldığında, temerrüde ilişkin olarak genel sistemden farklı bir düzenleme getirilmiştir. Buna göre iki ticari işletme arasında mal veya hizmet tedarikine ilişkin bir sözleşme varsa TBK'nın temerrüde ilişkin hükümleri yerine öncelikli olarak 1530. madde hükümleri uygulanacaktır.

Genel olarak temerrüt için ihtar şartı aranmaktadır, ancak TTK m. 1530 sisteminde temerrüt için ihtar gerekmemektedir. "Bu hüküm ilk başta TBK'nın ihtarsız (belirli vadelerde) temerrüt halinin istisnası olarak görülse de, TBK'da vadenin belirli olması temerrüdü sağlamaya tek başına yetmez. Ayrıca borçlunun ne zaman ifada bulunacağını sözleşmenin kurulduğu tarihten bilebiliyor olması da gerekir. Bu çerçevede örneğin malların tesliminden on gün sonra bedel ödenecektir şeklindeki bir ifade TBK açısından temerrüt için ihtar gerektirirken; TTK m. 1530 açısından ise onuncu günü sonunda ihtara gerek kalmaksızın temerrüt gerçekleşir"³³⁴.

Türk Borçlar Kanunu uyarınca, temerrüde düşmüş olmak için borçlunun kusurlu olması aranmazken³³⁵ TTK m. 1530/2'de; "...borçlu, gecikmeden sorumlu tutulamayacağı haller hariç³³⁶..." demek suretiyle, temerrüt için borçlunun kusurlu olması esasını kabul etmiştir. Ancak, ticari işletme olmayan, diğer bir ifadeyle TTK m. 1530' a tabi olmayan iki taraf arasında yapılan sözleşmelerde alıcı -TBK gereği- kusurlu olmasa bile temerrüt gerçekleşecek ve temerrüt faizi ödeyecekken; basiretli

³³³ Kambiyo senetlerinde kanun koyucu *vade kavramını*, TMK, TBK ve İİK'dan farklı olarak ayrıca düzenlemiştir. *Öte yandan vade, kambiyo senetlerinin zorunlu değil, ihtiyari unsurlarındandır (ÖZTAN, s. 118).*

³³⁴ ÇAĞLAYAN, s. 153.

³³⁵ "Borçlu temerrüdünün doğumu için borçlunun kusuru gerekmezse de, borçlunun borcu ifa etmemesinin objektif olarak borca aykırı bir davranış niteliğinde olması aranmaktadır" (AYAN, s. 739, dn. 60).

³³⁶ Bu ifade, 2011/7 sayılı AB yönergesinin m. 3/1 b-bendinden tercüme edilerek TTK'ya alınmıştır (ATAMER/NILSSON, s. 58); bu kavrama ilişkin tartışma ve değerlendirmeler için (bkz., AYAN, s. 773 vd.; ÇAĞLAYAN, s. 230 vd.; ATAMER/NILSSON, s. 59-60).

bir tacir gibi davranmak zorunda olan ticari işletmeler açısından ise alıcı kusurlu değilse temerrüde düşmeyecektir³³⁷. Ayrıca, TBK m. 120'nin temerrüt faizi oranına ilişkin getirdiği sınırlamalar TTK m. 8/1 gereği TTK m. 1530 açısından uygulanmaz³³⁸.

Bu esaslar çerçevesinde TTK m. 1530'un temerrüde ilişkin şartlarını şu şekilde sıralayabiliriz:

a. Ticari İşletmeler Arasında Mal veya Hizmet Tedarikine İlişkin Sözleşme Olmalı

Türk Ticaret Kanunu m. 1530/2 ilâ 8. fıkraları, ticari işletmeler arasındaki mal veya hizmet tedarikine ilişkin sözleşmelerde uygulama alanı bulabilecektir. Sözleşme dışındaki hukuki işlemlere veya ilişkilere bu hükmün uygulanma imkânı bulunmamaktadır.

Hükmün uygulama alanı, ticari işlemlerde mal ve hizmet tedariki karşılığı ödenen meblağ ile sınırlı olduğundan; cezai şart, sözleşmeye aykırılıktan doğan tazminat ödemeleri veya sigorta şirketleri tarafından yapılan ödemeler ile haksız fiilden veya borca aykırı davranıştan doğan tazminat borcu, sebepsiz zenginleşmeden doğan iade borcu ve vekâletsiz iş görmeden doğan borçlar hakkında madde uygulama alanı bulmayacaktır^{339,340}.

b. Para Alacaklısı Olan Ticari İşletmenin Tedarik Borcunu Yerine Getirmiş Olması Gerekir

Alacaklı ticari işletme tedarik borcunu yerine getirmiş olmadan borçlunun temerrüdü gerçekleşmez. Bu TBK m. 97'nin bir gereğidir. Bu hükme göre tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde, sözleşmenin ifası isteminde bulunan tarafın, sözleşmenin koşullarına ve özelliklerine göre daha sonra ifa etme hakkı olmadıkça, kendi borcunu ifa etmiş ya da ifasını önermiş olması gerekir. Aksi halde diğer taraf

³³⁷ ÇAĞLAYAN, s. 154.

³³⁸ Karşı görüşte (AYDOĞDU, s. 95; ALTOP, s. 16-17).

³³⁹ AYAN/AYDOĞDU, s. 261-262; ATAMER/NILSSON, s. 76-77; ÇAĞLAYAN, s. 153.

³⁴⁰ TTK'nın 1530. maddesi kapsamında yapılan hukuki işlemlere, örnek, görüş ve değerlendirmelere ilişkin olarak (bkz. AYAN/AYDOĞDU, s. 260-262; ATAMER/NILSSON, s. 76-77; AYHAN/ÖZDAMAR/ÇAĞLAR, s. 81-82).

ödemezlik def'inde bulunabilir³⁴¹. "Ödemezlik def'inde bulunan borçlunun edimi ifa etmemesi sözleşmeye aykırı olmadığından, borçlu temerrüdü gerçekleşmez"³⁴².

c. Para Borçlusunu Olan Ticari İşletmenin Sözleşme veya TTK m. 1530'da Belirtilen Sürelerde Borcunu Ödememiş Olması

Taraflar sözleşmede ödeme günün veya süresini hiç belirtmemişse öncelikle saptanması gereken, para alacağının ne zaman muaccel, yani talep edilebilir olacaktır³⁴³. Henüz muaccel olmamış bir borç, temerrüdü sağlayamaz³⁴⁴.

Maddenin dördüncü fıkrası bu konuda herhangi bir düzenleme içermediğinden genel düzenleme olan TBK m. 90 uyarınca muacceliyet anı tespit edilecektir³⁴⁵.

(1) Sözleşmede Vadenin Hiç Kararlaştırılmamış Olması Halinde Temerrüt (TTK m. 1530/4)

Türk Borçlar Kanunu sisteminden farklı olarak, TTK m. 1530/4'e göre, para alacaklı herhangi bir temerrüt ihtarında bulunmaksızın, belirli sürelerin geçmesiyle birlikte -borçlu temerrüde düşmüş sayılacağından- temerrüt faizini isteyebilecektir.

TTK m.1530/4'te belirtilen süreler ihtarsız temerrüt hakkından faydalanmak isteyenler için öngörülmüştür. Dolayısıyla alacaklı borç muaccel olduğunda dilerse ihtar ile para borçlusunu derhal temerrüde düşürebilir³⁴⁶.

Taraflar ödeme süresini sözleşme ile kararlaştırmamış ise, TTK m. 1530/4'te düzenlenen ihtimaller doğrultusunda temerrüt gerçekleşir. Bu düzenlemeye göre;

³⁴¹ AYHAN/ÖZDAMAR/ÇAĞLAR, s. 82; EREN, s. 986.

³⁴² AYHAN/ÖZDAMAR/ÇAĞLAR, s. 82.

³⁴³ ATAMER/NILSSON, s. 38.

³⁴⁴ AYAN, s. 763.

³⁴⁵ TBK m. 90; "İfa zamanı taraflarca kararlaştırılmadıkça veya hukukî ilişkinin özelliğinden anlaşılmadıkça her borç, doğumu anında muaccel olur"; AYHAN/ÖZDAMAR/ÇAĞLAR, s. 82-83.

³⁴⁶ ATAMER/NILSON, s. 39; AYAN, s. 759-760; karşı görüşte, ÇAĞLAYAN, s. 154; ARKAN, s. 162-163.

(a) Fatura³⁴⁷ veya Eşdeğer Ödeme Talebinin, Para Borçlusu Tarafından Malın Tesliminden veya Hizmetin İfasından Sonra Alması Halinde (TTK m. 1530/4, a)

Alacaklı tarafından fatura veya eşdeğer bir ödeme talebi borçluya teslim edilmiş veya yollanmışsa ve bu belgenin borçlu tarafından ne zaman teslim alındığı belli ise teslim almayı takip eden otuz günlük sürenin sonuna kadar para borcunun ödenmemesi durumunda para borçlusu ihtarsız temerrüde düşer³⁴⁸.

Faturanın veya eşdeğer ödeme talebinin, otuz gün sonra temerrüdü sağlayabilmesi için, faturanın usulüne uygun olarak düzenlenmiş olması gerekir³⁴⁹. Yukarıda belirttiğimiz gibi bu hükme göre temerrüdün oluşabilmesi için, faturanın alındığı tarihte para borcunun muaccel olması gerekir.

(b) Fatura veya Eşdeğer Ödeme Talebinin Para Borçlusu Tarafından Alındığı Tarihin Belirsiz Olması Halinde (TTK m. 1530/4, b)

Faturanın veya eş değer ödeme talebinin alınma tarihi belirsizse, mal veya hizmetin teslim alınmasını takip eden otuz günlük sürenin sonunda para borçlusu hakkında ihtarsız temerrüt gerçekleşir.

Bu hükmün uygulanabilmesi için, faturanın veya eşdeğer ödeme talebinin borçlu tarafından alındığı belli olmakla birlikte, bunun alınma zamanının belirsiz olması gerekir³⁵⁰. Faturanın veya eşdeğer ödeme talebinin borçluya ulaşp

³⁴⁷ Fatura, TTK'da tanımlanmamıştır. 213 sayılı VUKm.229, Faturayı, satılan emtia veya yapılan iş karşılığında müşterinin borçlandığı meblağı göstermek üzere emtiayı satan veya işi yapan tüccar tarafından müşteriye verilen ticari vesika olarak tanımlamıştır. YİBHGK göre; *Fatura sözleşmenin yapılması ile ilgili değil, taraflar arasında yapılmış sözleşmenin ifa safhasına ilişkin ticari bir belgedir*, YİBHGK., 2001/1E, 2003/1K. sayılı kararı (RG, T. 24.12.2003, S. 25326).

TTK m. 21/2 gereğince, fatura ve içeriğine sekiz gün içinde itiraz edilmezse içeriği kabul edilmiş sayılır. **Ayan**, *faturaya süresinde itiraz edilmesinin (faturaya itirazın haksız olması koşulu ile) TTK m.1530'daki temerrüt sürelerini durdurmayaacağı ifade etmektedir. Yazara göre; "faturanın tebliğinden itibaren otuz gün sonra para borçlusu temerrüde düşmüş sayılır. Aksinin kabulü, temerrüdün oluşumunu para borçlusunun iradesine bağlamak anlamına gelir. Para borçlusu, faturaya itiraz ederek temerrüdün oluşmasını önleyebileceks, bu hükmün hiçbir anlamı kalmaz"* (**AYAN/AYDOĞDU**, s. 250-251).

³⁴⁸ **ATAMER/NILSON**, s. 39

³⁴⁹ **AYAN**, s. 762, dn.107.

³⁵⁰ **AYAN**, s. 765.

ulaşmadığı konusunda bir belirsizlik varsa, faturanın malın teslimi veya hizmetin ifa edildiği tarihte teslim edildiği karine olarak kabul edilmiştir. Bu durumda para borçlusu, malın teslimi veya hizmetin ifasından itibaren otuz gün sonunda temerrüde düşmüş sayılır.

Faturanın teslim tarihi çekişmeli olmakla birlikte, faturanın malın tesliminden veya hizmetin ifasından sonra düzenlendiği belliyse, otuz günlük sürenin bu tarihten başlatılması yerinde olacaktır³⁵¹.

(c) Fatura veya Eşdeğer Ödeme Talebinin, Para Borçlusu Tarafından Malın Tesliminden veya Hizmetin İfasından Önce Alması Halinde (TTK m. 1530/4, c)

Borçlu faturayı veya eş değer ödeme talebini mal veya hizmetin tesliminden önce almışsa, mal veya hizmetin teslim tarihini takip eden otuz günlük sürenin sonunda temerrüt gerçekleşir. Fatura³⁵² daha önce yollanmış olsa dahi para alacağı tedarik borcunun ifasından sonra muaccel hale geleceği için temerrüt de ancak bu tarihten itibaren otuz gün içinde gerçekleşir.

(d) Kanunda veya Sözleşmede, Mal veya Hizmetin Kabul veya Gözden Geçirme Usulünün Öngörüldüğü Hallerde (TTK m. 1530/4, d)

Kanunda veya sözleşmede, mal veya hizmetin kabul veya gözden geçirme usulünün öngörüldüğü hâllerde borçlu, faturayı veya eş değer ödeme talebini, kabul veya gözden geçirmenin gerçekleştiği tarihte veya bu tarihten önce almışsa, bu tarihten sonraki otuz günlük sürenin sonunda ihtara gerek olmaksızın temerrüde düşer.

Ancak, kabul veya gözden geçirme için sözleşmede öngörülen süre, mal veya hizmetin alınmasından itibaren otuz günü aşıyor ve bu durum alacaklının aleyhine ağır bir haksızlık oluşturuyorsa, kabul veya gözden geçirme süresi mal veya hizmetin alınmasından itibaren otuz gün olarak kabul edilir. Böylece düzenlemeyle malın veya

³⁵¹ AYAN, s. 765; ATAMER/NILSSON, s. 40.

³⁵² ATAMER/NILSSON, s. 41.

hizmetin kabul veya gözden geçirilmesi için sözleşmeyle tanınabilecek olan süreye de bir sınırlama getirilmiştir³⁵³.

Kabul veya gözden geçirme süresine ilişkin olarak TTK m.23'teki düzenlemenin göz önünde bulundurulması gerekir^{354,355}.

(2) Sözleşmede Belirli Vade Kararlaştırılmış Olması Halinde Temerrüt (TTK m. 1530/5)

Düzenlemeye göre, sözleşmede öngörülen ödeme süresi, faturanın veya eşdeğer ödeme talebinin veya mal veya hizmetin alındığı veya mal veya hizmetin gözden geçirme ve kabul usulünün tamamlandığı tarihten itibaren en fazla altmış gün olabilir. Bu hükme göre sözleşmede para borcu için kararlaştırılabilecek olan altmış günlük ifa süresinin başlangıcı, en geç faturanın veya eşdeğer ödeme talebinin alındığı veya mal ya da hizmetin alındığı veyahut da mal ya da hizmetin gözden geçirme ve kabul usulünün tamamlandığı tarihe bağlanabilir. Yoksa bunlardan daha sonra gerçekleşecek bir olaya bağlanması mümkün görünmemektedir³⁵⁶.

Sözleşmede açık biçimde belirlenmiş olması ve para alacaklısı aleyhine ağır bir haksız durum yaratmaması koşulu ile altmış günden uzun ödeme süresini taraflar kararlaştırabilir. Ancak alacaklının KOBİ veya tarımsal ya da hayvansal üretici olduğu veya³⁵⁷ borçlunun büyük ölçekli işletme sıfatını taşıdığı hallerde, ödeme süresi, altmış günü aşamaz. Aksine sözleşme hükümleri geçersizdir.

³⁵³ **AYAN/AYDOĞDU**, s. 295.

³⁵⁴ **ATAMER/NILSSON**, s. 42-43, yazarlara göre; TTK m. 23'te öngörülen iki ve sekiz günlük -gözden geçirme ve ihbar- süreler otuz günlük temerrüt sürelerine eklenmelidir.

³⁵⁵ TTK m. 23/1-c; "*Malın ayıplı olduğu teslim sırasında açıkça belli ise alıcı iki gün içinde durumu satıcıya ihbar etmelidir. Açıkça belli değilse alıcı malı teslim aldıktan sonra sekiz gün içinde incelemek veya incelettirmekle ve bu inceleme sonucunda malın ayıplı olduğu ortaya çıkarsa, haklarını korumak için durumu bu süre içinde satıcıya ihbarla yükümlüdür*".

³⁵⁶ **AYAN/AYDOĞDU**, s. 270.

³⁵⁷ Öğretide, hükümde geçen "veya" kelimesi "ve" olarak anlaşılması gerektiğini ileri sürmektedir. **Ayan'a**, göre; *para borcunun ifası için borçluya sözleşmeyle verilecek ifa süresinin altmış günden uzun olması yönündeki hükmün geçersiz olması, ancak borçlusu KOBİ veya tarımsal /hayvansal üretici, alacaklısının ise büyük ölçekli işletme olan borç ilişkilerinde söz konusu olmalıdır (AYAN, s.747-748); bkz. aynı görüşte, ÇAĞLAYAN, s.232; ATAMER/NILSSON, s. 50; Bize göre; Kanun koyucu burada "ve"*

(3) Bedelin Taksitle Ödeneceği Kararlaştırılan Sözleşmelerde (TTK m. 1530/8)

Mal veya hizmet bedelinin taksitle ödenmesinin öngörüldüğü durumlarda, malın teslim veya hizmetin ifa edildiği tarihten veya faturanın alınmasından veya kabul süresinin dolmasından itibaren altmış günlük süre içinde ödenmesi gerekir. İlk taksit ödemesi burada belirtilen altmış günlük süreden daha uzun kararlaştırılmaz (TTK m.1530/5). Aksine sözleşme hükümleri geçersizdir. Geçersizliğin yaptırımını hakkında ise 4. fıkra hükümleri uygulanır³⁵⁸. Bu durumda, birinci taksit ödemesinin 4. fıkradaki tarihte muaccel olacağı kabul edilmelidir.

Bu kural ilk taksit açısından geçerlidir. Diğer taksit ödeme tarihlerini taraflar serbestçe kararlaştırabilirler³⁵⁹.

Alacaklının KOBİ veya tarımsal ya da hayvansal üretici olduğu, borçlunun ise büyük ölçekli işletme olduğu hâllerde taksitle ödemeyi öngören sözleşme hükümleri geçersizdir.

3. TTK m. 1530'da Yer Alan Borçlunun Temerrüdünün Sonuçları

Türk Ticaret Kanunu 1530. maddesinin üçüncü fıkrasına göre, mütemerrit borçlunun alacaklısı sözleşmede öngörülen tarihten ya da ödeme süresinin sonunu takip eden günden itibaren, şart edilmemiş olsa bile faize hak kazanır. Görüldüğü gibi, bu fıkra uyarınca, mal ve hizmet tedariki sağlayan para alacaklısı sözleşmede öngörülmemiş olsa bile, borçlunun temerrüdü durumunda temerrüt faizini talep edebilecektir.

Türk Ticaret Kanunu m. 1530/7'ye göre, bedel ödeme borçlusunun temerrüde düşmesi halinde ödemek zorunda olduğu temerrüt faizinin oranı taraflarca serbestçe belirlenebilir³⁶⁰. Ancak gecikme faizi ödenmeyeceğini veya ağır derecede

---

kelimesini "veya" olarak, hatalı bir şekilde düzenlemiştir. Zira, maddenin 8.fıkrasının,"*Alacaklının küçük veya orta ölçekli işletme veya tarımsal veya hayvansal üretici olup borçlunun büyük ölçekli işletme olduğu hâllerde taksitle ödemeyi öngören sözleşme hükümleri geçersizdir*" şeklindeki son cümlesi bunun açık bir göstergesidir.

³⁵⁸ AYAN, s. 749.

³⁵⁹ AYAN, s. 750.

³⁶⁰ AYHAN/ÖZDAMAR/ÇAĞLAR, s. 87.

haksız sayılabilecek kadar az faiz ödeneceğini, alacaklının geç ödeme dolayısıyla uğrayacağı zarardan borçlunun sorumlu olmayacağını veya sınırlı bir şekilde sorumlu tutulabileceğini öngören sözleşme hükümleri geçersizdir. Geçersizlik durumunda yedinci fıkra uygulanır (TTK m. 1530/6). “Kanun koyucu burada bir nevi sorumsuzluk anlaşmasının çerçevesini çizmiş bulunmaktadır. Ancak TBK m. 115’teki sorumsuzluk hallerinden daha ağır bir çerçeve getirmektedir. Zira TBK 115. maddeye göre borçlunun kusursuz olduğu ya da sadece hafif ihmali ile meydana gelen ödemelere ilişkin kabul edilen sorumsuzluk anlaşmaları bu düzenleme gereğince yasaklanmıştır”³⁶¹. Görüldüğü gibi düzenlemeye (f. 6) aykırı sözleşme hükümleri kısmi hükümsüzlük nedeni olarak kabul edilmiş ve fıkranın son cümlesi ile böyle bir durumda yedinci fıkranın uygulanacağı belirtilmiştir.

Türk Ticaret Kanunu m. 1530/7’ye göre, bu madde hükümleri uyarınca alacaklıya yapılan geç ödemelere ilişkin temerrüt faiz oranının sözleşmede öngörülmediği veya ilgili hükümlerin geçersiz olduğu hallerde uygulanacak faiz oranını ve alacağın tahsili masrafları için talep edilebilecek asgari giderim tutarını Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası her yıl Ocak ayında ilan eder. Anılan hüküm uyarınca faiz oranı, 4.12.1984 tarihli ve 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanunda öngörülen ticari işlere uygulanacak temerrüt faizi oranından en az yüzde sekiz fazla olmalıdır. Ancak burada da ticari işlerde temerrüt faizinde olduğu gibi TCMB’nin kısa vadeli avanslara uyguladığı faiz oranında faize karar verilebilmesi için bu konuda açıkça talepte bulunulmuş olması gerekmektedir³⁶².

Düzenleme ile para alacaklısı lehine faiz oranına ilişkin bir alt sınır getirilmiştir. Buna göre uygulanacak faiz oranı, 3095 sayılı yasanın ticari işlere uygulanan faiz oranından en az yüzde sekiz fazla olmalıdır.

Öğretide, “en az yüzde sekiz fazlası” ifadesinin mehzaz metne uygun olacak şekilde “*en az sekiz puan fazlası*” olarak anlaşılması gerektiği ileri sürülmüştür³⁶³. Bu

---

³⁶¹ ATAMER/NILSSON, s. 55.

³⁶² HELVACI/KAYA (ÜLGEN/KENDİGELEN/ERTAN N.), s. 96.

³⁶³ AYDOĞDU/AYAN, s. 306-308; YATAĞAN, s. 86; AYHAN/ÖZDAMAR/ÇAĞLAR, s. 87; ATAMER/NILSSON, s. 56-57; ORTAÇ, s. 130; Bu görüşün dayanağı; Ticaret Kanununun 1530.

düşünce olması gereken hukuk açısından doğru olsa da TTK m. 1530/7'nin lâfzından ticari işlere uygulanacak olan faiz oranının “*en az yüzde sekiz fazlası*” şeklinde olduğu anlaşıldığından bu düşünceye katılamıyoruz³⁶⁴.

a. 1530/7'ye Göre Uygulanacak Temerrüt Faizi Oranı

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası 01.01.2015 tarihinde, TTK m. 1530/7 uyarınca mal ve hizmet tedarikinde geç ödemelerde uygulanacak temerrüt faiz oranını %10,50 olarak belirlemiştir³⁶⁵.

b. Alacağın Tahsili Masrafları

Alacağın tahsili masrafları için talep edilebilecek asgari giderim tutarını, TCMB 120,00TL olarak belirlemiştir³⁶⁶. Görüldüğü üzere, T.C. Merkez Bankası maddenin lafzına uygun davranarak oran tespitinde bulunmuştur. TCMB 01.01.2015 tarihinde TTK m.1530 çerçevesinde belirlediği faiz oranı %11,50'dir. Ayrıca belirtmek gerekir ki merkez bankasının belirlediği bu oranın uygulanabilmesi için, tarafların sözleşmede temerrüt faizi oranı belirlememiş olması veya faize ilişkin sözleşme hükümlerinin geçersiz olması gerekir.

c. Aşkın Zarar

TTK 1530. maddede temerrüt faizini aşan zarar (aşkın zarar) konusunda herhangi bir düzenleme içermemektedir. Bu durumda TBK'nın aynı hususa ilişkin 122. maddesi uygulama alanı bulacaktır.

---

maddesine kaynak teşkil eden Avrupa Birliği'nin 2000/35 ve 2011/7 sayılı Yönergelerinin ilgili hükümleridir. 2000/35 sayılı Yönergenin 3'üncü maddesinin 1'inci fıkrasının (d) bendinde bu oran “*en az yedi puan üstünde*”; 2011/7 sayılı Yönergede ise “*en az sekiz puan üstünde*” olarak tespit edilmiştir (ORTAÇ, s. 130, dn. 24-25)

³⁶⁴ Aynı görüşte, ORTAÇ, s. 130; HELVACI/KAYA (ÜLGEN/KENDİGELEN/ERTAN N.), s. 96.

³⁶⁵ <http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TCMB+TR/TCMB+TR/Main+Menu/Istatistikler/Piyasa+Verileri/TTK+Md.+1530>, (Erişim T. 23.03.2015).

³⁶⁶ <http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TCMB+TR/TCMB+TR/Main+Menu/Istatistikler/Piyasa+Verileri/TTK+Md.+1530>, (Erişim T. 23.03.2015).

B. TTK m. 1530'un Yürürlük Sorunu

Bu konuda, TTK' da bir düzenleme olmadığı gibi 6103 sayılı Yürürlük Kanununda da açık bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak Yürürlük Kanunu'nun m. 2/1, b'nin; *"Türk Ticaret Kanununun yürürlüğe girdiği tarihten önce gerçekleşmiş hukukî fiiller, bağlayıcılıkları ve hukukî sonuçları itibarıyla, bu tarihten sonra dahi, gerçekleştikleri tarihte yürürlükte bulunan kanuna tâbidir"* şeklindeki düzenlemesinin esas alınması gerekir. Buna göre, mal ve hizmet tedariki sözleşmesinin 6102 sayılı TTK'dan önce mi sonra mı yapılmış olduğu tespit edilecek ve bu tespite göre uygulama yapılacaktır.

VI. FAİZİN BAŞLANGICI, DURMASI VE DÜŞMESİ

A. Faizin Başlangıcı

1. Anapara Faizi Bakımından

Genel itibarı ile mevzuatımızda anapara faizinin başlangıcına yönelik bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu itibarla sözleşme özgürlüğü çerçevesinde taraflar iradi olarak faizin başlangıcını belirleyebilirler. Ancak sözleşmede anapara faizi öngörülmesine karşın, faizin başlangıcına dair herhangi bir belirleme yoksa bu durumda asıl borcun muaccel olmasıyla faiz borcu da muaccel olacaktır³⁶⁷.

Türk Ticaret Kanununda ise, TTK m. 20'nin ikinci cümlesindeki düzenleme uyarınca, tacir verdiği avanslar ve yaptığı giderler için ödeme gününden itibaren faize hak kazanır.

2. Temerrüt Faizi Bakımından

Kural olarak, temerrüdün olduğu andan itibaren faiz işlemeye başlar. Ancak temerrüt faizinin de başlangıcı tarafların iradesi ile kararlaştırılabilir. Borcun ifa edileceği gün taraflarca belirlenmemişse kural olarak, borcun muaccel olması üzerine alacaklının ihtarıyla borçlu temerrüde düşer (TBK m. 117/1). Bun göre; borcun ödenmesi için vade kararlaştırılmışsa, vadeyi takip eden günden itibaren;

³⁶⁷ HELVACI/KAYA (ÜLGEN/KENDİGELEN/ERTAN N.), s. 104.

borçlu ihtarname ile temerrüde düşürülecekse, ihtarnamenin borçluya ulaştığı günü takip eden gün; eğer ihtarda borçluya temerrüt için bir mehil verilmişse temerrüt mehilin sona erdiği günü takip eden günden itibaren faiz işlemeye başlar³⁶⁸.

Ancak, borcun ifa edileceği gün, birlikte belirlenmiş veya sözleşmede saklı tutulan bir hakka dayanarak taraflardan biri usulüne uygun bir bildirimde bulunmak suretiyle belirlenmişse, bu günün geçmesiyle temerrüt gerçekleşir ve temerrüt faizi de bu günü izleyen günden işlemeye başlar (TBK m. 92, 117/2)³⁶⁹.

Borçlu daha önceden temerrüde düşürülmemişse, temerrüt icra takibi ya da davanın açılması ile gerçekleştiğinden temerrüt faizi de icra takibi veya davanın açıldığı tarihte işlemeye başlar.

Türk Borçlar Kanunu'nun 121. maddesi uyarınca, faiz veya irat borcunu ya da bağışladığı bir miktar parayı ödemekte temerrüde düşen borçlu, icra takibine girildiği veya dava açıldığı günden başlayarak, temerrüt faizi ödemekle yükümlüdür. Burada söz konusu olan temerrüt faizi dışındaki faizlerdir³⁷⁰. Buna aykırı sözleşme hükümleri ceza koşulu hükümlerine tabi olur (TBK m. 121/2). Maddenin 2. fıkrasındaki bu hüküm sebebiyle TBK m. 121/1'in aksine sözleşme yapılabilecektir. Ancak bu tür sözleşmeler ceza şartına ilişkin hükümlere tabi olacağından, tenkis edilebilecektir (TBK m. 182/3)³⁷¹.

---

³⁶⁸ HELVACI, s. 147; Yargıtay 13.HD, T. 10.06.2003, 4045/7605 sayılı Kararında; "İhtarda ..., 7 gün içerisinde iadesini istemiş, ihtar davalıya 27.04.2001 tarihinde tebliğ edilmiştir. Buna göre davalı 05.05.2001 tarihinde temerrüde düşmüştür" (ARSLAN/KIRMIZI, s. 175).

³⁶⁹ Yargıtay 6.HD, T. 15.12.2009, 2009/5927E, 2009/11029K. sayılı Kararı; "(e)BKm.101/2, TBKm.117/2 hükmü gereği, borcun ifa olunacağı gün sözleşme ile belli edilmiş ise ihtar şartı aranmadan bu günün geçmesi ile borçlu mütemerrit olur" (ARSLAN/KIRMIZI, s. 168).

³⁷⁰ HELVACI/KAYA (ÜLGEN/KENDİGELEN/ERTAN N.), s. 103; KILIÇOĞLU, s. 613-614.

³⁷¹ HELVACI/KAYA (ÜLGEN/KENDİGELEN/ERTAN N.), s. 102-103; KILIÇOĞLU, s. 613; *Arkan* a göre; bu hükme aykırı olarak önceden yapılan sözleşmeler geçersizdir. Ancak tarafların sonradan yaptığı anlaşma ile işlemiş temerrüt faizini anaparaya eklemelerine ve bu yolla oluşan yeni para tutarına temerrüt faizi uygulanmasını kararlaştırmalarına engel yoktur (ARKAN, s. 87).

Ayrıca TBK m. 121/3'teki emredici düzenleme uyarınca, temerrüt faizine takip veya dava tarihinden sonra dahi olsa temerrüt faizi yürütülemez³⁷². Düzenlemenin 3. fıkrasındaki bu hüküm sadece temerrüt faizleri açısından geçerlidir.

Borçlu, daha önceden temerrüde düşürülmesine rağmen, alacaklı temerrüt faizi alacağını dava ile talep etmiş fakat davada temerrüt faizinin başlangıcını dava tarihi olarak belirlemişse, taleple bağlılık ilkesi³⁷³ gereği temerrüt faizi dava tarihi esas alınarak hesap edilecektir. Daha önce işlemiş faizleri, yeni bir dava ile talep hakkı alacaklının açık ya da zımni bir feragatine kadar devam eder. Alacaklı dava dilekçesinde faiz talep etmekle beraber faizin başlangıcı konusunda herhangi bir beyanda bulunmamışsa, olayda temerrüt tarihini belirleme imkânı varsa gerçek temerrüt tarihinin esas alınması gerekir³⁷⁴.

Alacaklı alacağını icra takibi yolu ile talep etmiş ancak faizin başlangıcı konusunda herhangi bir belirlemede bulunmamışsa, yani talebinde sadece faiz talebinde bulunmuşsa, İçtihadı Birleştirme Kararına göre faiz, takip tarihinden itibaren işlemeye başlayacaktır³⁷⁵.

Türk Ticaret Kanunu'nun 10. maddesi uyarınca, aksine sözleşme yoksa faiz vadenin bitiminden ve belli bir vade yoksa ihtar gününden itibaren işlemeye başlar. Maddede geçen, *ihtar gününden itibaren* kavramını, ihtarla verilen sürenin bitimini takip eden gün, eğer böyle bir süre verilemediyse ihtarın borçluya ulaştığı günden itibaren temerrüt faizi işlemeye başlar şeklinde anlamak gerekir. Ancak burada TTK m. 18/3'teki düzenleme³⁷⁶ gözden uzak tutulmamalıdır³⁷⁷.

---

³⁷² ARKAN, s. 87.

³⁷³ 6100 sayılı HMK m. 26 uyarınca, "Hâkim, tarafların talep sonuçlarıyla bağlıdır; ondan fazlasına veya başka bir şeye karar veremez. Duruma göre, talep sonucundan daha azına karar verebilir (Taleple bağlılık ilkesi).

³⁷⁴ HELVACI, s.147.

³⁷⁵ YİBHKG, T. 11.12.1957, 1957/17E, 1957/29K. sayılı kararı, <http://www.hukuki.net/ictihat/4327-4336.asp>, (Erişim T. 05.01.2015).

³⁷⁶ TTK m. 18 uyarınca; "*tacirler arasında, diğer tarafı temerrüde düşürmeye, sözleşmeyi feshe, sözleşmeden dönmeye ilişkin ihbarlar veya ihtarlar noter aracılığıyla, taahhütlü mektupla, telgrafla veya güvenli elektronik imza kullanılarak kayıtlı elektronik posta sistemi ile yapılır*".

³⁷⁷ HELVACI/KAYA (ÜLGEN/KENDİGELEN/ERTAN N.), s. 102.

3. Haksız Fiillerde

Haksız fiil, taraflar arasında önceden mevcut bir hukuki ilişkiyle bağlantılı olmaksızın, kanunun herkese yüklediği görevlere aykırı hareket edilmesidir³⁷⁸ (TBK m. 49 vd.). Haksız fiilden kaynaklanan alacaklara ilişkin olarak TBK m. 117/2'ye³⁷⁹ göre, haksız fiilin işlendiği anda temerrüt gerçekleşir ve dolayısı ile bu andan itibaren faiz işlemeye başlar. Görüldüğü gibi Türk Hukuk sisteminde haksız fiilde ihtarsız temerrüt kabul edilmiştir. (E) Borçlar Kanunu'nda bu şekilde bir düzenleme olmamasına rağmen uygulama ve öğretide haksız fiillerde fiilin gerçekleştiği anda temerrüdün de gerçekleştiği konusunda bir istikrar bulunmaktaydı³⁸⁰.

Haksız fiile bağlı olarak bir harcama yapılmışsa, bu harcamalar için olay tarihinden değil harcamanın fiilen yapıldığı tarihten itibaren faiz uygulanır³⁸¹. Buna karşılık tedavi masrafına kaza tarihinden itibaren faiz işletmek gerekir³⁸².

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'ndan³⁸³ kaynaklanan ve rücuan işverene karşı açılan tazminat davalarında, faizin başlangıç tarihi gelirler yönünden onay tarihi, masraflar yönünden ise ödeme tarihidir^{384,385}.

³⁷⁸ REİSOĞLU, s. 128; Aynı doğrultuda, bkz. TEKİNAY/AKMAN/BUCUOĞLU/ALTOP, s. 641.

³⁷⁹ TBK m. 117/2, Meclis Adalet Komisyonu tarafından, "Haksız fiilden ve sebepsiz zenginleşmeden kaynaklanan borçlarda, faizin başlangıç tarihi bakımından da özel bir önem taşıyan temerrüt sorununun, içtihat ve doktrine uygun olarak norm düzeyinde çözüme bağlanması" amacıyla metne eklenmiştir (TBMM Adalet Komisyonu Raporu).

³⁸⁰ Yargıtay 17. HD, T. 25.01.2004, 2004/4509-6498 sayılı kararı (AYDEMİR, Efrail; Hukuk Uygulamasında Faiz, Güncellenmiş B. 2, Ankara, 2014, s.124); ayrıca, bkz. NOMER, s. 279, dn. 80'de belirtilen Yargıtay kararları.

³⁸¹ Yargıtay 11. HD, T. 14.01.2003, 2002/8403E, 2003/256K. sayılı kararı (AYDEMİR, s. 124 ve dn. 71).

³⁸² Yargıtay 4. HD, T. 28.03.2012, 2011/1706E, 2012/5122K. sayılı kararı, (YKD., 2013/1, s. 287).

³⁸³ 5510 sayılı Kanun (RG, T. 16.06.2006, S. 26200).

³⁸⁴ ARSLAN/KIRMIZI, s. 202.

³⁸⁵ **Sigorta şirketlerine karşı açılan davalarda**; "İlgililerce ilgili belgeler (2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununun 98 ve 99. maddelerinde öngörüldüğü gibi) eklenerek, yazılı şekilde sigorta şirketine başvurusuna karşın sekiz gün içerisinde ödeme yapılmadığı takdirde anılan sürenin sonunda, sigorta şirketine başvurulmaması veya gerekli belgeler eklenmeksizin başvurulması durumunda ise sigorta şirketine karşı icra takibi yada dava açılmış ise bu tarihlerde temerrüt gerçekleşmiş olacağından faiz in başlangıcı da bu tarih olarak kabul edilir" (ARSLAN/KIRMIZI, s. 204).

Sigorta şirketlerinin rücu davalarında; Sigortacının sigortalısına ödemeyi yaptığı tarihte, sigortalının alacaklarına kanunen halef olacağından (TTK m. 1472) sigortacının faiz isteme hakkı da bu tarihten başlar (GÖKCAN, Hasan Tahsin; Hukukumuzda Haksız Fiil Sorumluluğu ve Tazminat Davaları, Ankara, 2003, s. 47).

4. Sebepsiz Zenginleşmede

Sebepsiz zenginleşme, bir kimsenin malvarlığında geçerli bir sebep olmaksızın diğer bir kimsenin malvarlığına kayma olmasıdır³⁸⁶. Türk Borçlar Kanunu'nun 77 ilâ 82. maddeleri arasında düzenlenmiştir. TBK m. 77/1'deki düzenlemeye göre, haklı bir sebep olmaksızın, bir başkasının malvarlığından veya emeğinden³⁸⁷ zenginleşen, bu zenginleşmeyi geri vermekle yükümlüdür.

Sebepsiz zenginleşmede, TBK m. 117/2'deki düzenleme gereği zenginleşmenin gerçekleştiği tarihte temerrüt gerçekleşir ve dolayısı ile bu tarihten itibaren faiz işlemeye başlar.

5. Geçici Ödemelere İlişkin Türk Borçlar Kanunu'nun 76. Maddesi Açısından

Bu hüküm, ilk defa 6098 sayılı TBK ile kabul edilen yeni bir düzenlemedir. Düzenlemeye uyarınca, zarar gören, iddiasının haklılığını gösteren inandırıcı kanıtlar sunması ve ekonomik durumu da gerektirdiği takdirde hâkim, istem üzerine davalının zarar görene geçici ödeme yapmasına karar verebilir.

Bu hükümlerle, haksız fiilden doğan tazminat davalarında zarar gören, iddiasının haklılığını gösteren inandırıcı kanıtlar sunduğu ve ekonomik durumu da gerektirdiği takdirde, istem üzerine hâkim, davalının zarar görene geçici ödeme yapmasına karar verebilecektir. Dava sonunda ise davalının yaptığı geçici ödemeleri, hükmedilen tazminata mahsup edilecektir. Dava sonunda tazminata hükmedilmezse, aynı davada davacının aldığı geçici ödemeleri, yasal faizi ile birlikte davalıya geri vermesine karar verecektir³⁸⁸. Bu durumda faizin başlangıcı açısından davanın kabulü veya reddi durumuna göre ayrı ayrı değerlendirme yapmak gerekecektir.

³⁸⁶ NÖMER, s. 201; TEKİNAY/AKMAN/BUCUOĞLU/ALTOP, s. 968; OĞUZMAN/ÖZ, C. 1, s. 307.

³⁸⁷ *Emek kavramı*, sebepsiz zenginleşmeye ilişkin olarak ilk defa 6098 sayılı TBK ile hukuk sistemimizde normatif bir düzenleme olarak yer bulmuştur.

³⁸⁸ Bu düzenlemeyle kanun koyucu, hiçbir sosyal güvenceden yararlanamayacak durumda bulunan, somut olayda uğradığı zararın giderilmesi için âcilen parasal bir desteğe ihtiyaç duyan ve tazminat

Davanın kabulü halinde; faizin olay tarihinde başlayacağı kuşkusuzdur. Ancak, “*Davalının yaptığı geçici ödemeler, hükmedilen tazminata mahsup edilir*” şeklindeki açık düzenleme karşısında, mahkeme kararlarının da şartlı olamayacağı gerçeği de göz önüne alınarak *yapılan geçici ödeme miktarı açısından*, geçici ödemenin yapıldığı an ile olayın meydana geldiği tarih arasında işlemiş faize³⁸⁹; diğer zararlar açısından ise temerrüt faizine ilişkin genel kural işleyecektir.

Davanın kısmen ya da tamamen reddi halinde; TBK m. 76/2 “...tazminata hükmedilmezse hâkim, davacının aldığı geçici ödemeleri, yasal faizi ile birlikte geri vermesine karar verir” şeklindedir. Bu durumda, davacı lehine tazminatı aştığı oranda sebepsiz zenginleşme oluşturacağından yasal faizi ile birlikte iadesi gerekecektir. Maddede geçen, “*Tazminata hükmedilmezse*” şeklindeki ifadenin, “*geçici ödemeler, davacı lehine hükmedilecek tazminatı aştığı oranda, hâkim aşan kısmın yasal faizi ile birlikte geri verilmesine karar verir*” şeklinde anlaşılması gerekir. Zira tazminata kısmen de hükmedilebilir³⁹⁰.

Davanın reddi durumunda, öğretide savunulan bir görüşe göre, satış sözleşmesinden ayıp nedeniyle dönmede olduğu gibi, geçici ödemenin davacı lehine sebepsiz zenginleşme oluşturduğu gerçeği karşısında, yapılacak geri ödemeye ilişkin olarak, geçici ödemenin fiilen yapıldığı (sebepsiz zenginleşmenin meydana geldiği) tarihten itibaren faizin işlemeye başlaması hakkaniyetin de bir gereğidir³⁹¹.

Diğer bir görüşe göre ise, sebepsiz zenginleşmede anapara faizini işin niteliğine aykırı olduğundan burada ayrıca temerrüt için ihtar şartı aranmadan kararın tebliğinden itibaren işleyecek şekilde 3095 sayılı Kanununda yer alan yasal temerrüt faizi oranları uygulanmalıdır³⁹².

Düzenlemede, geçici ödemenin iadesinde yasal faize hükmedileceği belirtilmiş, ancak, bunun adi faiz mi yoksa ticari faiz mi olacağı belirtilmemiştir. Öğretide

---

yükümlüsünün, uğradığı zarardan sorumluluğunu hâkime sunduğu inandırıcı kanıtlarla ortaya koyan zarar görenlerin korunmasını amaçlamıştır (TBK 76. madde gerekçesi).

³⁸⁹ AYDOĞDU/AYAN, s. 36-37.

³⁹⁰ AYDOĞDU/AYAN, s. 37-38.

³⁹¹ AYDOĞDU/AYAN, s. 37.

³⁹² AYDOĞDU, s. 115-116; OĞUZMAN/ÖZ, s. 794.

savunulan bir görüşe göre, davacının talebini esas alan yani davacı hangi faiz talebinde bulunmuşsa, davasının reddi durumunda da geçici ödemenin iadesine ilişkin olarak davacının davasında ileri sürdüğü ve talep ettiği faiz türü ve oranı esas alınmalıdır. Zira, TBK m. 76'da öngörülen geçici ödemeler haksız fiile dayanan davalarda uygulandığına göre, davacının asıl alacak için talep ettiği faize bakılarak sonuca gidilmelidir³⁹³.

6. Kıymetli Evrakta

Kıymetli evrak borçlusunu, senetten doğan borçlar aranılacak borçlardandır, bu nedenle borçlu ancak senedi ibraz edene ödeme yapmakla borcundan kurtulur. Diğer ifadeyle, senet ibraz edilmeden senet borçlusunu ödeme yapmak zorunda değildir³⁹⁴. İbrahim, senedin vadesinde olabileceği gibi vadeden önce müracaat hallerinde de gerçekleşebilecektir³⁹⁵. Alacaklı, müracaat borçlularına başvurma olanağını kaybetmek istemiyorsa, müracaatı ve sonuçlarını uygun bir protesto ile belgelemek zorundadır. Müracaat borçlularına başvurma hakkını kaybeden alacaklı, sadece düzenleyene/keşideciye başvurabilecektir (TTK m. 730).

Kambiyo senetlerinde vadeden itibaren temerrüt faizi işlemeye başlar (TTK m. 725/1-b). Çekte ise, çekin bankaya ibrazı gününden itibaren faiz işlemeye başlar (TTK m. 810/1-b).

B. Faizin Durması

Faizin durmasında, taraf iradelerinin önemi mutlak olmakla³⁹⁶ birlikte bazı durumlarda ise bu kanuni bir gereklilik olarak karşımıza çıkmaktadır.

³⁹³ **AYDOĞDU**, s. 116; *Aydoğdu'ya göre*, bu çözüm en uygun ve adil olan çözümdür.

³⁹⁴ Yargıtay 11. HD, T. 22.03.1985, 1985/1331-1633 sayılı kararında, bankaya tahsile verilmiş senetlerin kaybedilmesi üzerine hamilin, ciro etmiş olan lehtara başvurması ve lehtarın ödemede bulunmasını ödenmemesi gereken bir paranın ödenmesi olarak nitelemiştir (**POROY/TEKİNALP**, s. 33 ve dn. 10'da anılan karar).

³⁹⁵ **HELVACI/KAYA (ÜLGEN/KENDİGELEN/ERTAN N.)**, s. 99.

³⁹⁶ **HELVACI**, s. 147.

1. Aciz Vesikasına Bağlanmış Alacaklarda

İcra ve İflas Kanunu m. 143 uyarınca, takip sonucu alacağını tamamen alamayan alacaklıya bakiye miktar için aciz vesikası verilir. İİK m. 143/4 uyarınca, aciz vesikasına bağlanmış alacak için, aciz vesikasının alındığı tarihten itibaren ve borçlunun aciz durumu devam ettiği sürece işlemekte olan faiz durur yani bu süre içinde faiz istenemez.

Ancak İİK m. 143/5'teki düzenleme gereği, kefiller, müşterek borçlular ve borcu tekeffül edenler İİK m. 143/4'ün tanıdığı imkândan yararlanamayacaklardır. Diğer bir ifadeyle kefiller, aciz vesikasına rağmen müşterek borçlular ve borcu tekeffül edenler hakkında faiz işlemeye devam edecek ve ödedikleri faiz için borçluya rücu imkânları da bulunmamaktadır. Yargıtay uygulaması bu yöndedir. "İİK m. 143/4' te aciz belgesinde yazılı alacak miktarı için faiz istenmeyeceği belirtilmiş ise de, bu hüküm alacaklının borçlunun malvarlığına dâhil ve haklardan tatmin edilmesi haline münhasırdır. Alacaklının 3. kişinin malvarlığına dâhil mal ve haklardan tatmin edilmesi halinde alacaklı 3. kişiden faiz talep edebilir"³⁹⁷.

Aciz vesikası nedeni ile duran faiz, borçlu ödeme yeteneğini kazandığı andan itibaren yeniden işlemeye başlayacaktır.

2. Faizsiz Konkordato Akdedilmesi

Borçlu, İİK m. 285 ve devamı hükümleri çerçevesinde konkordato (iflas anlaşması) talebinde bulunabilir. Konkordato, aksine bir hüküm içermediği takdirde, konkordato mühleti, rehinle temin edilmemiş tüm alacaklar için faiz işlemini durdurur (İİK m. 289). Konkordatoya tabi olmayan alacaklarda ise faiz durmaz, alacaklılar konkordato tasdik edilmiş olsa dahi faiz talep edebilirler³⁹⁸. Bu durumda sadece konkordato mühletinin verildiği tarihe kadar faiz hesaplanır ve bu faiz esas

³⁹⁷ Yargıtay 19. HD, T. 26.05.2005, 2005/158E., 2005/5948K. sayılı kararı (ARSLAN/KIRMIZI, s. 226).

³⁹⁸ DEYNEKLİ/KISA, s. 71.

alacağa eklenir. Konkordatoda faiz için hüküm konulmuşsa faizin oranı ve nasıl ödeneceği konkordato tasdik kararında belirtilir (İİK m. 303/3, c. 1)³⁹⁹.

C. Faizin Düşmesi

Burada da önemi olan taraf iradeleridir. Bunun dışında TBK m. 131'deki düzenlemede belirtildiği gibi, asıl borç ifa ya da diğer bir sebeple sona erdiği takdirde⁴⁰⁰, rehin, kefalet, faiz ve ceza koşulu gibi buna bağlı hak ve borçlar da sona ermiş olur. Borcun sona ermesiyle faiz işlemez ve sona erme anına kadar işlemiş faizler de kural olarak istenemez.

Ayrıca, TBK m. 189/2 gereği, alacağın devrinde, asıl alacakla birlikte işlemiş faizler de devredilmiş sayılır.

Türk Borçlar Kanunu m. 152 uyarınca, asıl borç zaman aşımına uğrarsa fer'i nitelikteki faiz de zaman aşımına uğrar. Yargıtay, "(E)BK m. 131, TBK m. 152' de belirtildiği üzere faiz vs. fer'i haklar asıl alacak hakkındaki zaman aşımına tabi olduğundan..." şeklindeki ilamıyla bu hususu vurgulamıştır⁴⁰¹.

Türk Medeni Kanunu m. 875/1, b, 3' deki düzenleme uyarınca, taşınmaz rehninin alacaklıya sağladığı güvencenin kapsamına şunlar girer; Anapara, takip giderleri ve gecikme faizi, iflasın açıldığı veya rehnin paraya çevrilmesinin istendiği tarihe kadar muaccel olmuş üç yıllık faiz ile son vadeden başlayarak işleyen faiz. Görüldüğü üzere, gayrimenkul rehninde sözleşme faizleri bazı sınırlamalarla rehinli alacağın kapsamına dâhil olup teminattan yararlanmaktadır⁴⁰².

Asıl borcun sona ermesi bazen geriye etkili olarak sonuç doğurabilir. TBK m. 143/1 uyarınca, takas, ancak borçlunun takas iradesini alacaklıya bildirmesiyle gerçekleşir. Bu durumda her iki borç, takas edilebilecekleri anda daha az olan borç

³⁹⁹ KURU, Baki; İcra iflas Hukuku El Kitabı, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş B. 2, s. 1300.

⁴⁰⁰ HELVACI, s. 148.

⁴⁰¹ Yargıtay 19. HD, T. 20.09.1999, 4175/5138 sayılı kararı (DEYNEKLİ/KISA, s. 77).

⁴⁰² OĞUZMAN, M. Kemal/SELİÇİ, Özer; Eşya Hukuku, B. 7, İstanbul, 1997, s. 711-712.

tutarınca sona erer. Görüldüğü üzere, takasın gerçekleştiği anda faiz de geriye etkili olarak ortadan kalkmaktadır⁴⁰³.

Ayrıca kefilin sorumluluğunun kapsamına ilişkin TBK m. 589/4 uyarınca; *“işlemiş bir yıllık ve işlemekte olan yıla ait akdî faizler ile gerektiğinde tahvil karşılığında ödünç verilen anaparanın işlemiş bir yıllık ve işlemekte olan yıla ait faizlerinden yasal olarak sorumlu”* olacağı şeklindeki hüküm ile, akdi faiz dışında faiz talep edilebilmesine imkan tanınarak, (e)BK’dan farklı bir düzenlemeye yer verilmiştir⁴⁰⁴. Buna göre, sözleşmeyle aksi kararlaştırılmamışsa kefil en fazla işlemiş bir yıllık ve işlemekte olan yıla ait faizlerden sorumlu olacak bunun dışındaki faizlerden ise sorumlu tutulamayacaktır.

Daha öncede ifade ettiğimiz gibi, asıl borç sona erdiğinde faiz gibi fer’i nitelikteki hakların sona ermesi istenmiyorsa, alacaklının ya sözleşme ile ya ifa anına kadar yapacağı bir bildirimle ya da halin icabından bu hakkını saklı tuttuğunun anlaşılması gerekir (TBK m. 131/2).

---

⁴⁰³ Bkz. **HELVACI**, s.52 ve dn. 136’da yer alan yazarlar.

⁴⁰⁴ **YILMAZ, Merve**; “6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu’na Göre Kefalet Sözleşmesinde Kefilin Sorumluluğunun Kapsamı”, TBBD., 2011, S. 97, s. 162.

SONUÇ

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda ticari işlerde faiz 8 ilâ 10. maddeleri arasında düzenlenmiştir. Kanunun 8. maddesinde ticari işlerde faiz oranının serbestçe belirlenebileceği ilkesi kabul edilmiştir. Ancak, 6102 sayılı Kanunun 9. maddesinde yer alan ticari işlerde faiz hakkında *“ilgili mevzuat hükümleri uygulanır”* şeklindeki düzenleme nedeniyle, TBK m. 88/2 ve 120/2'de yer alan faize ilişkin üst sınırlamalar içeren hükümlerinin ticari işlerde de uygulanıp uygulanmayacağı hususu öğretilerde tartışmalıdır. Bu husus uygulamada da farklı yargı kararlarının ortaya çıkmasına sebebiyet vermiştir.

İleri sürülen bir görüşe göre, kanun koyucun herhangi bir ayırıma gitmeden *“emredici nitelikteki bu hükümler uygulamada örnekleri sıkça görülen olağanüstü faiz oranları karşısında, borçluların korunması amaçlanmıştır”* şeklindeki TBK 88. ve 120. madde gerekçelerinden hareketle, bu korumanın özellikle banka kredisi kullanan tacirlere de teşmil ettirilmesi gerektiğinden bu sınırlamaların ticari işlerde geçerli olması gerekir. TBK' da ki bu oran sınırlamalarının ticari işlere de uygulanması gerektiği görüşündeki yazarlardan bir kısmının bir diğer dayanağı ise, Türk Ticaret Kanunu'nun 9. maddesinin *“Ticari işlerde; kanuni, anapara ile temerrüt faizi hakkında, ilgili mevzuat hükümleri uygulanır”* şeklindeki hükümde yer alan *“ilgili mevzuat”* kavramıdır. Buna göre, ilgili mevzuat kavramına TBK da dâhil olduğundan, bu kavram dolayısıyla TBK'nın emredici nitelikte olan hükümlerinin ticari işlerde faize de uygulanması gerekir.

Öğretilerde ayrıca, TBK'nın sınırlayıcı hükümlerinin adi işte uygulanıp, ticari işlerde uygulanmaması anayasanın sosyal adalet ve eşitlik ilkelerini ihlal ettiği; tacirlerinde korunmaya ihtiyaçları olduğu dolayısıyla düzenlemeler arasında bir çelişki bulunduğunu bu nedenle ya TBK'nın faizi sınırlayıcı 88/2 ve 120/2'deki hükümlerin ya da TTK'nın ticari işlerde faiz serbestisine ilişkin 8. maddenin değiştirilmesi gerektiği ileri sürülmüştür.

Her şeyden önce basiretli davranma yükümlülüğünde olan tacirin, bu şekilde bir korumaya ihtiyacı olduğunun ileri sürülmesinin hiçbir gerekçesi olamaz. Öte yandan TMK m. 2, TBK 26-28 vd. maddeleri zaten bu korumayı tacirler açısından da fazlasıyla sağlamaktadır. Ayrıca, Türk Ticaret Kanunu'nun ticari işler açısından Türk Borçlar Kanunu'na göre özel nitelikte olduğu gerçeğinin yanında, Türk Ticaret Kanunu'nun 9. maddesinde yer alan *"ilgili mevzuat"* şeklindeki ifadenin faize ilişkin özel düzenleme/yedek hukuk normu olan 3095 sayılı Kanunu işaret ettiği açıktır. Bu durum TTK 9. madde gerekçesinin, 8. madde gerekçesine yaptığı atıftan da anlaşılmaktadır.

Öte yandan, TTK'nın 8. maddesinin gerekçesinde çok açık bir şekilde yer alan *"ticari işlerde faiz oranlarının serbestçe tayin olunacağı"* şeklindeki ifade TTK'nın temel bir ilkesi iken; *"ilgili mevzuat"* kavramına ilişkin olarak ise, "3095 sayılı Kanun ve benzerleri sık sık değiştirildiğinden, TTK söz konusu kanunlara ad ve sayı belirterek gönderme yaparsa/yapsa idi, sonradan değişiklikler dolayısıyla bu gönderme, anlam ifade etmez duruma gelebilir. Bu nedenle ilgili mevzuattan kasıt 3095 sayılı kanundur." Görüldüğü üzere, kanun koyucu *"ilgili mevzuat"* kavramında açıkça 3095 sayılı Kanuna vurgu yapmak istemiştir.

Öğretide isabetle vurgulandığı gibi, Türk Ticaret Kanunu'nun bu hükmüyle, ticari yaşamın gerektirdiği serbestlik benimsenmiş ve özellikle tüketicinin korunmasına ilişkin mevzuatın saklı olduğu belirtilmek suretiyle, bu esas vurgulanmıştır. Aksi görüşün kabulü halinde hükmün üçüncü fıkrasında geçen *"Tüketicinin korunmasına ilişkin hükümler saklıdır"* biçimindeki kuralın hiçbir anlamı kalmayacaktır.

Bununla birlikte Türk Ticaret Kanunu'nun düzenleme alanının Türk Borçlar Kanunu'nun düzenleme alanından farklı olduğu, kendi bünyesine uygun ilkelerinin de bulunduğu/bulunması gerektiği unutulmamalıdır. Bu ilkeleri yorum yoluyla yok saymak kanun koyucunun iradesine de uygun değildir.

Bu değerlendirmeler neticesinde ticari işlerde faiz oranının sözleşmede kararlaştırılmadığı durumlarda anapara ve temerrüt faiz oranları TTK'nın 9.

maddesinin “*ilgili mevzuat*” şeklindeki atfı gereğince, 3095 sayılı Kanundaki düzenlemeler dikkate alınıp faiz oranları tespit edilmelidir.

Taraflar aralarında temerrüt faiz oranını sözleşmeyle belirlememişlerse, 01.01.2006 tarihinden itibaren geçerli olan Kanuni faiz (yıllık % 9) oranında temerrüt faizi isteyebilirler (3095 sayılı Kanun m. 2/1). Ancak ticari işlerde bir önceki yılın 31 Aralık günü Merkez Bankasının kısa vadeli avanslar için uygulanan faiz oranından da temerrüt faizi istenebilir. Bu talep yılın ikinci yarısından sonra gelirse ve 30 Haziran tarihinde Merkez Bankasının kısa vadeli avanslara uyguladığı faiz oranı 31 Aralık tarihinde uygulanan faiz oranından +/- 5 puan ve üzeri farklı ise bu durumda 30 Haziran tarihinde belirlenmiş olan faiz oranı uygulanacaktır (3095 sayılı Kanun m. 2/2). Buna göre, 31 Aralık 2014 tarihinde TCMB'nin kısa vadeli avanslar için uyguladığı faiz oranı 10.50'dir.

3095 sayılı Faiz Kanunu'nun 4/A maddesine göre, yabancı para borçlarında, sözleşmede daha yüksek anapara faizi oranı kararlaştırılmamışsa, devlet bankalarının o yabancı para ile açılmış bir yıl vadeli mevduat hesabına ödediği en yüksek faiz oranı uygulanır (3095 s. Kanun m. 4/A). Buna göre, 09.12.2011-02.04.2015 tarihinde, USD için uygulanacak anapara ve temerrüt faizi oranı, % 7, € için yine % 7'dir.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun 1530.maddesinin 2 ilâ 8. fıkralarında ticari işletmeler arasında mal veya hizmet tedarikine ilişkin sözleşmelere uygulanmak üzere, özel temerrüt şartları ve temerrüt faiz oranlarını içerir yeni bir düzenleme getirmiştir. Bu düzenleme, AB'nin 29.11.2000 tarih, 2000/35 sayılı “Ticari İşlemlerde Geç Ödemelerle Mücadele Hakkında Yönergesini” değiştiren aynı isimli 16.02.2011 tarih ve 2011/7 sayılı Yönergeyi esas almıştır. TTK m. 1530'un amacı, ticari işletmeler arası mal veya hizmet tedariki sözleşmelerinde fatura veya eş değer ödeme talepleri karşılığı hizmet veren işletmeleri; şartları dayatma konumları güçlü olan ticari işletmeler, özellikle market, süper market, hiper market gibi işletmeler karşısında korumaktır. Görüldüğü üzere, düzenlemede alıcı değil mal veya hizmet tedarikçisi konumundaki satıcı korunmaya çalışılmıştır.

TTK 1530. madde, taraf ve konu bakımından bir sınırlama getirmiştir. Buna göre işin, gerçek ya da tüzel kişi ticari işletmeleri arasındaki mal ve hizmet tedarikinden kaynaklanması gerekir. Dolayısıyla, ticari işletmeler arası dahi olsa haksız fiil veya sebepsiz zenginleşme, kiralama gibi ilişkiler kapsam dışıdır. Öte yandan düzenlemede, kaynak yönergelerden farklı olarak kamu kurumlarının kapsam dışında bırakılması bizce bir eksikliklerdir.

TTK m. 1530/2'de ticari işletmeler arasında mal ve hizmet tedariki amacıyla yapılan sözleşmelerde, para alacaklısı edimini ifa etmiş olmasına rağmen borçlu borcunu ifada bulunmaz ve gecikmesinden sorumlu tutulamayacağı hallerde bulunmuyorsa, genel hükümlerden farklı olarak herhangi bir ihtara gerek olmaksızın borçlu temerrüde düşer.

TTK m. 1530/4'te, sözleşmede ödeme günü veya süresi belirtilmemiş veya belirlenen sürenin kanuna aykırı olması halinde (TTK m. 1530/5) ödeme süresi, faturanın veya eş değer ödeme talebinin ya da mal veya hizmetin alındığı yahut mal veya hizmetin gözden geçirme ve kabul usulünün tamamlandığı tarihten itibaren en fazla otuz gün olabilecektir. Taraflar, sözleşmeyle kural olarak en fazla 60 günlük ödeme süresi belirleyebilirler. Mal veya hizmet tedarikinde bulunan alacaklı aleyhine ağır bir haksız durum yaratmamak ve açıkça anlaşmış olmak koşuluyla taraflar daha uzun sürelerde vade kararlaştırabilirler. Ancak alacaklının KOBİ, tarımsal ya da hayvansal üretici olduğu veya borçlunun büyük ölçekli işletme sıfatını taşıdığı hâllerde ödeme süresi altmış günü aşamaz (TTK m.1530/5). Ayrıca, temerrüt faizi ödenmeyeceğine veya ağır derecede haksız sayılabilecek kadar az faiz ödeneceğine ilişkin, TBK m. 115'te kabul edilen sorumsuzluk anlaşmasının bu maddede yeri yoktur (TTK m. 1530/6).

TTK m. 1530/7'ye göre, alacaklıya yapılan geç ödemelere ilişkin temerrüt faiz oranının sözleşmede öngörülmediği veya ilgili hükümlerin geçersiz olduğu hallerde uygulanacak faiz oranını ve alacağın tahsili masrafları için talep edilebilecek asgari giderim tutarını Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası her yıl Ocak ayında ilan eder. Düzenlemeye göre faiz oranı, 3095 sayılı Kanunda öngörülen ticari işlere

uygulanacak gecikme faizi oranından en az % 8 fazla olmalıdır. TCMB, 1 Ocak 2015 tarihinde Türk Ticaret Kanununun 1530/7 uyarınca, yani alacaklıya yapılan geç ödemelere ilişkin temerrüt faiz oranının sözleşmede öngörülmediği veya ilgili hükümlerin geçersiz olduğu hâllerde uygulanacak faiz oranını % 11.50 olarak belirlemiştir. Alacağın tahsili masrafları için talep edilebilecek asgari giderim tutarını ise 120,00 TL olarak belirlemiştir.

KAYNAKLAR

ALTOP, Atilla; Borçlar Kanununa Getirilen Yenilikler, (Seminer), İzBD., Borçlar Kanunu Özel Sayısı, İzmir, 2012, S.2, s. 16-17

ANKARALI, Egemen Gürsel; Adi ve Ticari İşlerde Faiz, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1986.

ARKAN, Sabih; Ticari İşletme Hukuku, Gözden Geçirilmiş B.20, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2015.

ARSLAN, Çetin/KIRMIZI, Mustafa; Türk Hukukunda Faiz ve Munzam Zarar, Seçkin, Ankara, 2010.

ARSLAN, Kaya; Adi ve Ticari İşlerde Faiz, Makalelerim I, Beta, İstanbul, 2012.

ATAMER, Yeşim M. /NILSSON OKUTAN, Gül; Para Alacaklısının Geç Ödemelere Karşı Korunmasına İlişkin Yeni TK.m.1530 Düzenlemesi ve Uygulama Alanı, BATİDER, C.29, S.3'ten ayrı bası.

AYAN, Serkan; 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 1530.maddesi Gereğince Borçlunun Temerrüdü, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Cilt: 12, Özel Sayı, 2010 (Basım Yılı:2012).

AYDEMİR, Efrail; Hukuk Uygulamasında Faiz, Güncellenmiş,B.2, Seçkin, Ankara, 2014.

AYDOĞDU, Murat/AYAN, Serkan; Türk Borçlar ve Ticaret Hukukunda Yer Alan Faizle İlgili Düzenlemelerin Değerlendirilmesi, B.2, Adalet Yayınevi, Ankara, 2014.

AYDOĞDU, Murat; 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununda Faiz ile İlgili Düzenlemeler, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.12 S.1, 2010.

AYHAN, Rıza/ ÖZDAMAR, Mehmet/ ÇAĞLAR, Hayrettin; Ticari İşletme Hukuku Genel Esaslar, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş, B.7, Seçkin, Ankara, 2014.

BAHTİYAR, Mehmet; Ticari İşletme Hukuku, Yeni TTK'ya Uyarlanmış B.14, Beta, İstanbul, 2013.

BARLAS, Nami; Para Borçlarının İfasında Borçlun Temerrüdü ve Bu temerrüt Açısından Düzenlenen Genel Sonuçlar, Kazancı yayınları, İstanbul, 1992.

BİLGİLİ, Fatih/DEMİRKAPI, Ertan; Ticari İşletme Hukuku, B.4, Beta, Bursa, 2013.

BİLMEN, Ömer Nasuhi; Büyük İslam İlmihali, (Sadeleştiren YAVUZ, Ali Fikri), Şamil yayıncılık, İstanbul, 2003.

BİNATLI, Yusuf Ziya; Faiz ve İslam Hukukunda Faiz, EİTİAD. 1966, C.II, S.1.

BOZER, Ali/GÖLE, Celal; Ticari İşletme Hukuku, B.2, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2013.

BUZ, Vedat; Borçlunun Temerrüdünde Sözleşmeden Dönme, Yetkin, Ankara, 1988.

CAFEROĞLU, Ahmet; Uygurlarda Hukuk ve Maliye İstilahları, Türkiyat Mecmuası, C.IV, İstanbul, 1934, s. 9.

CAN, Mustafa Erdem; Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Limited Şirket Ortağının Borçları ve Yükümlülükleri, GÜHFD. C. XV, Ankara, Y. 2011, S. 4, s. 12.

ÇAĞLAYAN, Pınar; Yeni TBK ve Yeni TTK Sempozyumu, "Makaleler Tebliğler," (Derleyen: KIRCA, Çiğdem), Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2013.

ÇEKER, Mustafa; 6102 Sayılı TTK'ya Göre Ticaret Hukuku, B.6, Karahan Kitabevi, Adana, 2013.

DEMİR, Duygu; Bileşik Faiz, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

DERYAL, Yahya; Ticaret Hukuku, Güncellenmiş B.7, Derya Kitabevi, Trabzon, 2004.

DİNLER, Zeynel; İktisada Giriş, B.4, Ekin Kitabevi Yayınları, Bursa, 1998.

DOMANIÇ, Hayri/ULUSOY, Erol; Ticaret Hukukunun Genel Esasları, Arıkan, İstanbul, 2007.

DOMANIÇ, Hayri; Faizle Karşılanmayan Zararların Giderilmesini Sağlayan BK.105;TBK m.122ve Diğer Hükümler, Seçkin Yayınevi, Ankara 1998.

DOMANIÇ, Hayri; Türk Ticaret Kanunu Şerhi, C.I, Temel, İstanbul, 1988.

EKİNCİ, Hüseyin; Doktrin ve Uygulamada Cezai Şart, Seçkin, Ankara, 2004.

EREN, Fikret; Borçlar Hukuku Genel Hükümler (6098 sayılı Türk Borçlar Kanununa Göre Hazırlanmış), B. 14, Yetkin, Ankara, 2012.

ERİŞ, Gönen; Açıklamalı-İçtihatlı Ticari İşletme ve Şirketler, Güncellenmiş B.2, Seçkin, Ankara, 2014.

ERİŞİR, Evrim; Borçlar Kanunu m. 83/3 ve Türk Borçlar Kanunu m. 99/3'e Göre Gerçek Olmayan Yabancı Para Alacağıının Aynen veya Türk Lirası Üzerinden Tahsili, DEÜHFD., C.12, Özel S., 2010, (Basım Tarihi: 2012).

FEYZİOĞLU, Feyzi Necmeddin; Borçlar Hukuku, İkinci Kısım, C.I, (Yenilenmiş ve Gözden Geçirilmiş) B.4, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1980.

GİRAY, Adil; Para Miktarı Faiz ve Mali Kurumlar, B.2, Gazi Büro Kitapevi, Ankara, 1994.

GÖKCAN, Hasan Tahsin; Hukukumuzda Haksız Fiil Sorumluluğu ve Tazminat Davaları, Seçkin, Ankara,2003.

GÖZÜTOK, Zeki; Yeni Kanunlara Göre Güncellenmiş Genel ve Özel Faiz Hukuku, Yenilenmiş B.2, Bilge Yayınevi, Ankara, 2014.

HELVACI, Mehmet; Ticaret Ortaklıklarında Sermaye Payı Nedeniyle Oluşan Faiz Üzerine Bazı Düşünceler, (Prof. Dr. Erdoğan MOROĞLU'na 65. Yaş Günü Armağanı, Beta, İstanbul, 2001).

HELVACI, Mehmet; Borçlar ve Ticaret Kanunu Bakımından Para Borçlarında Faiz Kavramı, Beta, İstanbul, 2000.

KARAHAN, Sami; Ticari İşletme Hukuku, Güncellenmiş, B.26, Mimoza, Konya, 2014.

KARAKUŞ, Abdil; İslam Hukuk Kaynaklarındaki Faiz Kavramının Modern Ekonomi Bağlamında Yeniden Değerlendirilmesi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş, 2006.

KENDİGELEN, Abuzer; Türk Ticaret Kanunu Değişiklikler Yenilikler ve İlk Tespitler, XII Levha, İstanbul, 2014,

KILIÇOĞLU, Ahmet M.; Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Turhan Kitapevi, Ankara, 2013.

KIRKBEŞOĞLU Nagehan; 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu ile Getirilen Faiz Sınırları Üzerine Bir Değerlendirme, BATİDER, C.28, S.4, İstanbul, 2012.

KURU, Baki; Hukuk Muhakemeleri Usulü, B.6,C.II, Demir Müşavirlik, İstanbul, 2001.

BAKİ, KURU; İcra iflas Hukuku El Kitabı, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş B. 2, Ankara, 2007

MOROĞLU, Erdoğan; 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu, Değerlendirme ve Öneriler, B.7, XII Levha Yayıncılık, İstanbul, 2012.

MOROĞLU, Erdoğan; TBK ve TTK Tasarıları, İBD. S. 2006/1 C. 29, İstanbul, 2006.

NOMER, Haluk N.; Borçlar Hukuku Genel Hükümler, B.13, Beta, İstanbul,2013.

OĞUZMAN, M. Kemal/ÖZ, Turgut; Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Gözden Geçirilmiş, C.1, B. 12, Vedat Kitapçılık, İstanbul,2014.

OĞUZMAN, M. Kemal/ÖZ, Turgut; Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Gözden Geçirilmiş, C.2, B. 12, Vedat Kitapçılık, İstanbul,2014.

OĞUZMAN, M. Kemal/SELİÇİ, Özer; Eşya Hukuku, B. 7, Filiz Kitapevi, İstanbul, 1997.

ORTAÇ ORBAY, Nurdan; 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu Çerçevesinde Ticari İşlerde Faiz, ABD., S.2, Ankara, 2014.

ÖZGÜVEN, Ali; İktisat Bilimine Giriş, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2012.

ÖZTAN, Fırat; Kıymetli Evrak Hukuku, B.3, Turhan Kitapevi, Ankara, 2001.

POROY Reha/YASAMAN Hamdi; Ticari İşletme Hukuku, B. 14, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2012.

POROY, Reha/TEKİNALP, Ünal/ÇAMOĞLU, Ersin; Ortaklıklar Hukuku, Yeniden Yazılmış, B.13, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2014.

POROY, Reha/TEKİNALP, Ünal; Kıymetli Evrak Hukuku Esasları, Genişletilmiş B.14, Beta, İstanbul, 1999.

RADO, Türkan; Roma Hukuku Dersleri, Borçlar Hukuku, Filiz Kitapevi, İstanbul, 1997.

REİSOĞLU, Safa; Borçlar Hukuku Genel Hükümler, B.14, Beta, İstanbul, 2000.

ŞİRİN, Şerafettin; Ticaret Hukukunda Faiz ve Uygulaması, B.2, Alfa Basım, İstanbul, 1994.

TEOMAN, Ömer; “Ticari Ödünç”, Yaşayan Ticaret Hukuku, C.I, Hukuki Mütalaalar, Kitap 8, B.2, Beta, İstanbul, 1998.

TEKİL, Fahiman; Ticari İşletme Hukuku, Tekil Müşavirlik, İstanbul, 1997.

TEKİNAY, Selahattin/AKMAN, Sermet/BURCUOĞLU, Haluk/ALTOP, Atilla; Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler, B.6, Filiz Kitapevi, İstanbul 1996.

TÜRK, Hikmet Sami; Temerrüt Faizi Bileşik Faiz Yöntemiyle Hesaplanabilir mi? Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, Bildiriler Tartışmalar, X, (9 Nisan 1993), Ankara, 1993.

UMAR, Ziya; Roma Hukuku Notları, Tıpkı B.3, Beta, İstanbul, 2010.

UYAR, Talih; Gerekçeli-Notlu İçtihatlı İcra ve İflas Kanunu, C.I, Feryal Matbaacılık, Ankara, 1996.

ÜLGEN, Hüseyin/HELVACI, Mehmet/KENDİGELEN, Abuzer/KAYA, Arslan/ERTAN NOMER, Fusun; Ticari İşletme Hukuku, Yeni TTK' ya Göre Güncellenmiş, B. 4, XII Levha, İstanbul, 2015.

VELİDEDEOĞLU, Hıfzı Veldet; Türk Borçlar Kanunu Şerhi, Yargıtay Yayınları, Ankara, 1987.

YATAĞAN, Çiğdem; 2011/7/Eu Sayılı Topluluk Yönergesi Ve 6102 Sayılı TTK'nın 1530. maddesi Çerçevesinde Mal Ve Hizmet Tedarikinde Geç Ödemenin Sonuçları, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2011.

YAVUZ, Cevdet/ACAR, Faruk/ÖZEN, Burak; Borçlar Hukuku Dersleri Özel Hükümler, 6098 sayılı Kanuna Göre Güncellenmiş ve Yenilenmiş B.12, Beta, İstanbul, 2013.

YEŞİLTEPE, Salih Önder; "İş (Hizmet) Sözleşmelerinin Ticari İş Mahiyeti, Ticari İşlerde Faiz ve İşçi Alacaklarına Uygulanacak Temerrüt Faizi Oranı", MÜHF-HAD, C.20, S. 2, Y. 2014

YILMAZ, Ejder; Hukuk Sözlüğü, Genişletilmiş B.5, Yetkin, Ankara, 1996.

YILMAZ, Merve; "6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre Kefalet Sözleşmesinde Kefilin Sorumluluğunun Kapsamı", TBBD., 2011, S. 97

ZEHRA, Ebu Muhammed; İslam Hukuku Metodolojisi, Fıkıh Usulü, (Çev., ŞENER, Abdulkadir), B.7, Fecr yayınevi, Ankara, 1997.

ZEVKLİLER, Aydın/ERTAŞ, Şeref/HAVUTÇU, Ayşe/AYDOĞDU, Murat/CUMALIOĞLU, Emre; 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre Hazırlanmış Borçlar Hukuku Genel Hükümler ve Özel Borç İlişkileri Ana İlkeler, Barış Yayınevi Fakülteler Kitabevi, İzmir, 2013.

İNTERNET ÜZERİNDEN ULAŞILAN KAYNAKLAR

DÖNDÜREN, Hamdi; <http://www.enfal.de/kav16.htm>, (Erişim:27.02.2015)

<http://incil.info/YC/arama/Matta+5:17>, (Erişim:27.02.2015)

<http://incil.info/YC1999/arama/Levililer+25:36-37>, (Erişim:26.01.2015)

<http://incil.info/YC/arama/Matta+5:17>, (Erişim:26.02.2015)

<http://meal.ihya.org/kurandan-ayetler/kuranda-gecen-faiz-ile-ilgili-ayetler.html>,
(Erişim:11.12.2014).

<http://www.tcmb.gov.tr>

<http://www.sinerjias.com.tr>

www.legalbank.net

www.kazanci.com

<http://www.hukuki.net/ictihat/4327-4336.asp>

<http://www.istanbulbarosu.org.tr/kararlar/icrainkar.pdf>.

TABLO (YILLARA GÖRE TCMB REESKONT VE AVANS FAİZ ORANLARI)

Yürürlük Tarihi	Reeskont İşlemlerinde Uygulanan İskonto Oranı (%)	Avans İşlemlerinde Uygulanan Faiz Oranı (%)
01.01.1990	40	45
20.09.1990	43	48,25
23.11.1990	45	50,75
15.02.1991	48	54,50
27.01.1994	56	65
21.04.1994	79	98
12.07.1994	70	85
27.07.1994	63	75
01.10.1994	55	64
10.06.1995	52	60
01.08.1995	50	57
02.08.1997	67	80
30.12.1999	60	70
17.05.2002	55	64
14.06.2003	50	57
08.10.2003	43	48
15.06.2004	38	42
13.01.2005	32	35
25.05.2005	28	30
20.12.2005	23	25
20.12.2006	27	29

28.12.2007	25	27
09.04.2009	19	20
12.06.2009	18	19
22.12.2009	15	16
30.12.2010	14	15
29.12.2011	17	17,75
19.06.2012	16	16,50
20.12.2012	13,50	13,75
21.06.2013	9,50	11
27.12.2013	10,25	11,75
14.12.2014	9	10,50

ÖZGEÇMİŞ

Mardin, Savur doğumlu olup, ilk Öğretimi Sürgücü İlk Öğretim Okulunda tamamlamıştır. 1994 yılında başladığı dört yıllık olan liseyi ise Mardin Teknik Lise ve Endüstri Meslek Lisesi -Teknik Lise- Elektrik bölümünde okul birincisi olarak 1998 yılında tamamlamıştır. Lisans eğitimine aynı yıl Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesinde başlamış ve 2002 yılında mezun olmuştur. 2002-2003 yılları arasında İstanbul barosunda avukatlık stajını tamamlamıştır. Askerlik görevini tamamladıktan sonra 2004 yılında İstanbul barosuna bağlı avukat olarak göreve başlamış ve halen serbest avukat olarak görevini ifa etmektedir.

İletişim bilgileri:

Mehmet Devran KAYMAZ

Millet Cad. No:21/1 Hale Apt. K.4 D.6 Fatih/İst.

Tel: (212) 633 07 03

e-mail:mdkaymaz@hotmail.com